

Rijksweldadigheidsscholen in België

<https://hdl.handle.net/1874/234218>

A 40192

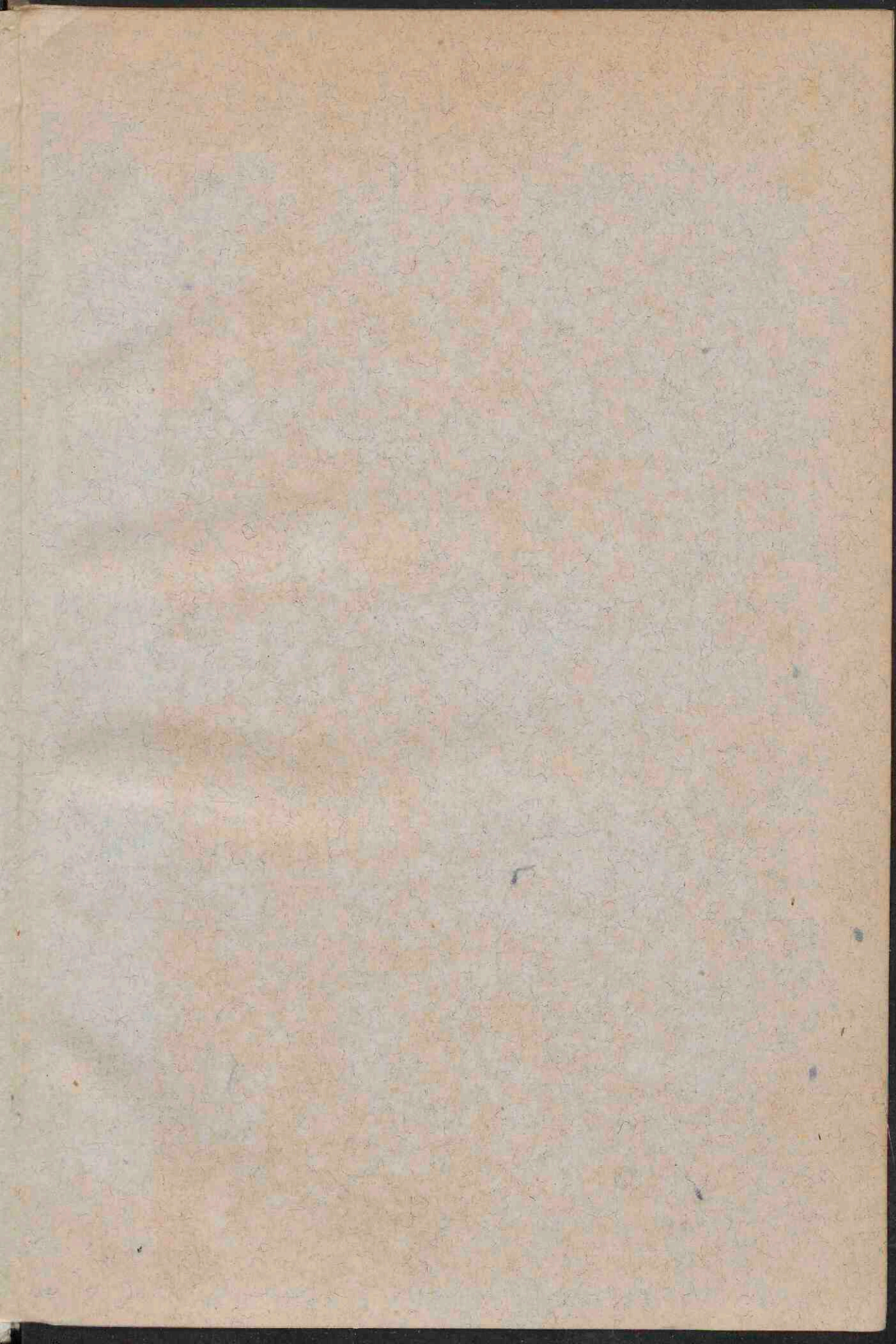
Jur. 28 Maart. 1895

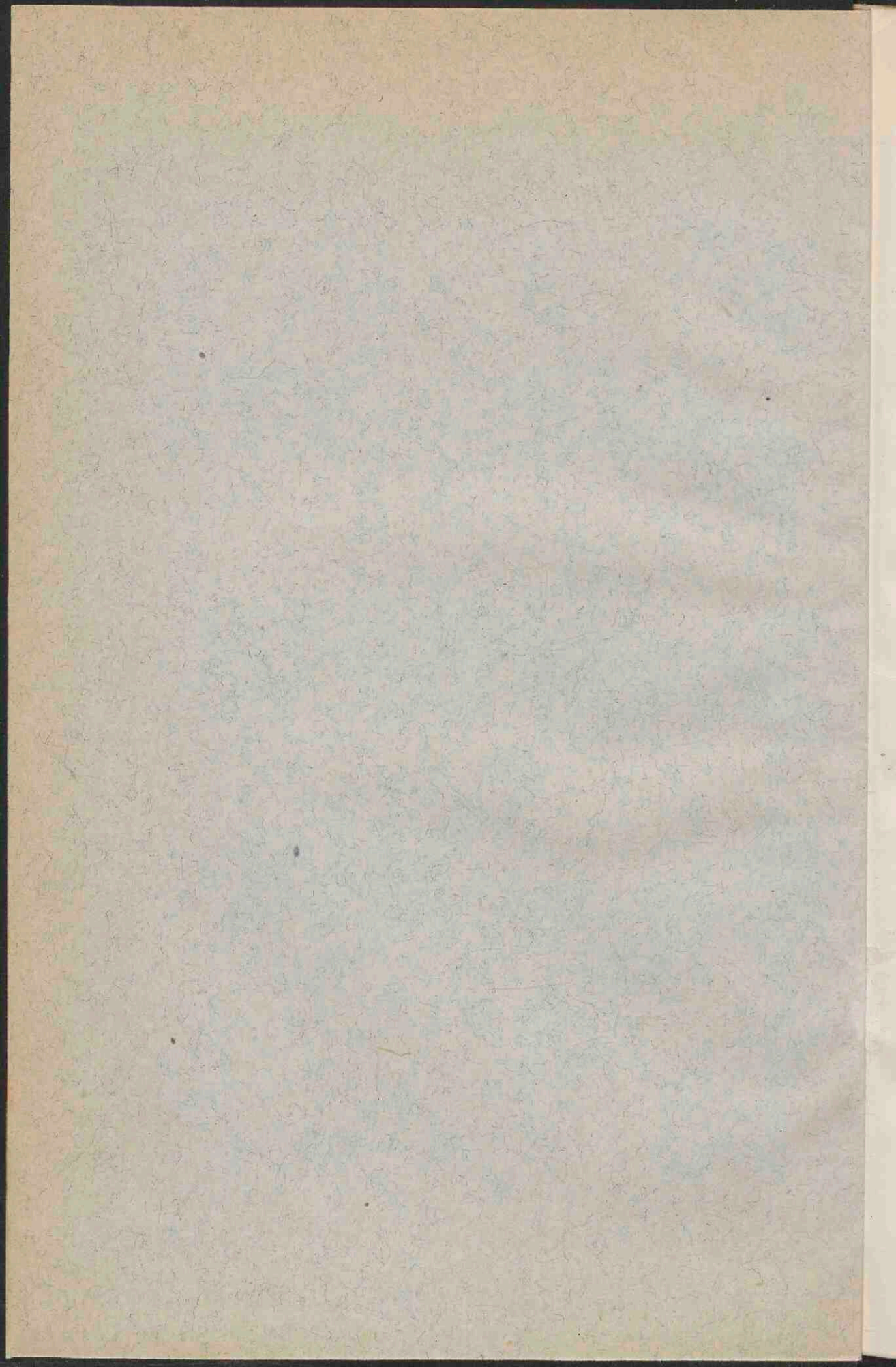
RIJKSWELDADIGHEIDS-

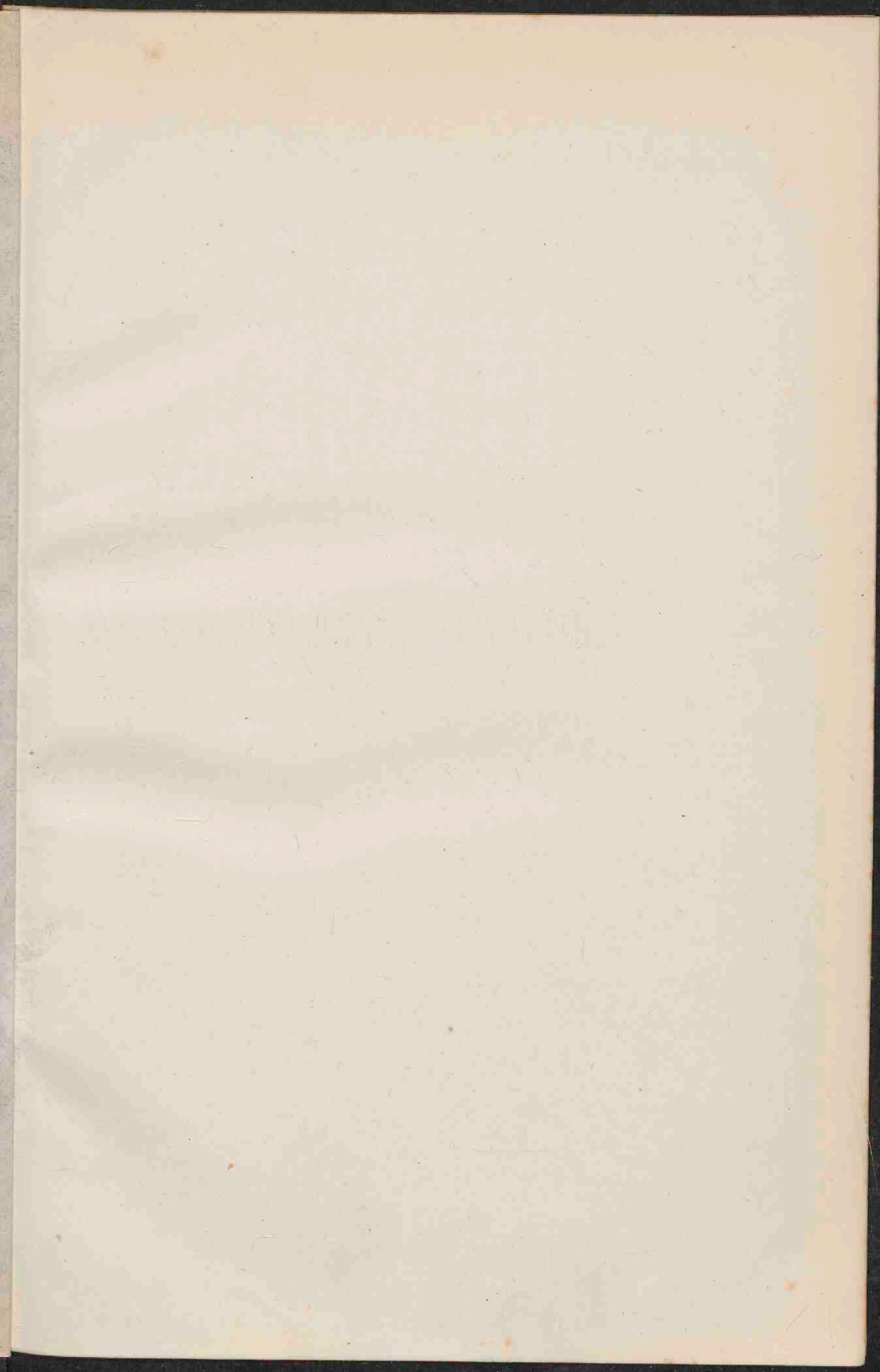
SCHOLEN IN BELGIË.

M. C. NIJLAND.

A. qu.
192

RIJKSWELEDADIGHEIDSSCHOLEN IN BELGIË.

Rijksweldadigheidsscholen in België.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACTHIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

DR. H. C. DIBBITS,

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Donderdag 28 Maart 1895,

des namiddags te 3¹/₂ ure,

DOOR

MEINDERT CORNELIS NIJLAND,

geboren te Utrecht.

GEDRUKT TER „UTRECHTSCHER STOOMDRUKKERIJ.” P. DEN BOER.

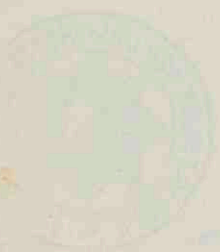
Jeruzalemsteeg — UTRECHT — 1895.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text in the upper middle section of the page.

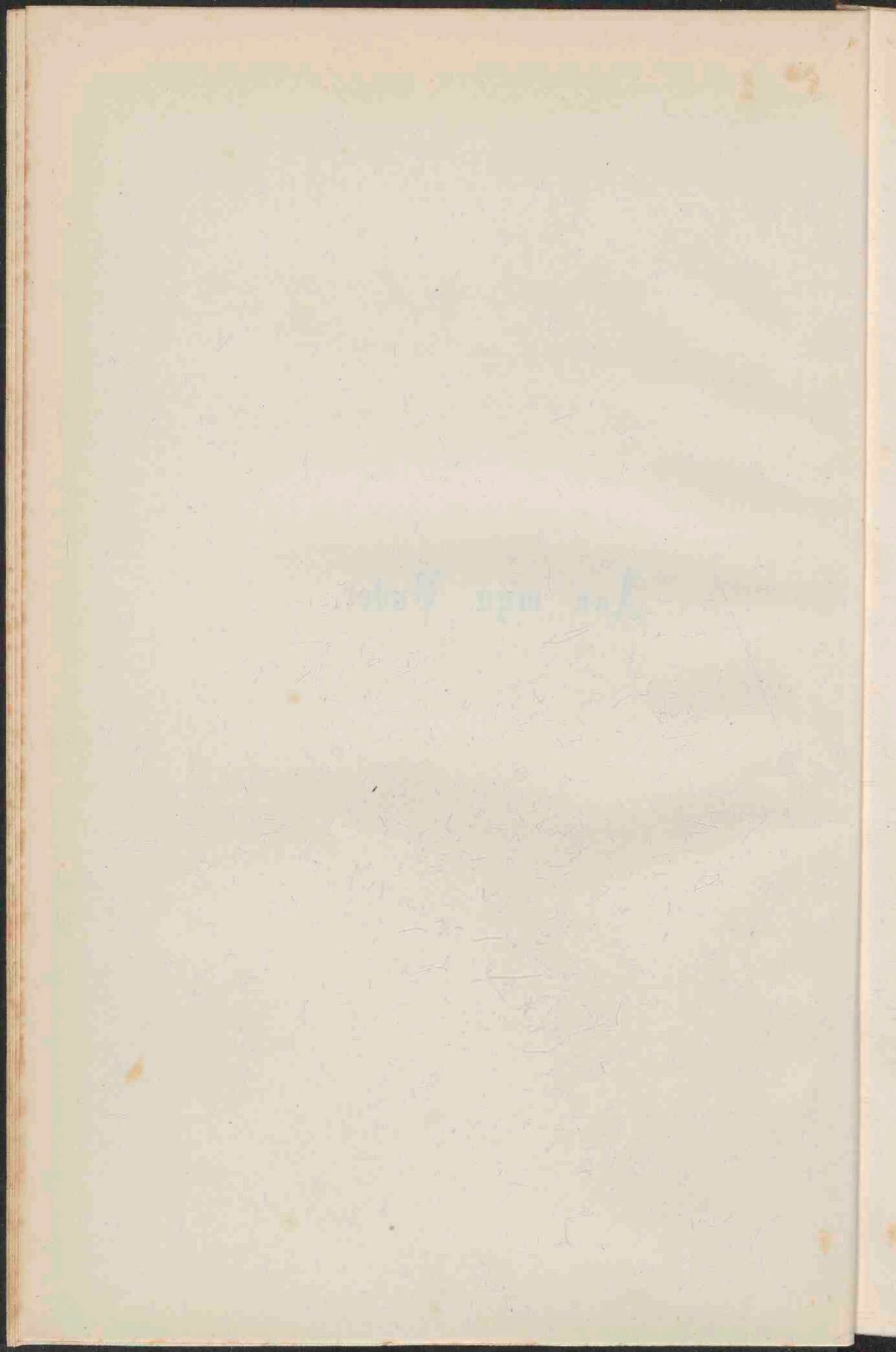
Handwritten text in the middle section of the page.

Handwritten text in the lower middle section of the page.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

Aan mijn Vader.

Bij 't eindigen mijner studiën aan deze Universiteit is het mij eene aangename taak, aan de Hoogleeraren wier onderwijs ik mocht genieten, mijn dank te betuigen.

In 't bijzonder heb ik groote verplichting aan mijn hooggeschatten Promotor, Prof. POLS, en de Eere-Voorzitters van Antonius-Matthaeus, den Oud-Hoogleraar DE GEER VAN JUTFAAS en de Hoogleeraren HAMAKER en MOLENGRAAFF.

Ik zou echter van grove ondankbaarheid kunnen verdacht worden, als ik te dezer plaatse hen niet vermeldde, wier inlichtingen het mij mogelijk maakten, een, zoo ik hoop, eenigszins gelijkend beeld van de Rijkswelldadigheidsscholen te geven. En dan denk ik wel in de eerste plaats aan de Directeuren van deze Scholen, de heeren POLL te Ruysselede, DE GRAEF te Namen, STERNOTTE te St. Hubert, VEREECKE te Reckheim en LEROY te Moll, wien, na de door mij verkregen machtiging van Zijne Excellentie den Minister van Justitie BEGEREM, geen moeite te veel was om mijne misschien wel eens wat onbescheiden vragen naar vermogen te beantwoorden of te doen beantwoorden.

Maar ook anderen leverden mij bouwstoffen voor dit proefschrift. Door omstandigheden, van mijn wil onafhankelijk, kon ik nog geen gebruik maken van de inlichtingen, zoowel mondelinge als schriftelijke, mij welwillend in ruime mate verstrekt door den heer LEBOUQC, Onder-Directeur van de centrale gevangenis te Gent, tevens voor een deel quartier de discipline voor jongens.

Hun ook zij hier mijn hartelijke dank gebracht.

I N H O U D.

INLEIDING blz. I—VI.

HOOFDSTUK I.

HISTORISCH OVERZICHT. DE PLAATSING IN DE
RIJKSWELDADIGHEIDSSCHOLEN blz. 1—29.

De écoles (agricoles) de réforme volgens art. 5 der Wet van 3 April 1848. 1, v. v. Wet van 6 Maart 1866. De naam écoles de réforme in 1881 veranderd in: écoles de bienfaisance. 4. De maisons pénitentiaires des jeunes délinquants; in 1867: maisons pénitentiaires et de réforme; in 1881: maisons spéciales de réforme. 5, v. v. Sedert 1 Jan. 1891: de écoles de bienfaisance de l'Etat (Rijksweldadigheidsscholen). 8. Wet van 27 Nov. 1891. 9, v. v.; meer in 't bijzonder enkele artt. die over de Rijksweldadigheidsscholen handelen. 13—21. Betaling der onderhoudskosten. Indeeling der kinderen over Ruysselede—Wynghene, Beernem, Namen, St.-Hubert, Reckheim en Moll. 21, v. v. Processueele beginselen bij zwaardere feiten. 25, 26. Bepalingen omtrent vreemdelingen. 27. Betaling der onderhoudskosten. Strafbepalingen. 28, 29.

HOOFDSTUK II.

A. OORSPRONG, BESTEMMING EN INRICHTING
VAN DE GEBOUWEN DER RIJKSWELDADIGHEIDS-
SCHOLEN blz. 30—43.

Ruysselede. 30. Wynghene. 32. Beernem. 33. Namen 35.
St.-Hubert. 39. Reckheim. 40. Moll. 41.

B. BEHEER. PERSONEEL. BIJEENKOMSTEN VAN
HET PERSONEEL MET DEN DIRECTEUR blz. 43—47.

De Rijksweldadigheidsscholen staan onder de Administration supérieure de la bienfaisance. Eén Inspecteur-Generaal. De Commissie van Inspectie. 43. De Directeur

door den Koning, de overige beambten door den Minister van Justitie benoemd. Talrijkheid van het personeel. 44, 45. Bezoldiging. 46. Rapportvergaderingen. 46, 47.

C. „RÉGIME DISCIPLINAIRE ET MORAL”. BELOONINGEN, STRAFFEN, BEZOEKEN, BRIEFWISSELING. blz. 47—54.

Register van inschrijving. 47. De „classement matériel et moral”. 48. Verscheidenheid in de belooningen en de straffen. 50—53. Bezoeken. 53. Briefwisseling. 54.

D. DAGVERDEELING, AMBACHTS-, SCHOOL-, GODSDIENSTONDERWIJS, UITSPANNINGEN blz. 54—62.

De indeeling van den dag. 54. Ambachtsonderwijs. 55—58. Schoolonderwijs. Goede resultaten van 't onderwijs. 59. Godsdienstonderricht, „conférences morales”. 60, 61. Uitspanningen. 61.

E. VERPLEGING, VOEDING, KLEEDING, LIGGING, MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE GEZONDHEID blz. 62—66.

Aard van het voedsel en hoeveelheid. 62, 63. Uitrusting en beschrijving van de kleeding der leerlingen. 64. Nachtcellen te Namen, slaapzalen in de overige Scholen. 64. Goede verpleging der zieken, Sterfgevallen. 65, 66.

HOOFDSTUK III.

HET ONTSLAG UIT DE RIKSWELDADIGHEIDSSCHOLEN blz. 67—78.

In welke gevallen. 67. Voorwaardelijk ontslag. 67, 68. Inrichting en werkring der patronaats-commissies. 69, v. v. Uitbesteding en resultaten. 72, v. v.

HOOFDSTUK IV.

PUNTEN VAN OVEREENKOMST EN VERSCHIL TUSSEN ONZE RIKSOPVOEDINGSGESTICHTEN EN DE RIKSWELDADIGHEIDSSCHOLEN. STAATSGESTICHTEN OF UITBESTEDING? BESLUIT blz. 79—103.

De artt. 38 en 39. W. v. S. en de artt. 72 en 73. C. P. Facultatieve opzending door den Rechter. 80—83. Inrichting onzer Rijksoopvoedingsgestichten en der Rijksweldadigheidsscholen. 83, v. v. Beheer. 86. Personeel. 87.

Formaliteiten bij de komst van het kind in de inrichting. 87. Indeeling der kinderen. 88. Straffen. 89. Be-
looningen. 89. Ambachts- en Schoolonderwijs. 90. Gods-
dienstige opleiding. 91. Ontspanning. 91. Voeding. 92, 93.
Kleeding. 93. Ontslag. 94. Staatsgestichten of uitbesteding?
96. v. v. Was het besluit tot oprichting der Rijksweldadig-
heidsscholen eene fout? 101, 102. Iets over de kosten.
102, 103.

BIJLAGE A. Plattegrond van de Rijksweldadigheidsschool te Moll.

BIJLAGE B. Bezoldiging en emolumenten van het personeel der Rijksweldadigheidsscholen.

BIJLAGE C. Dagverdeeling in de Rijksweldadigheidsscholen.

BIJLAGE D. Rooster van werkzaamheden op de school te Moll.

BIJLAGE E. Lijst van de dagelijks te verstrekken soort en hoeveelheid voedsel te Moll.

BIJLAGE F. Uitbestedings-bulletins.

INLEIDING.

Het is eene treurige waarheid, dat de bandeloosheid der jeugd toeneemt. Men zegge nu niet, dat dit voornamelijk in ons land 't geval is; het is een verschijnsel, dat zich bijna overal voordoet.¹⁾

Hoe deze ongebondenheid te keer te gaan? Er worden middelen te over aangegeven, maar zullen ze doeltreffend zijn? De een wil den onderwijzer de kastijdende hand doen opheffen; een ander is voor afstraffing in het politiebureau, zoodat de straf onmiddellijk op de daad volgt; nog anderen stellen zich veel voor van schoolarrest.

Allen zijn 't er echter over eens, dat de *ouders* in de eerste plaats moeten medehelpen om straatschenderijen, lichte vergrijpen enz. bij hunne kinderen met strengheid tegen te gaan.

Maar vele ouders kennen hun plicht niet; zij zien niet in, dat de kinderen, als men ze hun gang laat gaan, van kwaad tot erger vervallen. Hetzij door eene zekere gemakzucht, hetzij door eene laakbare onverschilligheid, laten ze de kinderen maar opgroeien, zonder zich van hun doen en laten voldoende te vergewissen.

Hier zijn de ouders nog passief; erger is het, als zij actief

1) Mr. J. A. LEVY: Kinderbescherming en Ouderlijke Macht. 1895. pag. 28.

optreden, hunne kinderen tot het kwade aanzetten. Sommigen exploiteeren ze, laten hen bedelen — en wee hun, als ze geen geld genoeg thuis brengen —, zetten ze tot onzedelijkheid aan, en geven zelf in hun leven aan de kinderen een allerverderfelijkt voorbeeld.

Men zou nu zoo zeggen, dan moet het den ouders maar aan 't verstand gebracht worden, dat ze een duren plicht verzuimen; zij hebben het recht om hunne kinderen op te voeden, maar rechten brengen plichten mede; wil men zich volstrekt aan deze laatste onttrekken, welnu, dan bemoeie de Staat er zich mede. Hij beschermte dan 't kind. Want de slechte invloed van eene verderfelijke huiselijke omgeving doet zich waarlijk niet alleen gevoelen als de kinderen nog jong zijn; hun gansche volgend leven zal misschien de sporen van de verwaarloozing in de jeugd nog vertoonen. De Staat zorge, dat zij niet tot een last van de maatschappij worden. Hij werke preventief. Want is 't kind eenmaal volwassen misdadiger geworden, dan is 't veelal te laat om nog verbetering aan te brengen; het is een hoogst moeilijk iets, waarvan de uitkomsten zeer onzeker zijn. Men moet op de *kinderen* werken, hen op den goeden weg zien te houden of te brengen.

Wetgevers in verschillende landen hebben dan ook getracht in die richting te werken. Zij trokken zich het lot van de verwaarloosde en ook van de misdadige jeugd aan.

En onder die wetgevers neemt eene eerste plaats in de Belgische Minister van Justitie LE JEUNE, die o. a. door zijn wetsontwerp van 20 Juli 1893 op de Kinderbescherming, vooreerst de onwaardige ouders in hunne ouderlijke macht wilde treffen, maar ook in de bescherming en de verbetering der verwaarloosde, soms ook misdadige jeugd, een correctief zocht tegen grooter wordende criminaliteit. Het is echter maar een ontwerp gebleven, want de Minister LE JEUNE trad om politieke redenen den 26sten Maart 1894 af.

Maar al veel vroeger ontmoeten we in België wetten op de

Kinderbescherming. Ze houden zich voornamelijk met drie categorieën van kinderen bezig. 1)

Een decreet van 19 Jan. 1811: *Décret impérial concernant les enfants trouvés ou abandonnés et les orphelins pauvres*, aangevuld en uitgebreid door de Wetten van 30 Juli 1834 en 14 Maart 1876, heeft betrekking op de *enfants assistés* d. w. z. vondelingen, weezen en verwaarloosde kinderen.

Eene tweede categorie vormen de behoeftige kinderen, bedelaars en landloopers van beide seksen, jonger dan 18 jaar; voor hen vindt men bepalingen in de Wetten van 3 April 1848 en 6 Maart 1866, die echter door de Wet van 27 Nov. 1891 zijn afgeschaft.

Eene kapitale verandering bracht deze laatste Wet aan, die ook aan den Minister LE JEUNE te danken is. Hij ging van het denkbeeld uit, dat het, om bedelarij en landlooperij met goed gevolg te bestrijden, niet voldoende is, personen die zich daaraan schuldig maken te straffen; m. a. w. repressieve maatregelen zullen niet helpen, tenzij ze gecombineerd worden met preventieve. Men moet, zei hij, den ongelukkige van zijne jeugd tot zijn ouderdom volgen, veelal de helpende, soms de straffende hand uitstrekken; ondersteunen hen, die belangstelling waard zijn, met strengheid ondeugd en luiheid tegengaan. Met den ongelukkigen jongen bedelaar en landlooper houde men zich dus 't eerst bezig.

En de Minister heeft voor hem gezorgd. Hij opende de *Rijks-weldadigheidsscholen*; geen gestichten in den ongunstigen zin van 't woord, nog veel minder gevangenissen, maar opvoedingscholen met licht en lucht en warmte en goede verzorging; met een personeel, dat zich geheel aan de verzorging wijdt, en het vertrouwen van de leerlingen tracht en ook weet te winnen, omdat ze begrijpen, dat men het goed met hen voor heeft. Geen gevangenissen — het jeugdige kind moet niet opgesloten

1) HYNDERICK: De la protection légale de l'Enfance. Gand, 1892.

worden dan in hooge noodzakelijkheid. 1) Het heeft dikwijls te weinig vroolijkheid om zich heen gezien, veel te verduren gehad; het is soms eenzellig en stuursch geworden, en door slechte voorbeelden veelal ook zelf slecht geworden. Geef het wat liefde en omgang met goede menschen, en de gevolgen kunnen niet uitblijven. Niet alleen zal dit het geval zijn bij jeugdige bedelaars en landloopers, neen, de Minister LE JEUNE begreep, dat ook kinderen die zich aan kleine vergrijpen hebben schuldig gemaakt, dikwijls met zachtheid op den goeden weg kunnen geleid worden. Ook voor hen dus de Rijksweldadigheidsscholen; maar zij moeten niet opgevoed worden met jonge bedelaars en landloopers, wier ouders soms alleen de oorzaak hunner omzwingingen zijn. Ook niet met eene derde categorie van kinderen, die n.l. welke zich aan zwaardere feiten schuldig maakten, maar die, omdat ze het oordeel des onderscheids misten, niet in de gevangenis komen. 2) M. a. w. er moet wel degelijk onderscheid gemaakt worden in de Rijksweldadigheidsscholen tusschen de *enfance abandonnée* en de *enfance coupable*. Vandaar in deze inrichtingen eene volstrekte afscheiding tusschen jonge en oudere, goede en slechte leerlingen. Vandaar voor de jongsten eene opvoeding onder een „régime paternel”, en voor hen, die van 16—18 jaar oud zijn, eene veel strengere opvoeding, eene veel strengere tucht.

1) De heer THIRY zei zelfs op 't intern. Congres te Antwerpen, Juli '94: „Jamais un enfant ne soit condamné à la prison; pour l'enfant c'est l'école de bienfaisance de l'Etat qui s'impose toujours.”

2) Hebben ze wel met oordeel des onderscheids gehandeld, dan trekt zich de Staat ook hun lot aan (artt. 73—76 C. P.), maar de Rijksweldadigheidsscholen zijn voor hen gesloten.

Verder hebben nog betrekking op kinderbescherming een Kon. Besl. van 28 April 1884, dat vaststelt op welken leeftijd de kinderen in de mijnen mogen afdalen; de Wet van 28 Mei 1883, die o. a. verbiedt kinderen tot gevaarlijke kunstverrichtingen te gebruiken, en de Wet van 13 Dec. 1889 op den arbeid van kinderen in industriële inrichtingen.

Maar voor allen een verblijf in eene inrichting, waaruit ze kunnen gaan met opgericht hoofd; niet meer met den vinger nagewezen als kinderen uit een verbeteringsgesticht, eene „*maison de réforme*”; meerendeels ten goede veranderd, met de noodige kundigheden toegerust om een eerlijk stuk brood te verdienen.

Waar ik mij na een bezoek in Aug. 1894 aan eenige Rijksweldadigheidsscholen (de eene verschilt niet zoo veel van de andere) met liefde er toe gezet heb om hare inrichting, de komst van den leerling, zijn verblijf en ook zijn ontslag te beschrijven, daar moet ik wel de toegevendheid van den lezer inroepen, omdat ik veel niet vermeld heb; wat misschien noode gemist kon worden. Mijne verontschuldiging zij, dat ik zooveel mogelijk 't evenwicht in de mededeelingen over de verschillende Rijksweldadigheidsscholen moest bewaren, en dat over deze, en nog niet eens over alle, slechts korte dagblad- of tijdschriftartikelen zijn verschenen; alleen over de inrichtingen te Ruysselede—Beernem is een zeer belangrijk 20-jarig verslag van 1860—1880 van Regeeringswege uitgegeven, toen deze Rijksweldadigheidsscholen nog „*écoles agricoles de réforme*” waren. 1)

Men beschouwe dus dezen arbeid als eene eerste proef, waaraan nog veel te verbeteren valt. Maar misschien gelukt het me toch bij dezen of genen de belangstelling voor deze zoo nuttige inrichtingen op te wekken. In een schrijven, dat de Oud-Minister LE JEUNE de goedheid had mij te zenden, zegt hij: „*j'attache une importance capitale à cette organisation au point de vue de notre système pénal.*”

En er is inderdaad in 1891 veel veranderd. Wat met mogelijkheid voor de opvoeding van de ongelukkige verwaarloosde,

1) Het eerste verslag door den Minister van Justitie DE HAUSSY over de „*école de réforme*” te Ruysselede den 23sten Jan. 1850 in de vergadering van de Kamer der Volksvertegenwoordigers uitgebracht, bevat veel merkwaardigs over de oprichting.

maar soms ook misdadige jeugd in Staatsinrichtingen gedaan kon worden, is, zou ik bijna zeggen, in deze Rijksweldadigheidsscholen tot stand gebracht.

De Minister LE JEUNE kon dan ook m. i. in Mei 1893 met rechtmatigen trots in de Kamer der Volksvertegenwoordigers zeggen, na opgemerkt te hebben, dat ze nog niet geheel waren wat ze moesten zijn: „mais, telles qu'elles sont aujourd'hui, elles méritent les éloges que ceux qui en parlent avec connaissance de cause leur accordent”.

„On espère,” zegt de heer DESWATINES ¹⁾ „voir se réaliser cette pensée de Louis Jourdan: Ouvrir une école aujourd'hui, c'est fermer une prison dans vingt ans.” En al bestaat er m. i. niet veel kans, dat deze verwachting geheel verwezenlijkt wordt, het verblijf in de Rijksweldadigheidsscholen zal de leerlingen netheid, ordelijkheid, eerlijkheid, beleefdheid leeren, en ze zullen bekwame werklieden kunnen worden. Dit is waarlijk al veel.

Met den heer VLEELANDER HEIN (zie de beraadslagingen over hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor 1895 in de Eerste Kamer op 1 Febr. j.l.) hoop ik, dat de Minister van Justitie, wat de opvoeding der verwaarloosde kinderen betreft, vooral eens 't oog op België zal slaan.

En mocht het na eenige jaren blijken, als een groot gedeelte der leerlingen, die zich nu nog in de Rijksweldadigheidsscholen bevinden, weder in de maatschappij zijn teruggekeerd, dat deze inrichtingen toch niet aan het doel hebben beantwoord, dan kan m. i. met eenigen grond aan 't welslagen van verdere pogingen tot duurzame verbetering getwijfeld worden.

1) Journal des juges de paix 1894, n°. 10, p. 347.

HOOFDSTUK I.

HISTORISCH OVERZICHT.

DE PLAATSING IN DE RIJKSWELDADIGHEIDSSCHOLEN.

Hoewel de „Ecoles de bienfaisance de l'Etat” (Rijksweldadigheidsscholen) pas den 1sten Januari 1891 dien naam kregen, moeten we, tot recht verstand van de zaak, ons eerst bezighouden met de „*écoles de réforme*”, waaruit de Rijksweldadigheidsscholen voor een deel ontstaan zijn.

Art. 5 der Wet van 3 April 1848: *Loi concernant les dépôts de mendicité et les écoles de réforme*” bepaalde, dat de Regeering bijzondere inrichtingen in het leven zou roepen voor verwaarloosde kinderen, bedelaars en landloopers van beide seksen, onder de 18 jaar, de „*enfance abandonnée*”. Vóór dien tijd kwamen ze grootendeels in weeshuizen of in de in 1808 door Napoleon in ieder departement opgerichte bedelaarsgestichten, bestemd voor zich vrijwillig aanmeldende of veroordeelde bedelaars.

De Memorie van Toelichting¹⁾ zegt: Ze worden opgericht om de jonge kinderen te onttrekken aan den invloed van de oorzaken, die hun ellende hebben teweeggebracht, en om hun de weldaad te bewijzen van eene opvoeding, in overeenstemming met behoeften en stand. 2)

1) Exp. des Motifs ann. parl. 1846—1847, Chambre des Repr. Documents p. 106.

2) Niet geheel juist is dus Mr. SIMON VAN DER AA in zijn proefschrift: de Rijksopvoedingsgestichten in Nederland (1890), als hij zegt op pag. 53: „Met uitzondering van enkele particuliere inrichtingen... zijn tot aan het midden der 19de eeuw geene opvoedingsgestichten opgericht, zelfs niet in die landen, waar de strafwetgeving ze voor niet veroordeelde jeugdige delinquenten eischte.

Die gestichten moesten strekken om de jongens tot goede boerenknechts en tuinlieden op te voeden; om ze aan luiheid te ontnemen, maar ook om aan de gevaarlijke en verderfelijke aanraking met ouderen een eind te maken, in één woord, om hen tot flinke mannen te vormen. De meisjes zouden meer in vrouwelijke kundigheden worden onderwezen, maar ook in den tuinbouw niet onbedreven blijven, opdat ze eenmaal in haar onderhoud zouden kunnen voorzien. Zuinigheid moest het wachtwoord zijn bij de inrichting der Scholen. De kinderen zouden er onder strenge tucht staan, en er moest vooral voor gewaakt worden, dat het lot der jonge bedelaars niet die ouders afgangstig deed worden, welke tijd en moeite aan de opvoeding hunner kinderen besteedden.

De Centrale Sectie van de Kamer der Volksvertegenwoordigers juichte het plan om eene bijzondere inrichting voor de jongens te maken, zeer toe, maar vroeg tevens, of het niet goed ware, dat ook de meisjes zich *voornamelijk* op land- en tuinbouw zouden toelagen. De Minister van Justitie ried het af, omdat het voor haar nog meer dan voor de jongens noodzakelijk is, ze in verschillende kundigheden goed onderlegd de inrichting te doen verlaten. Vooral voor haar is de verleiding groot; en, in velerlei bedreven, zullen ze gemakkelijk een eerlijk stuk brood kunnen verdienen. De Centrale Sectie legde er zich bij neer.

Bij de discussie gaf een der afgevaardigden zijne vrees te kennen, dat de Scholen niet zouden worden bevolkt. „Savez-vous,” zeide hij, „comment on pourvoit dans beaucoup de communes de Flandres à l'entretien des enfants abandonnés? On les fait venir le jour de l'an sur la place publique; on les y expose, on les étale, et on en fait l'objet d'une espèce d'adjudication publique. Celui qui se charge au meilleur marché de les nourrir et de les entretenir est déclaré adjudicataire pour une année. Voilà, comment les communes, qui ont adopté cette

espèce de traite des blancs, réduisent à sa plus simple expression la dépense de l'entretien de leurs enfants pauvres. Eh bien, croyez-vous, que ces communes consentent à payer un prix probablement très élevé de la journée d'entretien dans un dépôt de mendicité? Evidemment, non."

Die vrees heeft zich gelukkig niet bewaarheid; integendeel, de „écoles agricoles de réforme" waren nauwelijks open, of men moest voor een oogenblik wegens overbevolking de plaatsing staken. Haar oprichting heeft onmiddellijk een eind gemaakt aan de schandelijke gewoonte om kinderen publiek toe te wijzen; en dit alleen ware al voldoende geweest om de oprichting te rechtvaardigen.

Als gevolg van deze Wet verzezen in West-Vlaanderen de „écoles agricoles de réforme" te Ruysselede-Wynghene en Beernem, de eerste voor jongens, — met succursaal te Wynghene in 't bijzonder voor „mousses", aanstaande licht-matrozen — de laatste voor meisjes.

Deze toestand bleef bestaan tot de Wet van 6 Maart 1866: *Loi relative à la mendicité, au vagabondage et aux dépôts de mendicité*, die eenige wijzigingen aanbracht (waarover later). Hier zij vermeld, dat art. 7 bepaalde, dat bedelaars en landloopers van beide seksen, jonger dan 14 jaar voor de politierechtbank gebracht, tot hun 21ste jaar ter beschikking van de Regeering konden worden gesteld, die ze in eene „école de réforme" onderbracht. Art. 10 schreef voor, dat de voorwaarden van toelating en ontslag bij Kon. Besl. zouden worden geregeld. Dit geschiedde den 19^{den} Maart 1866. Telkens kwam er echter verandering, totdat eindelijk het Kon. Besl. van 29 Maart 1881 het volgende bepaalde:

De écoles de réforme zouden opnemen:

1°. Verwaarloosden onder de 18 jaar, die zich vrijwillig aanmeldden, voorzien van eene autorisatie van Burgemeester en Schepenen van de gemeente van hun domicilie van onderstand.

20. Verwaarloosde kinderen, jonger dan 18 jaar, voorzien van eene machtiging van de Gedeputeerde Staten, van den Gouverneur der provincie, of van den Commissaris van het arrondissement, waaronder het domicilie van onderstand ressorteerde.

30. Kinderen, jonger dan 18 jaar, tot gevangenisstraf veroordeeld wegens bedelarij en landlooperij; en hen, die uit dien hoofde eenvoudig ter beschikking van de Regeering waren gesteld.

Bij de reeds genoemde écoles de réforme kwamen nog succursalen te Reckheim (prov. Limburg), waarvan de oprichting bij Kon. Besl. van 30 Juli 1880 bevolen werd, en te Merxplas (prov. Antwerpen) door 't Kon. Besl. van 15 Mei 1883. De inrichting te Merxplas is in 1890 weder opgeheven, en de jongens zijn naar Reckheim overgebracht.

Tevens werd de naam „*écoles agricoles de réforme*” den 31sten Dec. 1881 veranderd in *écoles agricoles de bienfaisance*, om meer met den geest van de Wet van 1848 in overeenstemming te blijven.

Maar de Regeering begreep, dat niet alleen de „*enfance abandonnée*” staatshulp noodig had om ze tot rechtschapen menschen op te voeden; ook met de „*enfance coupable*” was dit het geval. Art. 72 Code pénal belge (in 1867 in werking getreden) maakt melding van kinderen, die op 't oogenblik, dat zij zich aan een strafbaar feit hebben schuldig gemaakt, nog geen volle 16 jaar oud zijn (kinderen boven dien leeftijd worden als volwassen personen behandeld). Zij zullen worden vrijgesproken, indien er beslist is, dat zij zonder oordeel des onderscheids hebben gehandeld, maar kunnen ter beschikking van de Regeering worden gesteld tot hun 21ste jaar, tot hunne meerderjarigheid. In dat geval zullen ze in een verbeterings- of een liefdadigheidsgesticht worden geplaatst. Ook kan de Regeering hen tot hun ouders terugzenden, wanneer ze in 't vervolg genoegzame waarborgen van zedelijkheid geven. De verbeteringsgestichten, waarop de Regee-

ring doelde, bevonden zich te St.-Hubert (in de Ardennen) voor jongens, en te Namen, voor jongens en meisjes, „*maisons pénitentiaires des jeunes délinquants*” geheeten. In 1867 kregen ze den naam „*maisons pénitentiaires et de réforme*”. Hierin kwamen zoowel veroordeelde als volgens art. 72 vrijgesproken kinderen, maar daar het aantal der laatsten steeds wies, moest men al vrij spoedig op meerdere ruimte bedacht zijn. Het gevolg was, dat de Minister van Justitie BARA aan den Koning voorstelde eene derde dergelijke inrichting in het leven te roepen en wel te Gent. De benaming „*maisons pénitentiaires et de réforme*” moest echter ook veranderd worden. Sedert jaren toch hadden St. Hubert en Namen alleen maar *vrijgesprokenen* volgens de artt. 72 en 76 C. P., welk laatste artikel bepaalt, dat, indien een doofstomme ouder dan 16 jaar eene misdaad of een wanbedrijf heeft gepleegd, en er beslist is, dat hij *zonder* oordeel des onderscheids heeft gehandeld, hij vrijgesproken zal worden. Hij kan dan echter hoogstens voor 5 jaren in een gesticht, door de Wet aangewezen, worden geplaatst, en daar onderwezen worden. (Heeft hij *met* oordeel des onderscheids gehandeld, dan zullen straffen volgens de artt. 73, 74 en 75 C. P. tegen hem worden uitgesproken).

De *veroordeelde* kinderen kwamen in gevangnissen.

Waar nu 't publiek voortging deze met de inrichtingen te St. Hubert en te Namen te verwarren, dacht de Minister BARA, dat eene veranderde benaming „*maisons spéciales de réforme*” een invloed ten goede kon hebben. Bovendien, zoo zou men meer in overeenstemming komen met den geest en de letter van art. 72 C. P. Bij Kon. Besl. van 10 Dec. 1881 kwam die naamsverandering tot stand, en werd tevens de inrichting te Gent gevestigd. Eene Min. besch. van 21 Dec. d. a. v. maakte eene verdeeling der jeugdige personen over de 3 gestichten, en bepaalde, dat te St. Hubert bij voorkeur zouden komen jongens onder de 11 jaar, voor wier fysieke gesteldheid een verblijf op

't land vooral geschikt zou zijn, en zij, die zich op den landbouw wilden toeleggen.

Indeeling der jeugdige gedetineerden, vrijgesproken en ter beschikking der Regeering gesteld ingevolge de artt. 72 en 76 C. P. 1)

Ouderdom der kinderen op 't oogenblik van het begaan van het misdrijf.	Arrond. waar zij terecht hebben gestaan en ter beschikking der Regeering zijn gesteld.	Aanwijzing van de „maisons de réforme.”
Jonger dan 11 jaar.	Arrondissemten der 9 provinciën.	
	Brussel, Leuven, Mechelen, Turnhout en arrond. der prov. Luik, Limburg en Luxemburg.	St. Hubert.
	Antwerpen, Bergen, Charleroi, Oudenaarden, Dendermonde, Kortrijk en arrond. der prov. Namen.	Namen. (Ook voor meisjes)
	Gent, Brugge, Veurne, Yperen, Doornik en Nivelles.	Gent.

Resumeerende, komen we tot 3 écoles agricoles de bienfaisance: te *Ruysselede-Wynghene*, *Beernem* en *Reckheim*, en de maisons spéciales de réforme: te *St. Hubert*, *Namen* en *Gent*.

Die toestand bleef echter zoo niet lang. Waren de kinderen in de 3 laatste gestichten geplaatst werkelijk zooveel slechter dan die in de 3 andere inrichtingen? Niet waarschijnlijk. En waarop beruste eigenlijk die volstrekte scheiding, die men maakte tus-

1) PASINOMIE BELGE, 1881, n°. 454.

schen de kinderen, volgens art. 7 der Wet van 1866 1) en die, volgens art. 72 C. P. ter beschikking der Regeering gesteld? Beide artikelen gaven haar het recht de kinderen naar eene „*école de réforme*” of naar een „*établissement de bienfaisance*” te zenden. Zij deed het echter niet, maar maakte integendeel eene volstreckte scheiding; zond de kinderen, volgens art. 7 veroordceld, naar eene inrichting onder de Administratie der weldadigheid geplaatst, en die volgens art. 72 naar een gesticht onder de Administratie der gevangnissen. Dit was volgens den Minister van Justitie LE JEUNE geheel verkeerd. In een rapport aan den Koning, dat geheel den milden geest ademt, die zijn latere wet van 27 Nov. 1891 en de ontwerpen van Wet op de kinderbescherming van 10 Aug. 1889 en 28 Juli 1893 kenmerken, zegt hij ongeveer: De zedelijke toestand van de eene en van de andere categorie van kinderen, op 't oogenblik, dat zij ter beschikking van de Regeering worden gesteld, biedt veel verscheidenheid. Allen zijn blootgesteld geweest aan den ongezonden invloed van den kring, waarin zij geboren zijn, de een meer, de ander minder. Velen zijn nog zeer jong, en hen moet men voor besmetting vrijwaren. Anderen, langer aan de ondeugd blootgesteld, zijn in verschillenden graad aangetast. Eene strenge opvoeding zal hen nog kunnen redden. Dit is echter moeilijk, wanneer men de kinderen in inrichtingen plaatst, onder twee verschillende Administraties staande. De kinderen volgens art. 72 C. P. ter beschikking van de Regeering gesteld, zijn door het Openbaar Ministerie vervolgd. Is daardoor alleen hun gezelschap gevaarlijk voor de categorie onder art. 7 vallend? Neen. Dezelfde oorzaken, dezelfde invloeden van

1) Art. 7. Les mendiants ou vagabonds invalides ou âgés de moins de 14 ans, traduits devant le tribunal de police, seront, en cas de conviction, renvoyés à la disposition du Gouvernement pendant un terme qui n'excédera pas 6 mois pour la première infraction et 2 ans en cas de récidive.

Ils seront placés dans un dépôt de mendicité, dans un établissement de bienfaisance ou dans une école de réforme.

dezelfde kringen brengen hen bij toeval onder de Wet van 1866 of onder art. 72 C. P., en de twee categorieën gelijken zeer veel op elkaar. Dat men in beide door classificeering naar den zedelijken toestand eene verdeling maakt, is zeer goed, maar op de eene een strenge tucht, op de andere een veel zachtere toe te passen, is verkeerd. Minister LE JEUNE wilde, dat beide categorieën onder de Administratie der weldadigheid zouden komen. Door het Kon. Besl. van 7 juli 1890 is zulks dan ook voorgeschreven en wel aan te vangen op den tijd, door den Minister van Justitie te bepalen. De inrichtingen zouden in 't vervolg ook *écoles de bienfaisance de l'Etat* (Rijksweldadigheidsscholen) heeten. De kinderen daarin geplaatst, werden „*élèves*”, en de benaming „*détenus*” van de geïnterneerden te St. Hubert en Namen verviel dus.

Den 1^{en} Jan. 1891 zijn deze bepalingen in werking getreden.

Tevens werd bij Kon. Besl. bepaald, dat de école de réforme te Gent, gevestigd in eene afdeeling van het „*maison de force*” (dat o. a. bestemd is voor misdadigers, die hun 10 jaar celstraf hebben uitgezeten en hun verderen straftijd in gemeenschap doorbrengen!) op den 1^{en} Jan. 1891 werd opgeheven, en dat de jongens over de Rijksweldadigheidsscholen te St. Hubert en te Namen zouden worden verdeeld.

Na deze bepalingen was het te voorzien, dat de dagen der Wet van 1866 geteld waren. Ze leed dan ook aan groote gebreken; ze maakte niet genoeg onderscheid tusschen preventieve en repressieve maatregelen: straffe bedelaars en landloopers van beroep en ongelukkigen, die medelijden verdienden, op dezelfde wijze. Voor de récidivisten was de duur der interneering onvoldoende; vooreerst om een ambacht te leeren, maar ook om hen te verbeteren, van wie men nog hoop had, dat ze tot een werkzaam leven zouden terugkeeren. De Wet wilde bedelarij en landlooperij tegengaan — het aantal veroordeelden werd grooter.

In 1891 nu een geheele omkeer. Toen kwam de Minister

LE JEUNE met een ontwerp, dat na geringe wijzigingen de Wet geworden is van 27 November 1891 (Mon. 3 Dec.): *Loi pour la répression du vagabondage et de la mendicité*. Beide Kamers namen ze unaniem aan. De Wet ¹⁾ noemt vooreerst de verschillende soorten van gestichten op en de categorieën van bedelaars en landloopers, die daarin zullen ondergebracht worden, en de rechters, door wie de plaatsing geschiedt; bevat verder regels omtrent de inwendige tucht, het opnemen en de wijze van ontslag en de betaling van onderhoudskosten. Eindelijk zijn er eenige strafbepalingen in opgenomen. Ook werden de Wetten van 3 April 1848 en 6 Maart 1866, reeds genoemd, en eene vroegere van 13 Aug. 1833 afgeschaft. De invoering werd bepaald op 1 Jan. 1892.

Er is een groot verschil in het systeem van de Wet van 1866 en van die van 1891 op te merken. Het systeem van 1866 faalde; de Minister LE JEUNE gaf er een alleszins doeltreffend voor in de plaats. (Een berucht bedelaar heeft gezegd: vroeger was België voor ons een hemel, nu is het een hel.) Hij heeft rekening gehouden met verschillende wenschen, op 't internationaal Congres in Oct. 1890 te Antwerpen geuit ²⁾.

Op den voorgrond sta, dat de wet van 1891 bedelarij en landlooperij niet meer als strafbare feiten kent. De Commissie van Rapporteurs zegt: L'infraction pénale n'existant pas à proprement parler, ³⁾ pareille condamnation (c. à. d. l'emprisonnement préalable) ne se justifiait pas. Elle n'avait d'ailleurs aucune

1) Hoewel slechts de artt. 24—35, die in 't bijzonder over de Rijkswelddadigheidsscholen handelen, mij eigenlijk moesten bezighouden, zijn de overige er zoo nauw mede samenhangend, dat ik ze niet geheel met stilzwijgen mag voorbijgaan.

2) MERCIER: Commentaire législatif de la loi du 27 nov. 1891 pag. 8.

3) Komen er bedreiging of afdreiging bij, of is er bedelarij en landlooperij in vereeniging, dan zijn nog wel degelijk de artt. 342, v.v. C. P. toepasselijk.

utilité, car la mise à la disposition du Gouvernement constitue une mesure répressive suffisante, dans l'intérêt de la sécurité et de l'ordre public. Er zijn dus politiematregelen te nemen 1).

De bedelaar, ook die niet in 't openbaar bedelt, *kan*, de landlooper *moet* door de politie gearresteerd en binnen 24 uur voor de politierechtbank worden gebracht. Zij kunnen echter voorloopig in vrijheid worden gesteld door het O. M. of de Rechtbank (artt. 8, 9, 11). De vrederechter zal een onderzoek moeten doen naar identiteit, ouderdom, lichaams- en geestestoestand, en levenswijze. Van dit onderzoek hangt het af, of er streng tegen hen zal worden opgetreden of niet, of zij in een bedelaarsgesticht (*dépôt de mendicité*) zullen komen dan wel in een toevluchtshuis (*maison de refuge*), en voor hoelang. Voor personen onder 18 jaar echter zijn de Rijksweldadigheidsscholen bestemd.

De vrederechter heeft dus wel eene groote macht, en nog te meer, omdat van zijne uitspraak geen hooger beroep is, met deze uitzondering evenwel, dat souteneurs (die als landloopers worden behandeld) wel in appel kunnen komen in de gevallen in de C. d'instr. crim. voorzien (art. 8).

Er waren in de Kamer der Volksvertegenwoordigers dan ook leden, die bevreesd waren, dat niet alle vrederechters de noodige bekwaamheid en ondervinding zouden hebben, en dat vergissingen niet konden uitblijven 2). Art. 28 komt in zoover daaraan tegemoet door te bepalen, dat als men zich in iemands leeftijd vergist heeft en hij gekomen is in een gesticht, waarin hij niet behoort, overbrenging door den Minister van Justitie onmiddellijk zal gelast worden.

De *bedelaarsgestichten*, waarin alles gericht is op de verbete-

1) P. BIJL.: De Belgische Wet van 27 Nov. 1891. Acad. proefsch. Amsterdam 1893 pag. 41 en 42.

2) Zij kunnen uit Brussel echter alle inlichtingen krijgen; men heeft naast de casiers judiciaires een casier spécial du vagabondage ingesteld, en daaruit blijkt of de gearresteerde beroepsvagabond en bedelaar is of niet.

ring der individuën, bevinden zich voor de mannen te *Merxplas* (prov. Antwerpen), voor de vrouwen te *Brugge*.

Daarin worden geplaatst voor een tijd van 2—7 jaar de beroepsbedelaars, die in plaats van in arbeid de middelen van bestaan te zoeken, van de liefdadigheid misbruik maken, en zij, die door nietsdoen, dronkenschap of ongebonden zeden in staat van landlooperij leven, en de souteneurs boven 18 jaar (art. 13); of zooals de Memorie van Toelichting zegt: les gens sans aveu qui refusent systématiquement d'obéir à la loi du travail, et dont la paresse et les mœurs dépravées constituent un véritable danger social.

Een lid van de Commissie van Rapporteurs vond den tijd van interneering wel wat lang ¹⁾. Hij was er bang voor, dat het huisgezin van den landlooper en den bedelaar gedurende langen tijd van alle middelen tot onderhoud zou verstoken zijn en ten laste der gemeente komen! De meerderheid der Commissie oordeelde m. i. zeer terecht, dat zij juist een last voor hun familie zijn. Bovendien, wil men iets op deze individuën uitwerken, dan moet wel eene langdurige interneering toegepast worden. La réclusion doit être d'autant plus longue, que le vice du vagabondage et de la mendicité est plus invétéré. (Exposé des Motifs). De Minister van Justitie kan echter altijd den duur der plaatsing, door den Rechter uitgesproken, verkorten, als daar termen voor zijn (art. 15).

Ook zullen de correctioneele rechtbanken ter beschikking van de Regeering kunnen stellen om in een bedelaarsgesticht geplaatst te worden gedurende een tijd van ten minste een jaar en ten hoogste 7 jaar, na hun straf ondergaan te hebben, bedelaars en landloopers, die zij tot gevangenisstraf van minstens een jaar veroordeeld hebben uit hoofde van een wanbedrijf (art. 14).

Om den slechten invloed van ouderen op jongeren tegen te

1) MERCIER: t. a. p. pag. 31.

gaan is bepaald, dat personen van 18—21 jaar geheel afgescheiden blijven van de overigen.

De *toevluchtshuizen* zijn voor mannen te *Hoogstraeten* en te *Wortel* (beide in de provincie Antwerpen), voor vrouwen in eene afdeeling van het bedelaarsgesticht te *Brugge*. Het zijn volgens de Memorie van Toelichting: des établissements, dont le régime se rapprochera autant que possible de celui des institutions hospitalières. Hierin komen zij, die buiten hun schuld de liefdadigheid moeten inroepen, personen in staat van bedelarij en landlooperij verkeerend zonder de verzwarende omstandigheden van art. 13, grijsaards, gebrekkigen, enz. (art. 16). Ze kunnen niet langer dan een jaar tegen hun wil in de inrichting gehouden worden; deze is voor hen een „asile transitoire”.

Ook de gemeenten kunnen er in zekere gevallen bedelaars of landloopers plaatsen (artt. 2 en 3). Het inwendig regime en de tucht zijn in beide soorten van gestichten bij Kon. Besl. geregeld. Deze laatste is in de toevluchtshuizen milder dan in de bedelaarsgestichten. Een Kon. Besl. van 20 Jan. 1894 regelt de werkzaamheden in beide. In zijn rapport aan den Koning zegt Minister LE JEUNE: „le Gouvernement a le droit de faire travailler les individus valides, que la loi y place sous sa garde, puisqu'il a le devoir d'appropriier à leur relèvement moral l'internement qu'ils ont à subir. L'administration est tenue dans la mesure du possible, d'aviser à ce que l'intéressé qui connaît un métier trouve à l'exercer dans l'établissement.” Er worden dan ook veel ambachten uitgeoefend. Eene goede bepaling lijkt me, dat, om concurrentie te vermijden met de vrije nijverheid, de geïnterneerden slechts voorwerpen maken en herstellen voor de inrichtingen, onder het Departement van Justitie behoorend. Alleen, wanneer daarvoor niet veel benoodigd is, maar dan ook alleen, zullen de voorwerpen in de toevluchtshuizen gemaakt, in den handel gebracht worden.

Beide categorieën krijgen een daggeld, dat voor de vlijtigen

in een toevluchtshuis zelfs 43 centimes, in een bedelaarsgesticht niet meer dan 22 centimes kan bedragen, en hun uitgangskas vormt, welke door den Minister van Justitie wordt vastgesteld naar klassen en ambacht. Bij het verlaten der inrichting wordt ze gedeeltelijk in geld, deels in kleeren of gereedschap uitbetaald. Overigens moeten de geïnterneerden voor zooveel mogelijk hun eigen onderhoud verdienen; het tekort wordt gewoonlijk bijgepast door Staat, Provincie en Gemeente van hun domicilie van onderstand, ieder voor $\frac{1}{3}$.

Het „régime alimentaire” is in beide soorten van inrichtingen niet hetzelfde. In de toevluchtshuizen heeft men het beter; de soep b.v. is er vetter, en de groenten zijn er minder fijn gehakt dan in de bedelaarsgestichten. „Il paraît, zegt DESWATINES 1), que cette différence produit un effet énorme sur le palais et l'esprit des internés.”

De artt. 24—35 handelen in 't bijzonder over de Rijksweladigheidsscholen, die ten doel hebben de kinderen op te voeden en ze voor een later leven van kwaaddoen en leegloopen te bewaren. De strekking er van is dus geheel preventief. Voor het grootste gedeelte komen er in „kinderen, meer ongelukkig dan wel schuldig, die met de moedermelk de ondeugd hebben ingezogen.”

Art. 2 der Wet van 1891 bepaalt, dat deze inrichtingen bestemd zijn voor personen, jonger dan 18 jaar, die door de rechterlijke autoriteit ter beschikking van de Regeering worden gesteld, of wier opneming door de gemeentelijke overheid wordt gevraagd. Dit kan ook zijn op verzoek der ouders, die dan de kosten betalen.

Wel eene groote verbetering, als men er den toestand onder

1) DESWATINES: Une excursion aux écoles de bienfaisance, maisons de refuge et dépôts de mendicité en Belgique. (Journal des juges de paix, 3e année No. 9, 10 et 11).

de Wet van 1866 mede vergelijkt. Toen *moest* iedere valide landlooper, en *kon* de valide bedelaar, die 14 jaar was, gearresteerd en voor de politierechtbank gebracht worden, die hem veroordeelde tot gevangenisstraf van 1—7, en bij récidive van 8—15 dagen. Bovendien werd hij ter beschikking van de Regeering gesteld gedurende een tijd door den rechter te bepalen, en wel de eerste maal van 15 dagen tot 3 maanden, bij récidive van 3—6 maanden. De veroordeelden werden dan geplaatst in een dépôt de mendicité, école de réforme of maison pénitentiaire, door de Regeering aan te wijzen. Ook kon voor de eerste maal eene boete opgelegd worden (art. 1).

Niet-valide bedelaars of landloopers, en kinderen, nog geen 14 jaar oud, konden gearresteerd en voor de politierechtbank worden gebracht, die ze gedurende 6 maand of in geval van récidive gedurende 2 jaar ter beschikking van de Regeering stelde. Voor hen waren dépôts de mendicité, établissements de bienfaisance en écoles de réforme bestemd (artt. 2 en 7).

Resumé: celstraf uitgesproken tegen volwassen valide bedelaars en landloopers; bedelaarsgestichten voor invaliden en grijsaards; kinderen en volwassenen over één kam geschoren: wat verkeerd was.

Hieromtrent nu eene groote verbetering in de Wet van 1891. Worden nu personen onder de 18 jaar uit hoofde der artt. 8 en 9 voor de politierechtbank gebracht, dan zal de vrederechter, indien de gewoonte van te bedelen en landloopen is bewezen, hen ter beschikking van de Regeering stellen om tot hun meerderjarigheid in eene Rijksweldadigheidsschool te worden geplaatst. (art. 24). Dat het kind ééns gebedeld heeft is niet voldoende; er moet opvolging van feiten zijn geweest. In het ontwerp stond, dat zij *voorloopig* zouden worden geplaatst, totdat de president van de rechtbank définitief zou hebben beslist volgens de bepalingen der „Wet op de kinderbescherming.” Het woord „voorloopig” is weggelaten, omdat het een geruimen tijd

kon duren vóór het ontwerp dier Wet aan 't oordeel van de Kamer der Volksvertegenwoordigers werd onderworpen. En dat is inderdaad gebeurd; den 20sten Juli 1893 is het ingediend, — het was deels eene wijziging van een ontwerp van 10 Aug. 1889, deels nieuw — maar verder heeft men er nog niets van gehoord. Het is in 3 hoofdstukken verdeeld; hoofdstuk I handelt over de „déchéance de la puissance paternelle” 1), hoofdstuk II over de „écoles de bienfaisance de l'Etat”; het bevat grootendeels bepalingen van de Wet van 1891 maar gewijzigd; hoofdstuk III heeft tot opschrift: des mesures judiciaires à l'égard des enfants délaissés, maltraités ou coupables. Art. 13 (ontwerp 1893) bepaalt, dat de Rijksweldadigheidsscholen bestemd zijn om op te nemen personen jonger dan 18 jaren, die door de rechtbanken ter beschikking der Regeering zijn gesteld, of wier opneming gevraagd is door de gemeentelijke autoriteit, door den Minister van Justitie goedgekeurd.

Art. 24 verwijst naar de artt. 8 en 9, waar, zooals we zagen, souteneurs met landloopers worden gelijkgesteld. Zullen die individuën, als zij jonger dan 18 jaar zijn, nu ook in dezelfde inrichtingen komen als de kinderen, voor wie de Regeering Rijksweldadigheidsscholen opent? De vrederechter had ze er kunnen inbrengen, en nu was de heer MERCIER (t. a. p. pag. 45) zeer bang voor de gevolgen, en rekende alleen op de waakzaamheid van den Minister van Justitie om zoo iets te voorkomen. Zijn vertrouwen is niet beschaamd, want volgens Min. besch. van 30 Dec. 1891, komen zij in het „quartier de discipline”, eene afdeeling van de centrale gevangenis te Gent.

Bracht art. 24 eene groote verandering in de bestaande wetgeving, nog veel meer was dit het geval met art. 25. Al. 1 bepaalt, dat, wanneer iemand, die op 't oogenblik dat het feit werd

1) CH. M. A. BIJLEVELD: Het eerste hoofdstuk van het Belg. Wetsontwerp op de kinderbescherming. Acad. proefschr. Leiden 1894.

gepleegd, nog geen 16 jaar was, voor de politierechtbank wordt gebracht voor eene overtreding, die de Wet met gevangenisstraf van minder dan 8 dagen of boete van minder dan 26 frs. of beide te zamen straft, de vrederechter, zelfs bij récidive, hem noch tot gevangenisstraf, noch tot boete zal veroordeelen, maar hem overeenkomstig den aard en den ernst van 't feit van vervolging ontslaan of tot zijne meerderjarigheid ter beschikking van de Regeering zal stellen (d. w. z. de vrederechter moet uitmaken, of de opvoeding van het kind aan zóó groote gebreken geleden heeft, dat tusschenkomst van de Regeering gebiedend noodzakelijk is om het voor verdere afdwalingen te behoeden). Volgens de 2° al. zal van de vervolgingen, die volgens de artt. 24 en 25 plaats hebben, geen melding gemaakt worden onder de inlichtingen, die later over den persoon in kwestie mochten gevraagd worden. Deze alinea kwam uit medelijden met de jeugdige overtreders in de Wet. De Gemeentebesturen toch vermeldden steeds, als zij schriftelijk inlichtingen over iemand moesten verschaffen, de overtredingen er bij, waarvan men was vrijgesproken. Was nu b. v. een jongen van vervolging ontslagen, omdat hij zonder oordeel des onderscheids had gehandeld, en ter beschikking van de Regeering gesteld, dan waren toch de gelederen van het leger voor hem gesloten. Art. 25 al. 2 wilde dat nu in 't vervolg tegengaan. Dit art. is daarom zoo belangrijk, omdat het vele overtredingen 1) door kinderen onder 16 jaar niet meer strafbaar stelt. De vrederechter zal dezen van de vervolging kunnen ontslaan, maar ouders en kinderen coram populo vermanen. Hoewel dit niet uitdrukkelijk in de Wet is voorgeschreven, wordt het toch wel ondersteld. De Minister LE JEUNE

1) De overtredingen, waarvan sprake is in den Code pénal (1867), C. rural (1886), C. forestier (1854), loi sur la chasse (1882), loi sur la pêche (1883), réglem. destiné à prévenir la destruction des oiseaux insectivores (1882), réglem. communaux; en verder strooperij, beschadiging van afsluitingen en boomen, loopen over eens anders grond, colportage.

zeide het meermalen, o. a. in de vergadering van de Kamer op 4 Mei 1893: „(Le juge de paix) ne manquera pas, pour peu qu'il ait le sentiment de ses devoirs, d'admonester l'enfant et d'adresser aux parents les observations, les avertissements et les conseils nécessaires.”

De vermaning heeft in de meeste gevallen een gunstigen invloed. In 1892 werden 7936 vervolgingen tegen kinderen ingesteld, aldus verdeeld: wegens contraventions rurales 3916, délits forestiers 220, vols 1520, délits ne concernant pas la propriété privée 1720, contraventions à des réglemens communaux 780. 1) Hiervan werden 150 kinderen ter beschikking van de Regeering gesteld en 7786 kregen eene vermaning en werden naar huis teruggezonden. De Minister LE JEUNE zegt, dat eene vermaning veelal voldoende bleek. 2) Zeer terecht is dan ook, meenen we, in het ontwerp van 1893 in art. 24, waarvan al. 1 ongeveer gelijklopend is met art. 25 der Wet van 1891, de bepaling opgenomen, dat de vrederechter het kind zulke vermaningen zal geven, als het belang van de zaak eischt. Als hij het niet van rechtsvervolging wil ontslaan, dan zal hij het ter beschikking van de Regeering stellen om tot zijne meerderjarigheid in eene Rijksweldadigheidsschool geplaatst te worden.

Bij de behandeling der Wet werd deze bepaling in de Kamer unaniem aangenomen. In Mei 1893 echter bij de discussie

1) Deze *specificceering*, hoewel uit het Journal des tribunaux, Brux. 1893, n°. 974, overgenomen, kan niet geheel juist zijn; het totaal geeft geen 7936.

2) Op 't pénit. Congres te Rome in 1885 meende de heer GAROFALO, dat eene vermaning op beschuldigten van niet den minsten invloed was. De heeren v. HAMEL en FOINITSKY waren, ten minste ten opzichte van kinderen, van een ander gevoelen. Men mag zeker wel, wat België betreft, van de goede uitwerking overtuigd zijn. Wel geloof ik met den heer THIRY (La Protection de l'Enfance, Brux. '90, p. 19), dat de indruk bij kinderen sterker zal zijn dan bij volwassenen. Cf. Congrès pénit. de Rome, séance du 21 nov. '85, t. I. p. 190 en Bulletin de l'Union intern. de Droit pénal, n°. 3, séance tenue à Bruxelles le 7 août '89, p. 161.

over de begroting van Justitie werden hevige aanvallen op dit art. gedaan, vooral door den heer WOESTE. 1) Deze vond het ongehoord een kind, omdat het een nestje uitgehaald of eenige andere geringe overtreding had gepleegd, misschien voor 7 of meer jaren in eene Rijksweldadigheidsschool te zetten. Men heft dan, zeide hij, de vaderlijke macht op, wat alleen in zeer ernstige gevallen goed te keuren is. Voor geringe overtredingen staat het aan de ouders om te straffen. Bovendien, als de vrederechters de Wet streng toepasten, zou men den wanhoopskreet der moeders hooren! Maar, vervolgde hij, zij willen liever de kinderen van rechtsvervolging ontslaan dan ze ter beschikking van de Regeering stellen, (zie boven). Hij stelde voor dit laatste uit art. 25 te doen vervallen en er voor in de plaats te stellen *berisping* of *boete van 1—25 frs.* Bovendien wilde hij de kinderen in de kosten veroordeelen en de ouders civielrechtelijk aansprakelijk stellen voor boeten, kosten, schaden en interessen. Dit is nu wel niet in de Kamer aangenomen, maar art. 24 (ontwerp '93) komt toch den heer WOESTE eenigszins te gemoet; want er is in bepaald, dat de ouders kunnen veroordeeld worden tot vergoeding van schaden en interessen, mits geen 50 frs. te boven gaande. De heer THIRY 2) wil van „boete” niet hooren, en terecht, meenen we, omdat het voor vele arme ouders, die groote moeite hebben om rond te komen, eene te strenge straf kan zijn. Maar, zou ik willen vragen, is het ook wel billijk, altijd de *ouders* voor deze boete aan te spreken?

De Minister LE JEUNE heeft in mooie bewoordingen, hoewel telkens vrij ongepast en onbeleefd in de rede gevallen, het artikel verdedigd en het pleit gewonnen. Niet om te straffen, maar om te behouden, worden de kinderen in de Rijksweldadigheidsscholen

1) De uitgebreidheid van de discussie noodzaakt me, slechts de quintessens van het gesprokene weer te geven.

2) THIRY: *Nos jeunes délinquants*, Brux. 1893, pag. 18 v.v.

geplaatst. Bovendien: men waarschuwt de ouders meermalen vóór men tot dien uitersten maatregel overgaat. En wat het aandrangen van de vaderlijke macht betreft; „Je répons, que la préservation sociale et la justice absolue veulent que l'enfance ne soit pas moralement abandonnée et pervertie. Celle-ci doit être protégée contre cette puissance paternelle.” De heer LE JEUNE komt er ook tegen op, dat, zooals beweerd was, „Rijksweldadigheidsschool” slechts een etiket zou zijn om „Gevangenis” te bedekken. Die zoo spreken, zeide hij, hebben de zaak niet onderzocht. Ik geloof gaarne met den nu Oud-Minister, dat zeer weinig Kamerleden eens eene Rijksweldadigheidsschool zijn gaan zien. Het zou eene gevangenis zijn! Van schildwachten met geladen geweer, getraliede vensters, het in België zeer strenge gevangenis-regime enz. is geen spoor te ontdekken. 1) Integendeel staan, ten minste wat Ruysselede betreft, om zoo te zeggen, de deuren wijd open; en toch komt ontvluchting hoogst zelden voor.

De heer THIRY 2) kan zich de argumentatie van den heer WOESTE wel begrijpen. Deze plaatst zich nu eenmaal op 't verkeerde standpunt: de kinderen hebben eene overtreding begaan, ergo verdienen ze straf, en worden dus in eene Rijksweldadigheidsschool geplaatst. Hier van uitgaande komt men noodzakelijk tot de gevolgtrekkingen van den heer WOESTE. Maar er is van „straf” geen sprake, alleen van „opvoedingsmiddel.” Door de woorden van den Minister kan men, dunkt ons, niet wel tot eene andere conclusie komen. En wat de opmerking betreft, dat de vrederechters zoo dikwijls van rechtsvervolging ontslaan, dit doen zij niet, omdat zij de Rijksweldadig-

1) Dr. FÖHRING zegt: „Die Aufseher . . . in den Belgischen und Französischen (Zwangserziehungs)anstalten sind uniformirt und bewaffnet.” (Handb. des Gefängniswesens, II p. 309). Ik heb van dit laatste niets kunnen bemerken.

2) THIRY, t. a. p. pag. 8. Cf. ook Revue pén. van Dec. 1893, pag. 1144. Paris—Melun.

heidsscholen zulke verkeerde inrichtingen vinden, maar omdat er gelukkig niet zóóveel slechte ouders zijn, die hun kind geheel verwaarloozen. Of in alle opzichten dan eene opvoeding in eene Rijksweldadigheidsschool zooveel beter is dan in het *ouderlijk huis*? Daar de vrederechters niet dan in de uiterste noodzakelijkheid ter beschikking van de Regeering zullen stellen, meen ik deze vraag bevestigend te mogen beantwoorden. Eene andere kwestie is het, of 't niet beter is de kinderen in eene nette familie te plaatsen, ver van het ouderlijk huis verwijderd. Later vind ik gelegenheid hierop terug te komen.

Tot nu toe zijn alleen de gevallen besproken, waarin de *Vrederechter* een kind ter beschikking van de Regeering stelt. Art. 26 echter geeft aan de *Hoven* en *Rechtbanken* de bevoegdheid om te bepalen, dat iemand, die nog geen volle *achttien* jaar oud is, en door hen tot gevangenisstraf wordt veroordeeld, na 't ondergaan der straf tot zijn 21ste jaar ter beschikking der Regeering zal blijven. Dit is dus èn uitgebreider èn beperkter dan art. 72 v.v. C. P., waarbij kinderen onder de *zestien* jaar, die met oordeel des onderscheids hebben gehandeld en tot gevangenisstraf veroordeeld zijn, na hun straftijd te hebben uitgezeten, *in vrijheid worden gesteld*. Voorzeker eene verbetering.

Maar ook *Burgemeester* en *Schepenen* kunnen personen jonger dan 18 jaar tot hun meerderjarigheid in eene Rijksweldadigheidsschool doen plaatsen, doch autorisatie van den Minister van Justitie en, zoo noodig, toestemming van hem, die de vaderlijke macht uitoefent, is dan vereischt. Zij worden gerekend ter beschikking van de Regeering te zijn gesteld op den dag, dat hun toelating door Burgemeester en Schepenen werd gevraagd. Regime en voorwaarden zullen dan dezelfde zijn als voor de personen, door de Rechterlijke Macht geplaatst (art. 33). Zoo geldt ook de bepaling, dat zoowel kinderen jonger dan 13 jaar alsook tusschen 13—16 jaar, bij hun komst in de Rijksweldadigheidsschool, dadelijk van de oudere gescheiden worden en blijven

(art. 29) Men krijgt daar dus 3 categorieën van personen: kinderen jonger dan 13, van 13—16 en van 16—18 jaar bij hun komst in de inrichting. Er is ééne sectie van kinderen onder de 13 jaar met een „régime paternel”; voor kinderen van 13—16 jaar heeft men 2 secties, de ééne met strenge tucht, de andere niet; en maar ééne sectie met strenge tucht voor jongelieden van 16—18 jaar. Het doel is om hen, die langer in eene verderfelijke omgeving hebben doorgebracht, gedurende hun geheele verblijf verwijderd te houden van de anderen. Onder de wet van 1866 heeft men in de écoles de réforme te Gent, Namen en St. Hubert deze verdeling niet gemaakt; waarvan het gevolg was, dat met deze inrichtingen niet bereikt werd, wat men er zich van voorstelde.

Betaling der onderhoudskosten. Om de gemeentebesturen er toe over te halen zich het lot der verwaarloosde jeugd meer dan vroeger aan te trekken, (toen zij de onderhoudskosten hadden te betalen voor de kinderen door hen in de écoles agricoles de l'Etat geplaatst), is bepaald, dat zij slechts de helft hebben te betalen van de kosten van opvoeding en onderhoud voor de kinderen, die door hen *vrijwillig* in de Rijksweldadigheidsscholen zijn geplaatst. De andere helft betaalt de Staat. De Minister LE JEUNE wees er op in de Kamer, dat de Staat hier eene groote concessie deed ten bate van de verwaarloosde jeugd, en dat dan ook de gemeenten alleen voor *deze* kinderen van dit voorrecht konden gebruik maken.

Wordt de plaatsing bevolen door den rechter, dan moet de gemeente van het domicilie van onderstand de helft der onderhoudskosten voldoen; de andere helft betaalt weer de Staat (art. 34). Deze laatste draagt ook de kosten van onderhoud en opvoeding van de kinderen volgens de artt. 25 en 26 der Wet van 27 Nov. 1891 en art. 72 C. P. ter beschikking van de Regeering gesteld.

Volgens art. 37 zal de Koning ieder jaar vaststellen de te betalen vergoeding voor de onderhoudskosten per dag en per persoon in de bedelaarsgestichten, toevluchtshuizen en rijkswel-dadigheidsscholen. Voor 1892, 1893 en 1894 waren die voor de laatste 1,20 frs. (Kon. Besl. van 30 Jan. 1892, 6 Maart 1893 en 2 Maart 1894).

De terugbetaling kan door Staat, Provincie of Gemeente van de ondersteunde personen zelf of van hen, die hun onderhoud verschuldigd zijn, teruggevorderd worden, en wel gedurende 5 jaar; anders is er verjaring volgens art. 2277 C. C.

Wanneer we resumeeren, blijkt ons, dat de Rijkswel-dadigheidsscholen bestemd zijn voor jeugdige personen ter beschikking der Regeering gesteld tot hun meerderjarigheid

1°. door den Vrederechter:

a) indien zij nog geen 16 jaar oud zijn en voor hem gebracht zijn voor eene politieovertreding (art. 24);

b) indien zij nog geen 18 jaar oud zijn en bewezen is, dat zij van bedelarij en landlooperij eene gewoonte maken (art. 25).

2°. door Hoven en Rechtbanken:

a) als zij jonger dan 18 jaar en tot gevangenisstraf veroordeeld zijn (art. 26);

b) als zij jonger dan 16 jaar en vrijgesproken zijn, omdat ze oordeel des onderscheids misten (art. 72 C. P.).

3°. op aanvraag van Burgemeester en Schepenen:

als zij nog geen 18 jaar zijn (art. 33).

Verschillende Min. besch. van den 30sten Dec. 1891 wezen de Rijkswel-dadigheidsscholen aan, waarin die categorieën geplaatst zouden worden. Deze inrichtingen werden gevestigd te Ruysselede-Wynghene, Beernem, Namen, St. Hubert en Reckheim. Bij

Kon. Besl. van 29 Jan. 1894 is ook eene Rijksweldadigheids-school te Moll opgericht 1).

Er kwam echter nog al eens eene Min. besch., die in vorige verandering bracht.

De volgende tabel geeft den tegenwoordigen toestand.

A. RUYSELEDE-WYNGHIENE.

I. Jongens nog geen 11 jaar oud, ter beschikking van de Regeering gesteld volgens de artt. 24, 25, 26 en 33 der Wet van 27 Nov. '91 en art. 72 C. P.	}	Uit geheel België.
--	---	--------------------

II. Jongens van 11—15 jaar, t. b. v. d. R. gesteld volgens de artt. 24 en 33 der Wet van '91.	}	" " "
---	---	-------

B. BEERNEM.

III. Meisjes, jonger dan 13 jaar, t. b. v. d. R. gesteld volgens de artt. 24 en 33 der Wet van '91.	}	" " "
---	---	-------

IV. Meisjes, jonger dan 13 jaar t. b. v. d. R. gesteld volgens de artt. 25 en 26 der Wet van '91 en art. 72 C. P.	}	" " "
---	---	-------

C. NAMEN.

V. Jongens van 14—18 jaar t. b. v. d. R. gesteld volgens de artt. 25 en 26 der Wet van '91 en art. 72 C. P.	}	Uit de prov. West-Vlaanderen en Namen, en de rechterl. arrond. Antwerpen, Oudenaarden, Charleroi, Bergen, Nivelles, Dendermonde en Doornik.
---	---	---

1) In 't proefschrift van den heer BIJL. (t. a. p. pag. 68) staat verkeerdelijk, dat er maar 3 Rijksweldadigheidsscholen zijn, te Beernem, Ruysselede en Reckheim.

VI. Meisjes van 13—18 jaar, t. b. v. d. }
 R. gesteld volgens de artt. 24, 25, 26 en } Uit geheel België.
 33 der Wet van '91 en art. 72 C. P.

D. ST. HUBERT.

VII. Jongens van 11—14 jaar (zie ru- }
 briek V). } " " "

VIII. Jongens van 14—18 jaar (zie ru- }
 briek V). } Uit de prov. Luik,
 Limburg, Luxemb.,
 en de rechterl. ar-
 rond. Brussel, Leu-
 ven, Gent, Mechelen
 en Turnhout.

E. RECKHEIM.

IX. Jongens van 15—18 jaar, t. b. }
 v. d. R. gesteld volgens art. 24 der Wet } Uit de prov. Luxem-
 van '91. } burg, Luik, Limburg
 en Brabant.

F. MOLL.

X. Jongens van 15—18 jaar (zie ru- }
 briek IX). } Uit de prov. Antwer-
 pen, West- en Oost-
 Vlaanderen, Hene-
 gouwen en Namen.

XI. Jongens van 15—18 jaar t. b. v. d. }
 R. gesteld volgens art. 33 der Wet van '91. } Uit geheel België.

De Rijksweldadigheidsscholen hebben ook een „quartier de discipline”; voor de meisjes is het eene afdeeling van het toevluchtshuis te *Brugge*; voor de jongens is het te *Gent* in de centrale gevangenis, maar volledig afgescheiden van de volwassen gevangenen. Ze zijn bij Kon. Besluit van 27 April 1894 en

21 Maart 1887 opgericht. De quartiers dienen in de eerste plaats voor hen, met wie men geen weg meer weet in de Rijkswelddadigheidsscholen, voor de tuchteloozen. Maar vervolgens komen er te Gent ook o. a. de souteneurs onder de 18 jaar in (art. 13 wet van '91). Te Brugge is 't bedelaarsgesticht ook voor meisjes van nog geen 18 jaar, die ter beschikking van de Regeering zijn gesteld volgens de artt. 24, 25 en 26, en zich aan prostitutie overgaven, en ook voor haar, wier zwangerschap is geconstateerd. Bovendien voor de meisjes van denzelfden leeftijd, van wie de twee laatste feiten bekend zijn, en wier opzending door de gemeentelijke autoriteit is gevraagd en door den Minister goedgekeurd.

Processueele beginselen bij zwaardere feiten 1). (Zie bij de overtredingen van bedelarij en landlooperij p. 10).

Als de kennisneming van eene zaak door het Openbaar Ministerie aan den Rechter van Instructie is opgedragen, deelt deze, wanneer de noodige informaties ingewonnen zijn, zijne bevinding mede aan de Raadkamer, die ten minste uit 3 rechters is samengesteld, den rechter van instructie er onder begrepen (art. 127 C. d'instr. Crim.). De Raadkamer kan, wat in 't bijzonder kinderen betreft, ontslag van rechtsvervolging gelasten, dit grondende op onvolledigheid der bewijzen of afwezigheid van feiten, die een strafbaar karakter hebben, misdad, wanbedrijf of overtreding (art. 128); maar kan eene zoodanige beslissing niet gronden op het ontbreken van oordeel des onderscheids; want deed zij dit, dan zou ze inbreuk maken op de bevoegdheid van de correctioneele rechtbank, omdat ze dan stilzwijgend zou beslissen, dat er geen termen zijn om het kind ter beschikking van de Regeering te stellen; eene zaak, waarin alleen de correctioneele rechtbank kan beslissen.

1) THIRY: Rapport, op 't Intern. Congres te Antwerpen in Juli 1894 uitgebracht.

Rechter van Instructie en Openbaar Ministerie hebben dus eene vrij zware taak; zij moeten een onderzoek doen naar karakter, weerstandsvermogen, natuurlijken aanleg enz. van het kind, ook een nauwkeurig psychologisch onderzoek instellen; zij hebben daartoe echter de noodige bekwaamheid en ondervinding. De voorafgaande procedure moet altijd contradictoir zijn, een verdediger van den beginne af zijne tusschenkomst verleen. Eene Ministeriële Circulaire van 30 Nov. 1892 schrijft dan ook voor, dat het Parket, wanneer de familie van het kind niet voor een verdediger gezorgd heeft, aan den Deken van de orde van advocaten of aan de Commissie door de Balie voor de verdediging der kinderen voor den rechter gebracht aangewezen, een schrijven richte om hen op de hoogte te brengen, en hun hulp in te roepen voor den jeugdigen beschuldigde. Dat schrijven houde in: naam en voornamen van 't kind, de feiten, die het ten laste worden gelegd, naam en woonplaats van vader en moeder, en als 't wees is, die van hem, bij wien het inwoont. De advocaat moet echter niet beschouwd worden als per se gekant te zijn tegen de vervolging, maar wel als medewerker van Openbaar Ministerie en Rechter om een gemeenschappelijk doel te bereiken. Hij is de beschermer van het kind en niet de verdediger der ouders. De patronaats-commissies kunnen in dit voorloopig onderzoek ook eene belangrijke rol spelen, en de Minister van Justitie heeft dan ook bij pasgenoemde circulaire tevens bepaald, dat het Parket zich met den voorzitter dier Commissie in het rechterlijk arrondissement in verbinding zal stellen door tot hem een zelfde schrijven te richten als aan de Balie. 1)

1) Tevens richtte de heer LE JEUNE een schrijven tot de advocaten om hunne voortdurende zorg in te roepen voor de kinderen voor den rechter gebracht. Dezen namen de zaak ter harte, en een rapport werd uitgebracht op de vergadering van de Fédération des Avocats, den 9den December 1893 te Brussel gehouden.

Is het kind nu ter beschikking van de Regeering gesteld, dan zal het zich bij den Directeur van de Rijksweldadigheidsschool moeten aanmelden. Meestal wordt het door zijne ouders of bloedverwanten gebracht. Den Directeur zijn het requisitoir, hetwelk beveelt, dat het kind ter beschikking van de Regeering wordt gesteld en een bulletin met inlichtingen over den nieuwen leerling meestal reeds gezonden; er werd echter nog al eens over geklaagd, dat dit laatste soms wel wat laat kwam. Komt het kind niet, dan wordt het door een surveillant in politiek of eene religieuse gehaald.

Tot nog toe heb ik geen melding gemaakt van die artikelen uit de Wet van 1891, die over vreemdelingen handelen. Ik moet deze nog kort bespreken. Art. 10 bepaalt, dat volwassen en valide vreemdelingen, die bedelende of in staat van landlooperij worden aangetroffen, en hun verblijf niet in België hebben, onmiddellijk naar de grenzen kunnen worden geleid d. w. z. zonder eenige formaliteit. Zij zullen streng ondervraagd en over de grenzen gebracht worden, die ze zelf verkiezen. Dit kan de Regeering ook ten allen tijde doen met personen van vreemde nationaliteit, die te harer beschikking zijn gesteld om in een bedelaarsgesticht of toevluchtshuis ondergebracht te worden (art. 19). Zeer juist is in art. 10 van *valide* vreemdelingen gesproken; het moge uit een oogpunt van recht te verdedigen zijn, dat men vreemde bedelaars het land uitzet, de billijkheid eischt, dat zwakken en zieken een onderkomen vinden. Er zijn verschillende Min. besch., zoo van 12 Jan. en 10 Maart 1892, die bepalingen inhouden ten opzichte van vreemdelingen, op wie de artt. 13 en 16 der Wet van 1891 toepasselijk zijn.

In 't bijzonder wil ik wijzen op de Min. besch. v. 10 Maart 1892 ¹⁾,

1) A. S. DELATTRE: Interprétation pratique par les Tribunaux de Police de la loi du 27 nov. 1891. Brux. 1892, pag. 33.

die o. a. voorschrijft, dat, indien vreemdelingen jonger dan 18 jaar ingevolge art. 24 der Wet van 1891 worden aangehouden, zij in de gevangenis van het arrondissement zullen worden ondergebracht tot de Minister over hen zal hebben beschikt, en op de Min. besch. van 7 Aug. 1893, die bepaalt, dat de gemeentebesturen jongelieden onder de 18 jaar, die gearresteerd zijn, omdat ze geen middelen van bestaan hebben, altijd moeten ondervragen naar hunne ouders of personen, onder wier geleide zij in 't land zijn gekomen. Verklaren zij, dat hun familie in 't buitenland woont, dan moet dadelijk een omstandig rapport gezonden worden naar den Directeur-Generaal der openbare veiligheid, met bijzonderheden over de arrestatie, enz., en de ministeriële beschikking worden afgewacht. Vroeger werden ze in vele gevallen dadelijk naar de grenzen gebracht.

Wie zullen nu de onderhoudskosten betalen?

Art. 34, al. 2 bepaalt, dat als zij door eene rechterlijke beslissing worden geplaatst en geen domicilie van onderstand in België hebben, of dit niet ontdekt kan worden, de kosten van onderhoud en opvoeding, welke volgens al. 1 voor de helft ten laste van de gemeente van het domicilie van onderstand komen, dan voor de helft door die provincie gedragen zullen worden, op welker grondgebied de jeugdige vreemdelingen aangehouden of voor den rechter gebracht zijn.

De andere helft betaalt de Staat.

De Wet van 1891 tot beteugeling der bedelarij en landlooperij heeft in art. 39 ook eenige strafbepalingen. Tot gevangenisstraf van 8 dagen tot 3 maand of bij récidive tot de dubbele straf zullen veroordeeld worden:

10. Zij, die een kind, dat nog geen 16 jaar is, „habituellement” hebben doen bedelen, en

20. Zij, die een kind van nog geen 16 jaar of een gebrekkige hebben toevertrouwd aan een bedelaar, die er zich van bediend

heeft om het openbaar medelijden op te wekken. Dit art. gaf nog al tot eenig debat in de Kamer der Volksvertegenwoordigers aanleiding. Vooral de heer WOESTE trok zich de zaak aan, en vond het wreed om b. v. eene weduwe, die uit vrees van uit 't huis gezet te worden één harer kinderen uitzond om te trachten de huurpenningen bij elkaar te bedelen, daarvoor zóó lang te straffen. Ook immoreel zou de bepaling zijn, want als kinderen zijn gearresteerd, zullen ze hun ouders moeten aanwijzen als de aanzetters tot bedelarij. En als dezen nu ontkennen, kan men een onverkwikkelijk debat krijgen. Hij stelde nu voor de 1ste al. weg te laten of er ten minste „habituellement” bij te voegen. Van 't eerste wilde Minister LE JEUNE niets weten, omdat reeds in verschillende wetgevingen door zware strafbepalingen tegen dit ergerlijk misbruik ¹⁾ met goed gevolg werd opgetreden.

Om de 3 jaar zal de Regeering aan de Kamers verslag uitbrengen over de werking van de Wet van 27 Nov. 1891.

1) Te Parijs b. v. werden jonge kinderen in de carnavalsnachten voor 5 à 10 frs. verhuurd. Ook te Brussel nam dit misbruik toe. (MERCIER: t. a. p. pag. 63).

HOOFDSTUK II.

A. OORSPRONG, BESTEMMING EN INRICHTING VAN DE GEBOUWEN DER RIJKSWELDADIGHEIDSSCHOLEN.

De „*école de réforme*” te *Ruyselede* werd gevestigd in de gebouwen eener suikerraffinaderij. De Wet van 1848, reeds genoemd, had de oprichting bevolen van bijzondere gestichten voor hulpelooze kinderen, bedelaars en landloopers van beide seksen, jonger dan 18 jaar, en de Regeering meende, waar de jongens vooral in land- en tuinbouw moesten worden onderwezen, te *Ruyselede*, eene plaats in de ruime vlakten van West-Vlaanderen, de inrichting te kunnen vestigen. Ver van 't gewoel der wereld, op eenige uren afstands van Gent en Brugge, doch dichtbij genoeg om van de verschillende leveranciers spoedig waren te kunnen betrekken, lijkt me deze keus gelukkig.

In April 1849 werd ze geopend. In den beginne klein met alleen hoogstnoodige werkplaatsen, eet- en slaapzalen, was ze voor de 119 leerlingen, die er op 't eind van 't jaar waren, toch groot genoeg. Er op ingericht, om vooral land- en tuinbouw te doen beoefenen, met daarmede samenhangende werkzaamheden, konden de groote boerderij en de 127 H. A. land, die bij de School behoorden, hoewel deels onontgonnen, ruim voldoende geacht worden.

In 1850 reeds kwam men meer met de bewoonde wereld in aanraking door den straatweg van $5\frac{1}{2}$ K. M., die naar het station Bloemendael van de lijn Gent—Brugge werd aangelegd.

In den loop der jaren werd de School te klein, en zoo moest

men in 1873 tot algeheele verbouwing overgaan, ook al, omdat de gebouwen in 1849 reeds niet meer nieuw waren. Men kan dan ook niet zeggen, dat de Staat te veel voor de eerste inrichting, besteedde: voor de 127 H. A. 160,000 frs., de gebouwen 248,978 frs., de kapel 21,787 frs. enz. te zamen 478,229 frs.

Sedert 1873 is aan de gebouwen te Ruysselede niet heel veel veranderd; er zijn echter verscheiden alleenstaande huizen voor getrouwde beambten gesticht.

De Rijksweldadigheidsschool bestaat uit een bijna vierkant hoofdgebouw met dichtbijgelegen boerderij en „hôtellerie”, waar de bezoekers 's nachts een onderkomen kunnen vinden, want het dorp Ruysselede ligt nog een goed uur verder. Ook woont in de „hôtellerie” de tuinbaas, en is in een bijgebouwtje de bierbrouwerij.

Van den openbaren weg komt men door een ijzeren hek op een met gras en boomen begroeid plein (van 33 bij 100 M.), aan drie zijden door een groot gebouw met 2 vleugels omgeven, waarin zich bevinden de woning van den directeur, van de aalmoezeniers, een primitief spreekkamertje, uitspannings- tevens gymnastiekzaal, 3 schoollokalen, ruime eetzaal, eene rapportzaal tevens bibliotheek, waar ook de Commissie van Inspectie vergadert, de bakkerij, enz. Achter dit gebouw is eene groote speelplaats (52 bij 100 M.) tevens exercitieterrein, geheel door gebouwen omringd, waarin o. a. 2 schoollokalen, werkplaatsen, strafcellen, linnenmagazijn, zwembassin, badkamertjes en keuken. Ook ligt aan deze speelplaats de kapel, voor enkele jaren door de jongens fraai beschilderd. De ruime kelder (van 650 M².), die zich hieronder bevindt, dient tot bergplaats voor fruit. Ook is er een brandspuithuisje. Een korps van 60 jongens, dat wekelijks geoefend wordt, bedient de spuiten.

Op de 2^e verdieping zijn de frissche zieken- en slaapzalen, (met \pm 580 bedden), eenige werkplaatsen en magazijnen. Over 't algemeen kan men zeggen, dat de Rijksweldadigheidsscholen niet hoog zijn, maar van groote uitgestrektheid.

Het hoofdgebouw met plein en speelplaats is 15000 M². groot. De geheele uitgestrektheid der terreinen is \pm 265 H.A., waarvan 235 H. A. in cultuur gebracht zijn.

De boerderij is zeer ruim, de veestapel groot. Deze bestaat uit ongeveer 90 koeien, 40 ossen, 90 schapen, 20 paarden en 70 varkens. De Rijksweldadigheidsschool heeft ook eene slachterij in eigen beheer.

Er is sedert 1871 een gasfabriekje, dat tevens de drijfkracht levert voor de machine, die het graan voor alle Rijksweldadigheidsscholen maalt.

De „hôtellerie” ligt te midden van 19 H.A. tuin. Veel jongens zijn hier dagelijks aan 't werk, en kweken ook fijnere vruchten, als meloenen en tomaten, die gretig afnemers vinden.

De succursaal van deze School te *Wijnghene*, eene gemeente, grenzende aan Ruysselede, is er vijf min. gaans van verwijderd. Een Kon. Besl. van 2 April 1856 beval de oprichting van eene „*école de réforme*” voor „*mousses*”, a.s. licht-matrozen. De Regeering had terecht ingezien, dat op den duur landarbeid en de werkzaamheden er mede in verband staande, niet voor alle jongens geschikt zouden zijn. Zij getroostte zich nu groote offeringen om hen, die lust in het zeeleven mochten hebben, 't noodige te laten leeren ten einde hun een onbekommerd bestaan te verzekeren. Maar, daar voor hen de opvoeding geheel anders moest zijn dan voor de overige jongens, besloot men ze in een afzonderlijk gebouw te huisvesten. Het grootste deel van den dag zouden ze doorbrengen op de brik, die in een expresselijk gegraven vijver werd gelegd. Een gepensionneerd zee-officier zou hen onderrichten. In den eersten tijd ging alles goed; vele jongens werden na hun ontslag uit de inrichting op koopvaardij-schepen geplaatst, maar in de laatste jaren nam de stoomvaart te groote proportiën aan, en waren er niet zooveel matrozen meer noodig. Het gevolg was, dat de jongens van *Wynghene* soms moeilijk plaats konden krijgen. De Regeering besloot nu

in 1891 de weinige „mousses” naar Ruysselede over te brengen, en 't gebouw te Wynghene te bestemmen voor kleine jongens onder de 11 jaar, weezen en verlatenen, voornamelijk door de patronaats-commissies geplaatst. Het is nu eene „école gardienne,” met \pm 150 jongens.

Vóór het gebouw ligt de ruime speelplaats met velerlei gymnastiekwerktuigen; het bevat een flink schoollokaal, eene eetzaal en eene gymnastiek- en uitspanningszaal, ruime keuken en kapel, en op de bovenverdieping 2 slaapzalen en de magazijnen. Verder zijn er eenige kamers voor de 3 zusters, die zich aan de opvoeding der kleinen wijden. Het mannelijk personeel woont in afzonderlijke huizen.

Daar dit gebouw nieuwer is dan dat te Ruysselede, (in 1892 werd er nog pas een vleugel van 11000 frs. bijgebouwd) behoeft men hier minder op verbeteringen aan te dringen. Men meent het te moeten betreuren, dat de Vertegenwoordiging voor de Rijksweldadigheidsscholen precies zooveel geld beschikbaar stelt, als *hoog* noodig is, iets wat men bij ons ook ziet ten opzichte van de Rijksopvoedingsgestichten (zie proefschr. van Mr. SIMON VAN DER AA, passim).

Men kan gerust zeggen, dat de School te Wynghene niet de duurste was. Voor 3 H. A. grond werd besteed 3544 frs., voor het gebouw 22,672 frs. Voor brik, graven van den vijver, enz. moest nog 10,214 frs. uitgegeven worden. Te zamen 36,430 frs. Latere uitbouwsels enz. zijn hier niet bij gerekend.

Het Kon. Besl. van 8 Maart 1849 bepaalde, dat er eene école de réforme te *Beernem* zou worden gesticht voor 400 meisjes, en ook voor jongens van 2—7 jaar. Ze ligt ongeveer even ver van de school te Ruysselede als van 't station Bloemendael, aan den straatweg.

Tegenwoordig zijn er alleen meisjes, daar de jongens in 1891 naar Wynghene gingen. Evenals Ruysselede—Wynghene werd deze école de réforme in dat jaar ook école de bienfaisance de l'Etat.

Het hoofdgebouw, de boerderij en 't waschhuis worden geheel door weiden, moesgrond en boomgaard omgeven. 't Eerste heeft eene gevellengte van 140 M., en met zijne twee naar achter uitgebouwde vleugels en ruime speelplaats eene oppervlakte van 4500 M². De breede gang geeft vooreerst toegang tot de nette ontvangkamer, tevens dienende voor de vergaderingen der Commissie van Inspectie. Achtereenvolgens komen 2 ateliers, de kamers voor de surveillantes, 3 ziekenkamers, en weer 4 ateliers. In de vleugels zijn het kleedingmagazijn, de linnenkamer, 2 schoollokalen, eenige strafcellen (die nog niet gebruikt behoeften te worden), de groote eetzaal, waaruit men met schuifdeuren in de fraaie kapel komt, het bureau van den Directeur en de ruime keukens. De bovenverdieping wordt grootendeels ingenomen door 4 frissche slaapzalen met ongeveer 250 bedden en aan 't eind eenige zeer eenvoudig ingerichte kamertjes voor de zusters, die van daaruit de zalen kunnen overzien.

Een eind van dit gebouw liggen de nieuw gebouwde boerderij, (raming \pm 47000 frs.), met de nieuwste machines voor zuivelbereiding, het waschhuis, — waarin ook eenige badkamertjes —, en 't gasfabriekje.

De directeur van Ruysselede is ook hoofd van de succursaal te Wynghene en van Beernem. Onder hem staat te W een hoofdoppasser, te B. eene supérieure.

De kosten van eerste inrichting beliepen hier 115000 frs voor 60 H. A. land, 73000 frs. voor de gebouwen, 15000 frs. voor ameublement, enz., te zamen 203000 frs.

Deze School is evenals de overige eenvoudig ingericht, wat ook volstrekt noodzakelijk is, wil men de kinderen niet opvoeden in eene omgeving, die ze later niet meer zullen hebben. Toch heeft men voor de meisjes eenige égards gehad. Er hangen hier meer platen aan de muren, er liggen op de slaapzalen ook loopers en hier en daar kleedjes door de meisjes zelf bewerkt, en al zijn die maar van goedkoope stof, toch geven ze iets ge-

zelligs aan die holle ruimten. Maar bovendien, de toiletkamers (als ik ze zoo noemen mag) hoe primitief ook ingericht, prijken toch met eenige spiegeltjes en blikken waschkommen, welke men in de jongensscholen te vergeefs zal zoeken.

Wat dadelijk bij deze Scholen in 't oog valt, is, dat de jongens betrekkelijk veel meer vrijheid genieten dan de meisjes. De inrichtingen te Ruysselede—Wynghene zijn volstrekt niet van de buitenwereld afgesloten. Als portier fungeert een der lecringen; telkens worden zij voor boodschappen uitgezonden; 't hek en de deuren staan den ganschen dag open. Te Beernem echter is de hoofddeur, tevens de eenige, die van den openbaren weg af te zien is, gesloten.

Een groot gedeelte van de gebouwen der Rijksweldadigheids-school te *Namen* dateert van 1673. Toen was er gevestigd de vrouwelijke Congregatie der Barrevoet-Carmelieten. Telkens verandering van bestemming. Achtereenvolgens dienden de gebouwen tot militair hospitaal (1793), bedelaarsgesticht (1809), waaraan eene speciale afdeling voor krankzinnigen was toegevoegd, en gevangenis voor vrouwen (1840). Een Kon. Besl. van 15 Aug. 1864 beval de oprichting van een „quartier d'éducation correctionnelle” voor jonge meisjes. De gevangenis voor vrouwen werd bij Kon. Besl. van 27 April 1871 ¹⁾ opgeheven, en de inrichting alleen bestemd voor kinderen, jonger dan 16 jaar, vrijgesproken en ter beschikking van de Regeering gesteld ingevolge art. 72 C. P., en ook voor jeugdige veroordeelden van nog geen 16 jaar, die met oordeel des onderscheids hadden gehandeld, en tegen wier misdaad of wanbedrijf de Code pénal

1) Dr. FÖHRING (Handb. des Gefängniswesens 1888 dl. II p. 293) is niet geheel juist, als hij zegt: . . . bis '46 das Kloster St.-Hubert und '65 das . . . Kloster zu Namur, beide mit der Bezeichnung Maison pénitentiaire et de réforme als Straf- und Zwangserziehungsanstalten . . . eingerichtet wurden.

Vooreerst zijn de jaartallen van oprichting foutief, maar bovendien, in 1888 heetten deze inrichtingen reeds „maison de réforme” (zie pag 5).

korter of minder straf bedreigt dan voor volwassenen (artt. 73 v. v.)¹⁾ Indien zij veroordeeld zouden moeten worden tot de doodstraf, eeuwigdurende dwangarbeid of eeuwigdurende hechtenis, zullen ze van 10—20 jaar gevangenisstraf krijgen; tot tijdelijken dwangarbeid of buitengewone hechtenis, eene gevangenis van 5—10 jaar; tot opsluiting of gewone hechtenis, eene gevangenisstraf van 1—5 jaar. En wat de *wanbedrijven* betreft: de straf zal nooit de helft te bovengaan van die, waartoe zij veroordeeld zouden zijn, waren ze volwassen.

Deze regeling is tot 1883 van kracht gebleven. Toen werden de jeugdige veroordeelden in daarvoor aangewezen gevangenissen voor volwassenen geplaatst, doch overigens in eene geheel van dezen gescheiden afdeeling. De vrijgesprokenen in gevolge art. 72 C. P. bleven te Namen.

Den 1sten Jan. 1891, toen 't Kon. Besl. van 7 Juli 1890 (zie pag. 8) in werking trad, kwam er verandering. Tot nog toe werden de gestichten te Namen en St. Hubert maisons de réforme genoemd; de naam *écoles de bienfaisance*, dien ze voortaan met de inrichtingen te Ruysselede—Beernem en Reckheim gemeen zouden hebben, bracht voor de twee eerste ook verzachting van regime; voor de twee laatste was de naamsverandering van minder beteekenis.

De Rijksweldadigheidsschool te *Namen* is in de stad gelegen, eenige minuten van 't station, en beslaat ongeveer 2 H. A. De gebouwen zijn ruim, maar toch bijna te klein voor 't groot aantal leerlingen. Dat komt, omdat men hier toegepast heeft het stelsel van gemeenschap bij dag, afzondering bij nacht. De inrichting is in eene afdeeling voor jongens en eene voor meisjes verdeeld, welke volkomen gescheiden zijn. Ze kan ongeveer 570

1) De Code pénal belge onderscheidt de hechtenis in eeuwigdurende en tijdelijke. Deze laatste wordt weer verdeeld in gewone (voor een termijn van 5—10 of 10—15 jaar) en buitengewone (voor ten minste 15 en en hoogste 20 jaar). De hechtenis (*détention*) van den C. p. b. is echter eene geheel andere straf dan onze hechtenis.

leerlingen opnemen, want zooveel „cellules de nuit” zijn er. Hierbij moet men niet denken aan gewone gevangencellen, of aan de alkooven of liever *kooien* in onze Rijksopvoedingsgestichten te Alkmaar, op „de Kruisberg” 1) en op Veldzicht. De kamertjes te Namen zijn van steen, en eenvoudig ingericht. De muur is wit gepleisterd, maar door den bewoner of de bewoonster met gekleurd papier knipsels of op andere wijze versierd. Ze bevatten: bed met toebehooren (er zijn nog eenige ledikanten, die daags ineengevouwen tegen den muur worden opgezet, maar ze worden successievelijk afgeschaft), tafeltje, kleeerhaken, stoel, waschbekken en lampetkan, en vase inodore.

Er zijn 4 rijen van deze kamertjes boven elkaar aan twee zijden van zeer hooge en breede lokalen, waar tevens school gehouden wordt; onderling zijn deze rijen verbonden door ijzeren balcon en trappen. Deze slaapcellen hebben veel voor boven de gemeenschappelijke slaapzalen in de andere Scholen. De leerlingen worden aan orde en netheid gewend, en hebben een eigen thuis, hoe klein ook. Bovendien is het toezicht gemakkelijk. 2) Dat bij gebreke van *alkooven* rust en orde altijd moeilijker te handhaven zouden zijn, kan ik Mr. SIMON VAN DER AA niet toegeven. Het zal er maar van afhangen, of, en hoe er des nachts gewaakt wordt. In de Rijksweldadigheidsscholen heeft men verschillende regelingen getroffen: te Ruysselede—Beernem zijn eenige kamertjes aan 't einde der slaapzalen voor de surveillants; zij kunnen deze geheel overzien zonder zelf gezien te worden; te Namen zijn in de afdeling der jongens 3 oppassers om de 2 uur met de surveillance belast; in de meisjesafdeeling gaat

1) Mr. SIMON VAN DER AA t. a. p. pag. 79.

2) DESWATINES (t. a. p. pag. 30) wil ze dan ook algemeen ingevoerd hebben. En waar dit door de groote vereischte ruimte niet wel mogelijk is, zou hij er gaarne eenige gebouwd zien voor de beste leerlingen of voor hen, die nog maar korten tijd in de School vertoeven. Ik geloof wel, dat dit aan te bevelen zou zijn.

ieder uur, dagelijks door den Directeur vastgesteld, eene zuster rond. Bovendien wordt er van 't ophouden met werken tot 9^{1/2} uur voortdurend de ronde gedaan door 't geheele gebouw, dus ook in de slaapzalen. In de School te St.-Hubert is er den geheelen nacht surveillance, ook zoo te Reckheim. Alle beschikbare oppassers gaan te Moll van 8—8^{1/2} de slaapkamers rond, maar bovendien is eene wacht van 2 personen in 't bijzonder met de surveillance belast; deze wordt om 10 uur afgelost. Deze tweede wacht loopt verder den nacht rond. Er is strenge contrôle.

't Is mij niet gebleken, dat ergens melding gemaakt werd van grove nachtelijke rustverstoring.

De afdeeling voor jongens is in drie, die der meisjes in twee kwartieren verdeeld, welke geheel gescheiden zijn. Ze hebben ieder een schoollokaal, eetzaal en speelplaats, waaromheen eene galerij is gebouwd om de leerlingen tegen wind en weër te beschutten. Verder heeft iedere afdeeling eene zaal voor besmettelijke zieken. Eene récréatie-zaal als b.v. te Ruysselede is er niet, evenmin eene kapel, omdat de leerlingen in de stad ter kerk gaan. In het sousterrein zijn de badkamertjes. Eigenlijke strafcellen, om jeugdige overtreders der tucht tot inkeer te brengen, zoekt men te vergeefs. De slaapcellen toch zijn tot verschillende doeleinden te gebruiken; wel nemen ze door hun groot aantal veel plaats in, maar dienen ook om weerbarstige leerlingen op te sluiten, en zelfs om zieken in lichten graad aangetast te herbergen.

't Is zeer jammer, dat er geen goede gelegenheid is voor de leerlingen om zich te wasschen. Des zomers gaat dat uitnemend in de slaapcellen, maar des winters bij strenge vorst niet, omdat men geen goed stelsel van verwarming heeft. Groote kachels toch zijn voor zulke enorme ruimten onvoldoende. Ook is hier voor goede luchtversching moeilijk te zorgen. Dit zijn wel schaduwzijden van 't hier toegepaste slaapcellen-systeem.

In de bijgebouwen zijn de administratie-bureaux, de woningen

voor diegenen van 't personeel, die niet in de stad gehuisvest zijn, en de verschillende werkplaatsen. De gebouwen en terreinen zijn op ongeveer 1500,000, meubilair en gereedschappen op 123,000 frs. geschat.

Iets vreemds is het, dat er op de gebouwen geen bliksem-afleiders zijn; te Ruysselede—Beernem vallen die door den eenigszins vreemden vorm spoedig in 't oog.

De „maison pénitentiaire” te *St. Hubert*, gelegen in de Ardennen, werd gevestigd in eene oude abdij der Benedictijnen. Deze moest veel veranderd worden, en aan eene boerderij was dringend behoefte. Dit alles kostte den Staat 500,000 frs. Den 1sten Juni 1844 is ze geopend, en weldra werden de eerste kinderen geplaatst. Na verschillende naamsveranderingen werd ook zij den 1sten Jan. 1891 eene Rijksweldadigheidsschool. In tegenstelling met Namen, waar men zich geheel op de industrie toelegt, wordt hier veel aan land- en tuinbouw gedaan.

De School heeft eene oppervlakte van 2 H. A., waarvan 5000 M². met gebouwen zijn bezet; het overige is terrein van vermaak en tuin. Bij de boerderij, ofschoon niet zoo groot als die te Ruysselede, (er zijn maar 8 paarden, 43 stuks hoornvee en 38 varkens) behooren 70 H. A. land, waarvan 50 H. A. in cultuur zijn gebracht; 't overige is boschgrond. De Rijksweldadigheidsschool maakt met hare fraaie kapel indruk. De inrichting er van verschilt al niet veel van die der andere Scholen; er zijn hier echter 4 van elkaar gescheiden kwartieren; in aantal vertrekken overtreft ze Ruysselede zelfs; er zijn 8 bureaux, eene rapport- en eene vergaderzaal voor de Commissie van Inspectie (te Ruysselede houdt die hare vergaderingen in de rapportzaal), 16 magazijnen, muziekzaal, 6 schoollokalen, 11 werk-, 4 eet- en 8 slaapzalen en 7 ziekenkamers.

Een jaar of vijftien geleden had men te *St. Hubert* nog de gewoonte de jongens des nachts op te sluiten in eene soort van kooien (hier is deze benaming op hare plaats) met afsluiting van

gevlochten ijzerdraad, maar nu zijn ze verdwenen. Ook deze verandering is aan den Minister LE JEUNE te danken. In de vergadering van de Kamer der Volksvertegenwoordigers op 3 Mei 1893 antwoordde hij op eene vraag van den heer WOESTE, of het dan werkelijk waar was, dat de *alkoven* te St. Hubert waren opgeruimd: Ja, de *kooien* zijn weg op advies van de directeuren der Rijksweldadigheidsscholen, en hij voegde er bij: „Il faudrait désespérer de la régénération des enfants, qui ont grandi dans certains milieux, où tout en eux, imagination, mémoire, coeur, a été souillé et qu'on réussit pourtant à ramener au bien, si l'enfance n'avait pas le don providentiel de l'oubli. C'est en favorisant l'oubli qu'on les relève et qu'on les sauve du vice. Les enfermer sous clef la nuit, dans une cage de fil de fer, c'est raviver chaque soir les souvenirs funestes qu'il s'agit d'éteindre.”

Zou het niet goed zijn, deze woorden eens te overwegen, waar wij ook te Alkmaar, te Avereerst en in „de Kruisberg” in den letterlijken zin des woords zulke *kooien* hebben?

Nu zijn ook te St. Hubert flinke slaapzalen met 2 rijen ledikanten, waar plaats is voor 500 jongens. Er zijn er gemiddeld 450. Vinden de leerlingen te Ruysselede in een uitbouwsel van de gang (vertrek mag 't niet heeten) eene primitieve gelegenheid om zich te wasschen, te St. Hubert is er voor gezorgd, dat ze in de eetzaal zich 's morgens kunnen verfrisschen. Er is eene waterleiding, en waschbekkens zijn aan den muur bevestigd. Dit voorkomt zeker, daar deze zaal 's winters al zeer vroeg verwarmd wordt, dat de jongens op den tocht staan, maar misschien ware een expres er voor ingericht vertrek toch verkieslijker.

De inrichting te *Reckheim* kwam in de plaats van Merxplas, succursaal der „*école agricole*” te Ruysselede. Merxplas was echter ook bedelaarsgesticht. Er werden jonge en oude landloopers en bedelaars ondergebracht, en dit moest noodwendig van noodlottigen invloed zijn op de kinderen. Vandaar, dat men

besloot in 't vervolg de jeugdige landloopers en bedelaars naar Reckheim te zenden, en zoo werd deze inrichting den 21sten October 1890 geopend.

Deze Rijksweldadigheidsschool is 10 K. M. van Maastricht in Belgisch Limburg aan de Zuid-Willemsvaart gelegen. Ze bestaat uit een oud in 't water gelegen kasteel en vele kleinere gebouwen. Er behooren verder bij 27 H. A. bouwland, 37 H. A. boschgrond en 4 H. A. tuin. Een boomgaard van 6 H. A. is gehuurd. Hoewel hier ook aan landbouw wordt gedaan, blijft ambachtsonderwijs hoofdzaak. Het kasteel ligt aan een groot voorplein, waaraan ook de bureaux, ziekenzalen en kapel, en bevat woning van den Directeur, eetzaal, schoollokalen en slaapzalen, alle gegroepeerd om een binnenplein van 340 M². Bij de Rijksweldadigheidsschool behooren verder een „quartier de quarantaine”, waarin de pas aangekomen jongens eenige weken moeten doorbrengen, opdat men hun karakter en bekwaamheden leere kennen, een gebouwtje met cellen, eenige magazijnen, stallen en 3 gebouwen van 400, 360 en 500 M². oppervlakte, waarin de verschillende werkplaatsen. Eene drukkerij staat op zich zelf.

Een goed eind van de andere gebouwen verwijderd is het lazaret.

Er zijn gemiddeld 400 leerlingen.

De Rijksweldadigheidsschool te *Moll* ligt 10 min. van 't station van dienzelfden naam in de Kempen. Zij werd bij Kon. Besluit van 29 Januari 1894 opgericht, en kreeg hare eerste leerlingen den 23sten Augustus j.l. Vroeger was hier het instituut St.-Louis van de Broeders der Liefdadigheid gevestigd. Er moest eene verbouwing plaats hebben, en zoo kon men met gebreken in de overige Rijksweldadigheidsscholen ontdekt, rekening houden. Het terrein behoort nog niet aan den Staat; 't is gehuurd met recht van koop. De kosten van eerste inrichting en meubileering bedroegen 80.000 frs. De gebouwen met weiden en tuin beslaan

eene oppervlakte van ruim 2 H. A.; er is voor gezorgd, dat uitbreiding kan plaats hebben.

Hoofdzaak is hier ambachtsonderwijs.

De School bestaat uit 3 speel- of binnenplaatsen, gedeeltelijk met gebouwen omringd en dépendance, waarin stallen, gasfabriekje, waschplaats, eenige kamers voor de surveillants, enz. De grootste speelplaats (32 bij 34 M.) is gedeeltelijk met linden beplant en door overdekte galerijen omgeven, zoodat de leerlingen ook bij guur weder zich kunnen ontspannen. Ze wordt aan één kant begrensd door eene eetzaal (van 7 bij 34 M.), die ook toegang geeft tot de muziekzaal; aan de overige zijden door keuken, werkplaatsen voor de typografen, schilders, schoenmakers, en schoollokaal, smederij en timmerwinkel. Ook het cellenkwartier met 10 cellen ligt er aan.

Van deze speelplaats komt men door een hek, tegenover de eetzaal gelegen, op de tweede speelplaats, die aan den tuin en de weiden grenst; en door de eetzaal heen, die er met hare gewast-linnen tafels en platen aan de muren vroolijk uitziet, komt men door eene breede gang op de 3^e binnenplaats, waaraan 3 schoollokalen en de spreekkamer gelegen zijn.

Evenals in de meeste andere Scholen is er ook een portierskamertje.

De bovenverdiepingen van 't gebouw worden grootendeels door 3 ziekenzalen (met 5, 6 en 8 ledikanten) en 5 slaapzalen, waar plaats is voor 300 bedden, ingenomen, maar 't zal geruimen tijd duren eer deze alle ingenomen zijn, want op 1 Sept. j.l. waren er 8, op 1 Dec. nog maar 97 leerlingen. Ook is hier de kleermakerij.

Verder moeten nog genoemd worden, als een meer op zich zelf staand geheel vormend, de woningen van den Directeur, den chef der comptabiliteit en den hoofdoppasser, de vergaderzaal voor de Commissie van Inspectie, bureaux, ruime magazijnen, (boven welke reeks van vertrekken de kapel gelegen is), flinke

badkamer, blikslagerij en bakkerij, waarin eene kneedmachine en een nieuwerwetsche oven, die volgens den Directeur belangrijke bezuinigingen in de broodfabricage aanbrengeu.

De verwarming geschiedt door gewone kachels, evenals op de overige Rijksweldadigheidsscholen.

Door de welwillendheid van den Directeur der Rijksweldadigheidsschool te Moll, ben ik in staat als Bijlage A. den plattegrond van de onder zijn beheer staande inrichting te geven. Ik heb dezen gekozen, omdat hij nergens is gepubliceerd, en deze School, eerst onlangs geopend, misschien nog de meeste belangstelling zal wekken. Er staat tegenover, dat 't gebouw nog niet geheel af is, en er wel 't een en ander zal veranderd worden. Er is b.v. nog maar een voorloopige ingang, die later zeker verplaatst wordt. Ware het mij alleen te doen om de schetsteekening van een fraai regelmatig gebouw te geven, dan had ik zeker den plattegrond van de School te Ruysselede genomen, maar deze is reeds als bijlage in het 20-jarig verslag te vinden.

**B. BEHEER, PERSONEEL, BIJENKOMSTEN VAN HET PERSONEEL
MET DEN DIRECTEUR.**

BEHEER. De Rijksweldadigheidsscholen staan onder de „Administration supérieure de la bienfaisance”, onder het Dep. van Justitie behoorend. Er is één Inspecteur-Generaal. Voor iedere Rijksweldadigheidsschool verder een „Comité d'inspection et de surveillance”, bij Kon. Besl. van 15 Jan. 1894 ingesteld, welks werkkring tevens werd omschreven. Ook werden toen de vroegere Kon. Besl., die commissies, deels onder andere namen, in 't leven hadden geroepen, afgeschaft. Voor Reckheim en ook voor Ruysselede—Wynghene en Beernem bestaat de Commissie uit 7 leden, welke laatste zich volgens 't Kon. Besluit van 28 Maart 1852, hetwelk gehandhaafd bleef, een damescomité

kan toevoegen, dat zich uitsluitend met Beernem bezig houdt; voor de andere Scholen uit 6 leden, die door den Koning worden benoemd. Jaarlijks treedt één lid af, maar is herkiesbaar. Zij staan direct onder den Minister van Justitie. Minstens éénmaal per maand houdt de Commissie vergadering in het voor haar bestemde lokaal in de School; 't proces verbaal er van wordt geschreven in het daarvoor aangewezen register. Onderling bepalen de leden hunne werkzaamheden. Eén lid wordt gedurende eene maand aangewezen om minstens ééns per week de inrichting te bezoeken. In 't begin van elk jaar moet hun de Directeur een zeer uitvoerig verslag over de School, bij Kon. Besl. tot in onderdeelen voorgeschreven, overleggen, en dit wordt zoo spoedig mogelijk met eventueele opmerkingen aan den Minister van Justitie opgezonden.

PERSONEEL. Het is van 't uiterste belang een goed personeel te hebben; ijver en toewijding, doortastendheid en flinkheid, maar ook welwillendheid zijn vereischten. Op de zedelijkheid mag natuurlijk *niets* aan te merken zijn. Geldt dit in 't algemeen voor 't personeel, nog veel meer moet hierop gelet worden bij de keuze van oppassers en werkmeesters, die een groot gedeelte van den dag met de leerlingen omgaan. Wil men nu personen hebben, ten volle voor hunne niet gemakkelijke taak berekend, dan moet voor hunne geldelijke omstandigheden in de eerste plaats goed gezorgd worden. En ik meen te kunnen gelooven, dat hunne bezoldiging over 't algemeen flink is. (Zie Bijlage B., welk staatje door mij verkregen is door verschillende Kon. Besl. te combineeren. Het geeft een overzicht van het salaris en de emolumenten).

De Directeur wordt door den Koning benoemd, de overige beambten — fonctionnaires en employés — door den Minister van Justitie.

De volgende tabel geeft de talrijkheid van 't personeel in de Rijksweldadigheidsscholen aan.

BETREKKING. 1)	RUYSSE- LEDE-W.-B.	NAMEN.	ST. HUBERT.	RECKHEIM.	MOLL. 2)
Directeur	1	1	1	1	1
Aalmoezeniers	2	1	1	2	1
Geneesheeren	2	1	2	1	2
Hoofd- en verdere onderwijzers	6	5	5	5	4
Rekenplichtige	1	1	1	1	1
Kommiezen (in versch klassen)	5	5	6	4	4
Magazijnmeester	1	1	1	1	1
Hoofdoppassers	2	1	1	3	1
Oppassers 2)	16	30	37	33	21
Zusters 2)	15	13			
Muziekonderwijzer		1	1		
Organist		1	1		
Zangonderwijzer		1			
Tuinbaas	1		1		
Landbouwonderwijzer	1		1		
Totaal	53	62	59	51	36

Regel is, dat de directeur en eventueel de zusters in de inrichting wonen. De aalmoezeniers en eenige andere beambten zijn te Ruysselede in de School gehuisvest, de getrouwde oppassers en de onderwijzers veelal in eene woning, tot de School behorende. Te Namen wonen alleen de ongehuwde oppassers in de inrichting. Op zon- en feestdagen zijn vier surveillants den geheelen dag vrij, tenzij iemand voor een ander wegens

1) Bovendien zijn er een aantal mindere beambten.

2) Onder de oppassers zijn door mij ook de werkmeesters gebracht.

3) Deze zijn werkzaam in de meisjesscholen. Er zijn echter in elke jongensschool behalve te Moll ook eenige zusters, die b.v. als ziekenoppasseressen, waschvrouwen enz., dienst doen; te Reckheim hebben deze 35 vrouwen uit 't dépôt te Brugge onder zich.

4) Te Moll is het personeel met betrekking tot de nog weinige leerlingen groot; er is echter op sterke toename van bevolking gerekend.

ziekte of om andere redenen moet inspringen. Geen der oppassers eet hier in de School; voor aflossing is eene goede regeling getroffen. Van de gehuwde oppassers brengt om beurten de helft den nacht buiten de inrichting door. Te St. Hubert wonen de hoofdoppasser en de ongetrouwde surveillants in de School; de gehuwde moeten om den anderen nacht daar doorbrengen. Te Reckheim woont de magazijnmeester in de School. Voorloopig hebben de rekenplichtige en de hoofdoppasser te Moll een huis, tot de School behoorende. De overige beambten, behalve natuurlijk de directeur, wonen buiten de inrichting.

Alleen de oppassers in de Scholen hebben eene uniforme kleding, die zeer veel heeft van die der conducteurs onzer Centraal-Spoorwegmaatschappij.

De bezoldiging is hoe langer hoe hooger geworden. In 1849 werd b.v. te Ruysselede aan salaris betaald ± 10000 frs.; dit werd in 1870 al 32000, in 1891 50000 frs.

Door een Kon. Besl. van 22 Sept. 1891 zijn bezoldiging en rang van het personeel vastgesteld. Een Kon. Besl. van 31 Dec. 1892 bepaalde, dat het personeel te Namen, St. Hubert en Reckheim, omdat het op den zelfden voet kwam te staan als dat te Ruysselede c. a., ook eenige emolumenten moest hebben. Voor Moll werden bezoldiging en emolumenten door een Kon. Besl. van 30 Maart 1894 vastgesteld.

Wat de bijeenkomsten van het personeel betreft: vooreerst is er iederen morgen eene rapport vergadering van directeur, hoofd aalmoczenier, hoofdonderwijzer, rekenplichtige en hoofdoppasser. Daarin wordt besproken wat voor belangrijks er in de afgelopen 24 uur in de inrichting is voorgevallen, en vindt de directeur gelegenheid om wenken en bevelen te geven. De leerlingen, die zich over iets te beklagen of wat te vragen hebben, kunnen hier ook terecht.

Bij Min. besch. van 5 Sept. 1891 zijn ook *maandelijksche* rapport-vergaderingen voorgeschreven van de hoofdambtenaren.

Er wordt een proces-verbaal van opgemaakt, dat den Minister van Justitie wordt toegezonden. Het bevat zeer belangrijke bijzonderheden over den toestand der gebouwen, ernstige voorvallen, gedrag der leerlingen, noodige verbeteringen enz. Te Moll hebben deze vergaderingen sedert Jan. 1895 plaats.

Iedere week is er eene bijeenkomst van den directeur met de oppassers om hen op hunne plichten te wijzen, en hun raad te geven.

C. „RÉGIME DISCIPLINAIRE ET MORAL.”

Belooningen, Straffen, Bezoeken, Briefwisseling.

Bij hunne komst in de School worden de kinderen streng door den Directeur of de Supérieure (in de meisjesschool) onderzocht en hunne namen in een register ingeschreven. Hierin wordt door hen alles vermeld, wat zij omtrent den leerling zijn te weten gekomen uit een afschrift van het requisitoir, dat hun van wege de rechtbank wordt gezonden met bijgevoegde inlichtingen, uit het onderzoek van aalmoezenier, geneesheer en hoofdonderwijzer, enz. Zoo komt de Directeur of de Supérieure op de hoogte van naam, ouderdom, plaats van geboorte en van laatste domicilie; zij vernemen, of de ouders bedelden, of de kinderen lezen en schrijven kunnen, hun catechismus kennen, hoeveel zij per week verdienden, de reden van hunne komst, en nog veel meer.

Dit register wordt nu gedurende den geheelen tijd van verblijf bijgehouden, en is een gemakkelijk richtsnoer voor de patronaatscommissies, indien zij den ontslagene eventueel aan plaatsing moeten helpen. Ook kan men er uit nagaan, of het verblijf voor de kinderen van goeden invloed is geweest. Zulk een register is dus zeer nuttig, maar het eischt eene uitvoerige administratie, vooral te Ruysselede. Op 't laatst van 1894 toch waren te

Ruyssede—Wynghene en Beernem ongeveer 750 j. en 240 m.; te Namen 260 j. en 225 m.; te St. Hubert 420 j.; te Reckheim 400 j. en te Moll 100 j.

Er is in de Rijksweldadigheidsschool eene streng doorgevoerde indeeling der leerlingen, in de eerste plaats naar ouderdom en grootte, de „classement matériel”, — de omgang met de oudere leerlingen kan schadelijk zijn voor de jongere — maar ook naar gedrag en ijver, karakter, de „classement moral”.

Te Ruyssede zijn de jongens naar ouderdom en grootte voor eet- en slaapzaal in 8 divisien verdeeld, (en deze weêr in secties), die ieder een *chef* en *sous-chef* hebben, kenbaar aan roode of gele streep op de mouw, gekozen uit die leerlingen, die gedurende 3 maanden geen straf hebben gehad, en de „classe d'honneur” vormen. Het is dus niet gemakkelijk daarin te komen. De hoofdoppasser houdt een conduiteboekje, waarin hij goede of slechte merken geeft naar de inlichtingen van oppassers en werkmeesters ontvangen, en die betrekking hebben op orde, tucht, netheid en gymnastische oefeningen. Elke week ziet de Directeur dit boekje in en beloont of straft. De namen der leerlingen van de eereklasse komen op den „tableau d'honneur,” die in een der schoollokalen wordt opgehangen, en aan de Commissie van Inspectie of den Inspecteur bij hun bezoek aan de inrichting getoond wordt. Deze kunnen dan een woordje van lof spreken. Over 1892 kwamen 46 0/0 der leerlingen op deze tabel. (Naar mijne berekening was het 30—40 0/0 in de jaren 1860—1880). Te Beernem bestaat een dergelijke toestand, natuurlijk naar omstandigheden gewijzigd.

Te Namen, waar de jongens- en de meisjesschool als het ware onder één dak zijn, heeft men eene verdeeling naar ouderdom in 5 kwartieren, 3 voor de jongens en 2 voor de meisjes, alle zooveel mogelijk van elkaar gescheiden. Alleen in de werkplaatsen niet, omdat dan en ruimte en personeel nog veel grooter moesten zijn.

Te St. Hubert zijn 4 afdeelingen: voor jongens van nog geen 14 jaar, van 14—16, van 16—18 en van 18—21 jaar.

Omtrent Reckheim is niets bijzonders mede te deelen; hier eene verdeling naar ouderdom en lichaamsgesteldheid voor de speelplaatsen, naar vorderingen voor de werkplaatsen en de school. De leerlingen te Moll zijn in twee divisies geplaatst al naar mate ze ouder of jonger dan 14 jaar zijn.

Wat de „classement moral” betreft, men heeft te Namen, St. Hubert en Moll eene *division de récompense*, voor die kinderen, wier gedrag voortdurend goed is, eene *division d'épreuve* voor de pas aangekomen leerlingen en eene *division de punition*, waarin zij komen, over wier gedrag voortdurend te klagen valt. Men kan aan de kleur van eene bias op de kraag zien, tot welke divisie de jongen behoort ¹⁾. Het regime van de divisies is hetzelfde, behalve dat de leerlingen uit de eerste ook op andere uren dan de daarvoor aangewezenen buiten de School mogen wandelen.

Elke drie maanden heeft deze indeeling naar opgaven van de chefs van dienst op plechtige wijze in tegenwoordigheid van de leerlingen plaats. Een staat der indeeling hangt in een der schoollokalen.

De namen der leerlingen, die bewijzen van grooten ijver en aanhoudende verbetering hebben gegeven, komen op de eertabel. Hieruit worden de „moniteurs” gekozen, leerlingen, die de anderen op den goeden weg mochten houden of brengen, een postje van vertrouwen dus. Ook komen dezen 't eerst voor voorwaardelijke invrijheidstelling in aanmerking.

Wat Reckheim betreft, valt deze bijzonderheid te vermelden, dat de jongens in 3 klassen worden gerangschikt. In de derde komen de nieuwe leerlingen. Gedragen ze zich goed en krijgen ze geen straf, dan komen ze na 6 maanden in de

1) Cf. ook: THIRY; Le Patronage des Enfants. Revue de Belgique, 15 juin 1889.

2^e klasse; blijven ze vlijtig en goed van gedrag, dan komen ze in de 1^e klasse na verloop van een jaar. In de 3^e klasse wordt 9, in de 2^e 12, in de 1^e 15 centimes per dag voor de leerlingen op de spaarboekjes gezet. Bij slecht gedrag, enz. kan verlaging plaats hebben.

Ter bevordering der tucht is op de Rijksweldadigheidsscholen ingevoerd, dat vooral in de werkzalen weinig gesproken wordt. Te Ruysselede is men vrijer.

Belooningen en straffen zijn er in zoo veel soorten, dat dr. FÖHRING 1) zegt: „In den Deutschen, Englischen, Holländischen und Schweizerischen Anstalten giebt es im Ganzen nur wenige detaillirte Strafbestimmungen und ist von besonderen Belohnungen kaum die Rede; dagegen ist in den Belgischen und Französischen Réglements ein sehr ausführliches Strafsystem ausgebildet, dem eine etwa eben so grosse Anzahl von Belohnungen gegenüber steht: Strafen und Belohnungen gehören hier ganz wesentlich zu dem mit peinlichster Sorgfalt gepflegtem „régime moral.“ En verder op blz. 316: Es ist ersichtlich, dass . . . die grosse Menge von Anerkennungen des Wohlverhaltens auf die Weckung und Belebung des Ehrgeizes berechnet ist; auch trägt es nach dem Urtheil der Anstaltsbeamten seine guten Früchte und nöthigt nur selten zur Anwendung der Körperstrafen; ebenso mag es dem Charakter der romanischen Bevölkerung mit seiner Neigung für den äusseren Schimmer und das Hervortreten in der Gesellschaft zusagen: für die Kinder anderer und namentlich der germanischen Stämme möchte es wenig nachahmungswerth erscheinen.“

De heer FÖHRING heeft hierin zeker gelijk, dat in de Rijksweldadigheidsscholen te veel gespeculeerd wordt op de eerezucht der leerlingen — in hoever zijn Seitenhieb gemotiveerd is, laat ik daar —, maar dat dit geheele straf- en belooningssysteem er toe zou

1) Handbuch des Gefängniswesens, II^{er} Band pag. 315.

leiden, dat maar weinig lichaamsstraffen behoeven toegepast te worden, ik kan 't wat België betreft, hierom niet gelooven, omdat men op de Rijkswelddadigheidsscholen eenvoudig geen lichaamsstraffen kent.

BELONINGEN. Te Ruysselede werkt men veel met boekjes van de Postspaarbank. De kinderen die zich door gedrag en vlijt hebben onderscheiden, kunnen volgens Kon. Besl. van 17 April 1885 eene premie in zilver verdienen. Over 1892 bedroeg die voor 275 jongens en 73 meisjes resp. 691 frs. en 482 frs. Het tegoed op 31 Dec. 1892 bedroeg voor 395 van de 809 leerlingen 5991 frs. Als men nu daarbij in aanmerking neemt, dat vele zeer jonge kinderen nog geen premie konden verdienen, dan is de uitkomst mooi. Maar ook krijgen de leerlingen die voor particulieren werken, een zeker loon, dat ook op 't spaarboekje komt. Zoo werd in 1892 door jongens 1274 frs., door meisjes 638 frs. verdiend. Dit lijkt me wel wat onbillijk b. v. tegenover zeer jonge kinderen en leerlingen, die op 't veld arbeiden. Verder gaan eens per jaar de verdienstelijkste leerlingen een uitstapje naar eene andere plaats maken. Zoo gingen in Juli 1894 ± 30 leden van 't fanfarekorps naar Antwerpen en luisterden met hunne muziek den Schelde-stoomboottocht op, aangeboden aan de leden van het Congrès international pour l'étude des questions relatives au patronage des condamnés, des enfants moralement abandonnés et des aliénés.

Het chef- en sous-chef worden is al genoemd.

Te Namen en te St. Hubert kent men noch dagloon, noch uitstapje, maar daarentegen het komen in eene hogere divisie en de vergunning om in 't fanfarekorps meê te blazen. Eens per jaar worden hier premies, die te Namen ook in gereedschappen en werkkledingstukken bestaan, in eene plechtige bijeenkomst met autoriteiten uitgedeeld. De beloningen te Reckheim bestaan voornamelijk in gereedschappen, die den leerlingen bij hun ontslag uit de inrichting worden medegegeven. Hoewel er

te Moll nog geen vast beloonings-systeem is, heeft men hier toch al een zeker dagloon voor de jongens op 't ambacht ingevoerd. Overigens kunnen op alle Scholen de leerlingen die 't verdienen, na zesmaandelijksch verblijf in de leer worden gedaan bij landbouwer of werkman, of voorwaardelijk naar hun ouders worden teruggezonden.

Ook in de STRAFFEN bestaat veel verscheidenheid. Die zijn dan ook gemakkelijk uit te denken, voor zoover ze niet in bepaalde gevallen voorgeschreven zijn. De leerlingen hebben veel ontspanning — wat is eenvoudiger dan hun die te ontnemen; kunnen bezoeken ontvangen van of briefwisseling houden met ouders of familieleden — men verbiedt ze; aan instrumentaalen zangles wordt veel gedaan — men onthoudt ze die, enz. In de 2^e plaats: men kan hun de postjes van vertrouwen ontnemen (chef, souts chef, moniteur), hen in eene lagere divisie plaatsen, schrappen van de eeretabel, of zooals te Ruysselede gebeurt, ze in de strafdivisie indeelen, waarin harder gewerkt en veel landarbeid verricht wordt. Ook kan eene berisping van den Directeur onder vier oogen of in tegenwoordigheid van de andere leerlingen, evenals eene loftuiting, een goeden invloed hebben. Vroeger was er te Ruysselede en te Reckheim ook een geforceerde marsch, d. w. z. als de anderen aten, moest de delinquent onder toezicht van een oppasser op de speelplaats heen en weer loopen, maar 't is afgeschaft als te nadeelig voor de gezondheid, omdat des namiddags de gewone werkzaamheden toch moesten verricht worden. Te Namen en te St Hubert heeft men echter deze straf behouden, maar ze wordt zelden toegepast. Ook is er soms ontzegging van een maaltijd. Voor zwaardere overtredingen worden de *jongens* in de cel opgesloten, soms verzwaard met verbod van werken, slapen op de houten brits, en water-en-broodregime, hoogstens voor 3 dagen. Te Namen, waar men geen *strafcellen* heeft, worden de leerlingen in hunne nachtcel opgesloten, en deze straf wordt daar 't meest toegepast (in 1891

143 keer tegen verplichte wandeling 9, ontzegging van een maaltijd 2 maal. Afzondering in de nachtsel had in de meisjesafdeeling 10 keer plaats). Gedurende hun straftijd krijgen de jongens te Reckheim geen daggeld en worden na afloop in de 3^e klasse teruggeplaatst (zie pag. 50). Maken de leerlingen het al te bont, dan volgt opzending naar het quartier de discipline te Gent (voor jongens) of te Brugge (voor meisjes). Deze straf, alleen voor ernstige gevallen, onzedelijkheid, diefstal, insubordinatie, wordt echter weinig opgelegd; te Ruysselede b. v. was gedurende 1892 en 1893 slechts 6 keer opzending noodig. Misschien heeft deze maatregel daarop een goeden invloed gehad, dat men in Jan. 1893 twee jongens uit Ruysselede een dag naar het kwartier te Gent zond om de inrichting eens goed op te nemen. Nu is 't echter de vraag, of, als men de slechte individuen in de Rijksweldadigheidsschool zelf aan een regime als dat te Gent kon onderwerpen, het de overige leerlingen nog niet meer zou afschrikken. Althans de Directeur te Namen schreef me: *L'effet moral produit par cette mesure disciplinaire appliquée sur place serait plus durable qu'il ne l'est aujourd'hui; le caractère généralement versatile et insouciant des enfants veut, pour que la leçon fasse une impression salutaire, qu'elle soit donnée d'une manière palpable et sous leurs yeux.*

BEZOEKEN. Des Zondags kunnen ouders en verdere bloedverwanten, ook voogden, mits zij identiteit bewijzen, de kinderen bezoeken; anderen alleen met schriftelijke vergunning van één der leden van de Centrale Administratie of de Commissie van Inspectie. Deze laatste kan ook bezoeken verbieden op verzoek van den Directeur. Ze hebben plaats, uitgezonderd die van de ouders, in tegenwoordigheid van een oppasser in het daarvoor bestemd vertrek; alleen bij ziekten worden de bezoekers ook in de ziekenzaal toegelaten. Eene uitzondering vormen Ruysselede-Beernem, waar de ouders ook met hun kind kunnen gaan wandelen, mits zij het op den bepaalden tijd terugbrengen. Van

misbruik vernam ik bijna niets. Eéns slechts ontvoerde eene moeder haar kind. Bij ernstige ongesteldheid wordt den ouders daarvan onmiddellijk kennisgegeven. Zijn dezen ziek, dan kunnen de kinderen hen gaan bezoeken onder geleide van een oppasser, en de reis wordt voor hen betaald.

Bezoeken worden door de directeuren zeer aangemoedigd; men behoeft voor openbaarheid niet te vreezen.

BRIEFWISSELING. Een Kon. Besl. van 6 Juni 1890 verving die bepalingen van de Reglementen voor de maisons pénitentiaires van 11 Aug. 1847 en 1 Juli 1865 1), welke betrekking op bezoeken en briefwisseling hebben. Eéns per 3 maanden moeten de kinderen ouders of voogden schrijven, liefst des Zondags, bij dringende noodzakelijkheid ook in de week. Elke maand wordt eene les in correspondentie gegeven. De Directeur ziet alle brieven in, en als 't beter is, ze niet te verzenden, beslist de Commissie, wat er mede gebeuren zal. Papier en enveloppen worden gratis verschaft, het port genomen van de patronaatsgelden of soms door de Administratie betaald.

D. DAGVERDEELING, AMBACHTS-, SCHOOL-, GODSDIENSTONDERWIJS,
UITSPANNINGEN.

De leerlingen staan des zomers om 5 uur op — te Wyngene echter om 6 uur —, en gaan om 8, 8¹/₂ of 9 uur naar bed. Des winters is 't uur van opstaan 1 uur later gesteld; dan wordt de verloren tijd ingehaald door den arbeid te verkorten voor de jongens boven 14 jaar, en minder ontspanning of godsdienstonderwijs te geven aan de jongens onder dien leeftijd. De meisjes werken korter en hebben minder ontspanning.

Er is voor gezorgd, dat er goede afwisseling is tusschen arbeid en ontspanning. De verandering van werkzaamheden wordt door

1) Dit Reglement is later blijven gelden.

een trompetsein aangegeven, en alles gaat verder ook op militaire wijze. In de week wordt flink gewerkt; de Zaterdagmiddag is bestemd voor „soins de propreté” zoowel voor lichaam als voor gebouwen. Verder kunnen de kinderen spelen en hebben „conférences morales.” De Zondag wordt geheel besteed aan inspectie van de uitrusting, godsdienstoefening, godsdienstondericht, conférences morales en ontspanning, wandelen, spelen, gymnastiek, lezen, voorlezen enz.

De tabel (Bijlage C.), door mij uit opgaven van de directeuren en uit het 20-jarig verslag van Ruysselede samengesteld, geeft de dagverdeeling in de Rijksweldadigheidsscholen gedurende de zomerperiode van 1 April—30 Sept.

AMBACHTSONDERWIJS. Men is er zooveel mogelijk op uit om de jongens van 't land het landbouwwak goed te leeren; de jongens uit de stad worden voornamelijk voor ambachten opgeleid.

In alle inrichtingen is ambachtsonderwijs; te Ruysselede en te St. Hubert bovendien tuin- en landbouw —, te Namen en te Moll tuinbouw —, te Reckheim alleen landbouw-onderwijs. De leerlingen die 's zomers op 't veld en in den tuin werkzaam zijn, vlechten 's winters stroochoeden, maken matten, (ook voor stoelen) enz.

In 't algemeen kan opgemerkt worden, dat de jongere en zwakkere leerlingen veel in den tuin en op 't veld bezig zijn, de oudere en sterkere zwaarder werk doen.

Komt de jongen in de School, dan houdt hij zich eerst bezig met de reiniging der gebouwen, en gaat eenige weken „en quarantaine”, opdat de Directeur kunne zien, waar hij aanleg voor heeft. De leerlingen onder de 14 jaar leeren echter nog geen ambacht, maar gaan uitsluitend school. Heeft de jongen nu een vak gekozen, waarin op 't oogenblik 't beschikbaar aantal plaatsen bezet is, dan moet hij wachten tot er ruimte komt, en zich zoolang op een ander toeleggen. Hierop valt aan te merken, dat hij nu in meer ambachten bedreven kan worden,

doch ook in alle een sukkel blijven, en dan wordt 't doel niet bereikt, wat men zich met de oprichting der Scholen voor oogen stelde: de leerlingen tot menschen op te voeden, die met eere hun brood kunnen verdienen.

Bij de meisjes streeft men er vooral naar, ze goede huishoudsters te maken.

Eene lichtzij is het groot aantal ambachten (25); 't zou al heel vreemd zijn, als er geen vak bij was, dat den jongen eenigszins aanstaat. Heeft hij geen keus, dan wordt er hem een aangewezen. Wel is 't een feit, dat de afkeer om wat te leeren bij de meeste jongens, die in de Rijksweldadigheidsscholen komen, groot is. Volgens den Directeur te Namen onderscheiden vooral zij, die op de kaden te Antwerpen of in de steenkolenmijnen werkten, zich treurig. Volkomen onbezorgd van den eenen op den anderen dag levende, zien ze er 't nut niet van in, kennis op te doen. Wat voor Namen geldt, is ook op de overige Rijksweldadigheidsscholen van toepassing. 't Is nu de lang niet gemakkelijke taak van 't personeel en vooral van de onderwijzers en werkmeesters, om hen arbeid niet als dwang te doen beschouwen. Hun voorbeeld echter, 't is meermalen geconstateerd, werkt weldadig.

Kleermakers, timmerlui en schrijnwerkers, schoen- en klompenmakers, schilders, smeden, en mandenmakers vindt men in al deze Scholen. Reparatie moet dan ook steeds plaats hebben; en 't benodigde schoeisel, de kleding enz. wordt zooveel mogelijk in de werkplaatsen zelf gemaakt.

Te Ruysselede zag ik fijn mandewerk; hier zijn ook eenige weefgetouwen, die echter als geen voordeel opleverende, misschien spoedig zullen worden afgeschaft. De „mousses” hebben genoeg werkzaamheden op de brik; zij pluizen touw, verstellen zeilen, enz. Jammer is 't, dat er nu maar 6 zijn, tegen 16 in 1890, en 69 in 1870. In de School te Ruysselede, die eerst in de 2^e plaats een industrieel doel heeft, zijn ongeveer 250 jongens op 't land en in den tuin werkzaam.

Te Beernem zijn vooral de breisters, naaisters en borduursters sterk vertegenwoordigd. Er is een lokaal, waar verschillende gemaakte voorwerpen ten verkoop liggen. Vele meisjes zijn in den tuin werkzaam; een 20-tal is aangewezen om de wasch ook van Ruysselede—Wynghene te beredderen. De leerlingen worden in velerlei vrouwelijke kundigheden onderwezen; aan kantwerken echter, hoewel inheemsch in de streek, wordt niet gedaan. In Nov. 1893 is tot de oprichting van eene huishoudschool besloten; men zal trachten daar flinke dienstboden te vormen.

Er wordt te Ruysselede—Beernem en te Moll ook voor particulieren gewerkt; de jongens krijgen een dagloon. Op de overige Rijksweldadigheidsscholen is dit anders.

Te Namen wordt bovendien onderricht gegeven in metselen, slotenmaken en loodgieten. De beste leerlingen kunnen tot klerk en magazijnbediende aangesteld worden. In 1891 waren er nog tapijtwerkers. Waarom men ze heeft afgeschaft, is me niet bekend. THIRY (*Revue de Belgique*, 15 juin '89: Patronage des enfans, p. 153) noemt het kachelmaken en tapijtwerken „des métiers bien choisis, et à l'aide desquels on parvient toujours à gagner sa vie.” Vroeger werden de jongens in de stad op ambacht gezonden; eene Min. besch. van 8 Oct. 1891 schafte dit echter af. Sedert Juli 1892 wordt alles voor Staatsrekening uitgevoerd, behalve 't mandenmaken, dat tot Jan. 1896 voor rekening van een particulier geschiedt. Dit laatste is m. i. echter verkeerd voor inrichtingen als deze; de ondernemer zal alles doen om de leerlingen hard voort te doen maken tot eigen profijt, en op de ontwikkeling van hunne vaardigheid, op 't belang van de leerlingen wordt dan te weinig gelet. Vroeger werden de werkmeesters door de werkgevers aangesteld, tegenwoordig alleen door de Regeering.

Voor de meisjes wordt hier dezelfde goede zorg gedragen als te Beernem. Eene huishoudschool bestaat al sinds Febr. 1892; die te Beernem is hiernaar ingericht.

Behalve de hoofdambachten zijn te St. Hubert ook eene hoefsmederij en eene blikslagerij. Er wordt met goed gevolg aan decoratief schilderwerk gedaan. De leerlingen, die niet bepaald voorkeur hebben voor een ambacht, kunnen zich aan land- en tuinbouw wijden. In 1889 werd bovendien een landbouw-cursus geopend, die van 1 Nov.—15 Maart des avonds van 4—6 uur wordt gehouden, en waar de leerlingen theoretische kennis opdoen; den gewonen schoolcursus moeten zij echter ook blijven volgen.

De ambachten te Reckheim zijn bijna talloos. Er zijn vijlenmakers, kunstdraaiers, beeldhouwers, kuipers. Lovertjes en overschoenen worden gemaakt. Op de andere Scholen zoekt men deze takken van industrie te vergeefs. Reckheim heeft met Moll gemeen, dat er eene boekdrukkerij en binderij, en ook eene wagenmakerij is, met Namen, dat er slotenmakers zijn. Veel wordt er aan particulieren geleverd, in 1891 voor 4820 frs., in 1892 al voor 11990 frs. En wat 't voornaamste is: de jongens uit Reckheim zijn om hunne vlijt en vaardigheid bij 't verlaten der School zeer gezocht.

Te Moll worden negen ambachten onderwezen; die welke men op de andere Scholen niet vindt, zijn reeds genoemd. Misschien zal zich de behoefte doen gevoelen aan meer vakken; de inrichting is voor uitbreiding vatbaar.

SCHOOLONDERWIJS. Van de onderwijzers wordt veel gevergd. De kinderen komen op school — en hun afkeer om te leeren is groot; de ouders hebben hen dikwijls daarin gestijfd, hen geheel aan zichzelf overgelaten. Een gevolg hiervan is, dat er zeer veel analphabeten in de Scholen komen. En ware nu het verblijf lang, b.v. 7 jaar, dan zou het onderwijs op deze achterlijke kinderen van nog meer invloed zijn dan nu reeds. Door de overbevolking der Rijksweldadigheidsscholen werden echter vele leerlingen vrij spoedig hetzij in de leer gedaan bij landbouwer of handwerksman, of voorwaardelijk in vrijheid gesteld op een

leeftijd, dat nog jaren lang het verblijf in de School zijn weldadigen invloed had moeten doen gevoelen. Als frappant voorbeeld kan ik aanhalen, dat te Ruysselede-Beernem in 1892 30 j. en 9 m. onder 12, 124 j. en 28 m. van 12—16 en 78 j. en 25 m. boven de 16 jaar, totaal 232 j. en 62 m. zijn vertrokken. Ze hebben plaats gemaakt voor 277 j. en 94 m. In 1893 was 't al niet veel beter; 228 j. en 63 m. vertrokken, 246 j. en 72 m. kwamen. Moet nu eene zoo groote afwisseling niet veel afbreuk doen aan 't onderwijs?

Gedurende de jaren 1891, 1892 en 1893 waren van de inkomelingen te Ruysselede-Beernem \pm 38 0/0 analphabeet of konden maar weinig lezen en schrijven (wel een vooruitgang bij de jaren 1860—1880, want toen was 't nog 48 0/0), te Namen 55 0/0, te St. Hubert zelfs 93 0/0, te Reckheim 33 0/0.

Maar niettegenstaande het over 't algemeen te korte verblijf en de achterlijkheid van vele kinderen worden er uitkomsten verkregen, die bewonderenswaardig zijn; want, verlaten zij de inrichting, dan kunnen de meeste goed schrijven, lezen en rekenen, hebben inzicht in de andere vakken van 't lager onderwijs, en is hun verstand flink ontwikkeld. Te St. Hubert b.v., waar de inkomelingen zeer ten achter zijn, hebben van de 562 leerlingen, die in 1891, 1892 en 1893 kwamen, reeds 267 de inrichting weër verlaten; 243 er van waren goed onderlegd, van 20 was de kennis nog onvoldoende, en slechts 4 waren analphabeet gebleven. Dit bleek uit een examen, dat bij 't verlaten der School wordt afgenomen. Voor analphabeten worden trouwens ook bijzondere maatregelen getroffen; veelal volgen ze een bijzonderen cursus.

Ook zijn de oudere jongens in staat met vrucht aan den jaarlijkschen wedstrijd tusschen de leerlingen van de „écoles d'adultes" van het schoolkanton, waartoe de Rijksweldadigheids-school behoort, mede te doen. 't Modelprogram voor de lagere scholen van 1884 geldt ook voor de inrichtingen, waarmede wij ons bezighouden. Te Ruysselede wordt onderwijs gegeven in

lezen (Fransch en Vlaamsch), taal (Fr. en Vl.), rekenen, schrijven, geschiedenis, aardrijkskunde, zang, teekenen, landbouw-, staatshuishoudkunde en gezondheidsleer (de 4 laatste vakken staan niet op 't program te Beernem). De „mousses” leeren bovendien nog meetkunde en muntenkennis; vooral is aardrijkskunde hier een hoofdvak. De jongens volgen tot hun 14de jaar een complete cursus, maar krijgen daarna nog dagelijks onderricht. Te Ruysselede zijn 4, te Beernem 3 klassen, te Wynghene maar 1. In eerstgenoemde school is er in de laagste klasse eene Fransche en eene Vlaamsche parallel-afdeeling. Zijn de jongens ver genoeg, dan krijgen de Fransch-sprekende Vlaamsche, de Vlaamsch-sprekende Fransche les. In alle klassen te Ruysselede wordt ongeveer hetzelfde onderwezen, maar wat in de lagere klasse geleerd is, wordt in eene hoogere steeds gerepeteerd en uitgebreid.

De schoollokalen zijn nog niet zoo goed ingericht als onze nieuwe openbare lagere scholen. Banken, boeken, platen, borden dateeren gedeeltelijk al van voor jaren.

In de overige Rijksweldadigheidsscholen valt weinig verschil met Ruysselede op te merken. Het aantal klassen is van 4—6, in de meisjes-afdeeling te Namen 2. Te St. Hubert, Reckheim en Moll dient nog het bouwkundig teekenen genoemd te worden voor de leerlingen, die den gewonen schoolcursus hebben doorlopen. Terwijl er in de hoogste klasse te Moll 1) veel werk van 't Vlaamsch wordt gemaakt, moet het wel opvallen, dat daar zoo weinig Vlaamsche boeken in de bibliotheek zijn. Tegen 220 Fransche, maar 3 Vlaamsche.

GODSDIENSTONDERRICHT EN GODSDIENSTOEFENING De godsdienstige opleiding is toevertrouwd aan aalmoezeniers, omdat al de kinderen R. K. zijn. Mocht het voorkomen, dat er kinderen van andere geloofsbelijdenis zijn, dan krijgen ze, zoo mogelijk, van hun leeraar les. Dat dit nog al moeilijkheden met zich

1) Zie Bijlage D.

brengt, kan hieruit blijken, dat, toen er voor eenige jaren een protestantsche jongen te Ruysselede was, een predikant uit Ostende moest komen. Te St. Hubert zou men zoo'n jongen echter niet houden, maar naar eene andere inrichting, waarschijnlijk Namen, zenden. Op gewone dagen wordt er voor de kleine jongens en meisjes ook eenige tijd aan godsdienstondericht besteed; des Zondags echter mochten alle leerlingen eenige uren in de kerk of kapel vertoeven. Met uitzondering van Namen, waar de leerlingen in de stad ter kerk gaan, heeft iedere Rijksweldadigheidsschool hare kapel.

Voor al de „conférences morales" door aalmoezeniers en onderwijzers gegeven, kunnen veel nut stichten. Ze hebben tot onderwerp: arbeid, spaarzaamheid, deugd, plichten van de leerlingen jegens hunne meerderen en hunne kameraden, welvoegelijkheid, tucht, enz.

UITSPANNINGEN zijn er vele. Te Ruysselede is daarin nog meer afwisseling dan in de overige Scholen. Te Ruysselede, Namen (jongensafdeeling), St. Hubert en Reckheim is een fanfarekorps van 30—40 leden. Te Moll wordt er een opgericht. Door de voortdurende wisseling van leerlingen kost het wel eens moeite 't korps voltallig te houden, te meer, omdat het een gunst is te mogen meeblazen. Te Reckheim echter schijnen de jongens zoo muzikaal te zijn, dat men uit 35 à 40% der leerlingen eene keus kan doen.

Voor al de meisjes doen veel aan den zang. Als verdere uitspanningen zijn te noemen gymnastiek, spelen en wandelen. Alleen te Ruysselede en te Reckheim is eene gymnastiek- tevens uitspanningszaal. Op de overige inrichtingen zijn op de speelplaatsen eenige gymnastiekwerktuigen, behalve te Moll. Hoewel de galerij, die men om de speelplaatsen te Namen, St. Hubert en Moll gebouwd heeft, aan de leerlingen wel beschutting kan bieden, moet, dunkt me, bij aanhoudend slecht weer toch 't gemis eener uitspanningszaal gevoeld worden. Men behelpt zich met de eetzaal.

Onder de spelen is te Ruysselede het schieten op de gaai opgenomen. Hier is ook een tooneeltje in de gymnastiekzaal, waar de leerlingen in den winter eenige opvoeringen geven.

Wandelingen worden 's Zondags gemaakt, uitgezonderd te Moll, waar er een uur in de week voor wordt aangewezen, en te Wynghene, waar dagelijks gewandeld wordt.

In elke Rijksweldadigheidsschool is een bibliotheekje, meest in de rapportzaal. Des Zondags worden daaruit boeken aan de leerlingen geleend, en ze maken er druk gebruik van. Het aantal deelen bedraagt gemiddeld 1200, behalve te Moll (zie pag 60).

E. VERPLEGING, VOEDING 1), *KLEEDING, LIGGING, MAATREGELEN*
TER BEVORDERING VAN DE GEZONDHEID.

't Voedsel is krachtig en afwisselend; een dringend vereischte, omdat de kinderen die in de Scholen komen, dikwijls zwak zijn, wat nog verergerd is door erfelijke aandoeningen. Bovendien, wil 't vak- en schoolonderwijs goede vruchten dragen, dan moet aan voeding en verzorging alle aandacht worden gewijd.

Bij Min. besch. zijn aard en hoeveelheid van 't voedsel vastgesteld, en in de verschillende Scholen is er niet veel onderscheid, behalve dat het te Ruysselede—Beernem rijkelijker is.

Hier en te Reckheim ontbijt men te 7 à 7^{1/4}, in de andere Scholen te 5^{1/2} of 5^{3/4} ure. Daar bestaat de goede gewoonte om direct aan de leerlingen, als zij aangekleed zijn, eene boterham te geven; de tijd tot 12 uur, wanneer 't middagmaal wordt gebruikt, is niet zóó lang, dat eene regeling als te Ruysselede—Beernem en te Reckheim, waar de leerlingen pas na 1^{1/2} uur onderricht genoten te hebben, hun ontbijt krijgen, de voorkeur verdient.

Des morgens wordt brood en koffie met melk gegeven. Te Ruysselede—Beernem is het dagelijks gesmeerd, te Reckheim des

1) Zie ook Bijlage E.

Zondags. Om 12 uur afwisselend erwten-, rundvleesch-, varkensvleesch- en groentesoep, (rundvleesch 20 à 25 K.G. — te Reckheim maar 12 K.G. — varkensvleesch $7\frac{1}{4}$ K.G. per 100 leerlingen), waarin het noodige brood en aardappelen. Om $5\frac{1}{4}$ à $5\frac{1}{2}$ te Ruysselede—Beernem en te Reckheim, om 6 uur in de overige Scholen avondmaal bestaande uit potage aux pommes de terre of au riz, en des Zondags uit potage aux légumes secs. Om 12 uur krijgen de kinderen, althans te Ruysselede—Beernem, ook vruchten, al naar 't seizoen oplevert. Verder wordt hier en te Reckheim in plaats van gewoon rundvleesch des winters Amerikaansch vleesch gebruikt (10 à 15 K.G. per 100 leerlingen). Des Vrijdags bovendien op alle Scholen stokvisch, haring of zoutevisch.

Ook wordt hier en daar wel eens, b. v. aan de jongens, die in den zomer den geheelen dag grasmaaien of hooien, eene versnapering gegeven, welke gewoonlijk bestaat in bier.

Voor de zieken wordt uitnemend gezorgd; wijn, bier, eieren, sinaasappelen, kalfsvleesch, enz. is te hunner beschikking, wanneer dit noodig mocht zijn.

Te Ruysselede wordt het graan ook voor de overige Rijks-weldadigheidsscholen gemalen. De groote tuinen daar voorzien deze en zelfs eenige gevangenissen ook van vruchten. Iedere School voor jongens heeft haar eigen bakkerij. Het eten wordt op gewone fornuizen in één grooten pot gekookt; wat nog al bezwaren mede moet brengen, dunkt me. Voor de zieken is meest eene afzonderlijke keuken. Zoowel in bakkerij als keuken zijn jongens onder opzicht van een meesterknecht werkzaam. Te Beernem en te Namen (meisjesafdeeling) koken de zusters met hulp der meisjes.

De *uitrusting* der leerlingen is goed voorzien. Bij hunne komst in de inrichting krijgen ze een nummer, dat met het nummer op de nieuwe kleeren en op het kastje in de slaapzaal correspondeert; ze kunnen daarin zondagskostuum, schoenen, borstels en verdere ingrediënten bergen. Het ondergoed wordt in de linnen-

kamer bewaard, en ook de oude plunje. Deze kunnen ze terug krijgen als zij de School verlaten, maar ze is veelal te slecht. Hun uitrusting komt den Staat per leerling op ongeveer 35 frs. te staan, en wordt grootendeels in de Scholen zelf gemaakt.

Het kostuum is in alle Rijksweldadigheidsscholen ongeveer hetzelfde, en bestaat voor de jongens des zomers uit muts van karsaai, blauw- of grijslinnen kiel, pilowbroek en klompen of schoenen; (des Zondags is 't wat sierlijker en worden schoenen en hoed gedragen); voor de meisjes uit mutsje, linnen japon en schort en schoenen of klompen (des Zondags uit hoed, blauw jak, schort, roodbaaien rok en witten of gestreepten halsdoek en schoenen). Des winters is voor warme kleeding gezorgd; dan wordt de linnen kiel een lakensche, de linnen japon een flanellen.

LIGGING. Zooals reeds op pag. 31 v.v. is opgemerkt, zijn in alle Scholen behalve te Namen groote slaapzalen met flinke ventilatie, en 2 of 3 rijen bedden. Hoe ruim de kamers ook zijn, toch is men er b.v. te Ruysselede niet in geslaagd den jongen de hem toekomende 14 M³. lucht te geven; te Beernem moeten de meisjes zich met heel wat minder tevreden stellen. Nu werden er twee middelen aan de hand gedaan, òf de gebouwen te vergrooten, wat niet overal goed kon geschieden, òf eene nieuwe inrichting te bouwen. Gelukkig besloot men tot het laatste, en door de openstelling van Moll in Aug. j.l. heeft men 't kwaad voor langen tijd verholpen.

De ledikanten zijn van ijzer en zien er proper uit. Voor flinke bedekking wordt groote zorg gedragen. De leerlingen moeten hun bed zelf opmaken. Te Moll zijn, in tegenstelling van de overige Scholen, *roode* wollen dekens. De Directeur zegt: la couverture de laine rouge donne à nos dortoirs un aspect plus gai, qui n'est pas sans influence sur le moral des enfants.

MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE GEZONDHEID EN REINHEID.

Als men de directeuren hoort en de verslagen leest, moet

men wel een diep medelijden krijgen met den toestand, waarin vele kinderen in de Scholen komen. Zijn zij door gebrek bleek en uitgeteerd, dan doet de uitstekende behandeling spoedig wonderen, maar sommige lijden bij gemis van eene zorgvuldige geneeskundige behandeling aan ziekten, die eerst na langen tijd genezen. Zelfs moeten ze in enkele gevallen naar eene specialiteit gezonden worden, en vinden dan zoolang een onderkomen in het een of andere liefdegesticht.

Bij hunne komst worden de leerlingen aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen; het haar wordt geknipt, ze nemen een bad. Elken morgen wordt er door de oppassers inspectie gehouden of ze zich goed gewasschen hebben.

Des Zaterdagnamiddags worden de gebouwen gereinigd en een bad of voetbad genomen. Te Ruysselede is een overdekt zwembassin; te Reckheim eene zwemplaats. Ter bevordering der frischheid worden te Namen elken dag de slaapcellen met chloor berookt.

Zieken zijn er over 't algemeen niet veel, te Ruysselede—Beer- nem zeer weinig. Bij mijn bezoek waren er de ziekenzalen onbezet; eenige jongens slechts waren licht ongesteld. In de jaren 1860—1880 was dit volgens mijne berekening anders; toen waren op eene gemiddelde bevolking van 765 kinderen, 172 langer of korter tijd ziek, d. w. z. 22 0/0. De betere voeding zal op de verandering ten goede wel veel invloed gehad hebben.

Volgens Mr. SIMON VAN DER AA (t. a. p. pag. 80) bedraagt het aantal zieken in onze Rijksopvoedingsgestichten van 1 tot 3 0/0, of van 2 tot 4 0/0. Nu is 't percent in de Rijksweldadigheidsscholen, wat de jongens betreft, iets hooger, wat de meisjes aangaat, nog iets lager. Men moet echter epidemie-jaren uitzonderen, ofschoon door uitnemende voorbehoedmaatregelen sterfgevallen nooit in groot aantal te betreuren waren. In Jan. 1893 heerschten te Ruysselede de pokken; 7 leerlingen werden aangetast, 3 stierven; in Jan. 1894 de mazelen; van de 6 zieken,

die naar een alleenstaand gebouwtje, 300 M. van de School af, gebracht en door „zusters” opgepast werden, overleed er één. Tegen de cholera werden in Sept. 1892 flinke maatregelen genomen; men bleef er gelukkig van verschoond.

De dokters wonen niet in de inrichting. Zij hebben hulp van ziekenoppassers of „zusters”. De centrale apotheek van het leger verschaft de geneesmiddelen, die verder in de apotheek van de School worden bereid. Over 't algemeen valt er niet over te klagen, dat de geneesheeren niet genoeg hulpmiddelen en plaatsruimte voor hunne zieken hebben; de infirmerie te St. Hubert is m. i. zelfs goed ingericht; deze bestaat n.l. uit kamer met apotheek voor de geneesheeren, kamer voor de ziekenoppassers, keuken, verbandkamer, 7 ziekenkamers, tuin voor de herstellenden en lijkenkamertje.

Te Namen worden de zieken in lichten graad aangetast, in hunne slaapcel behandeld; voor besmettelijke is in ieder der afdeelingen eene ziekenzaal, zooals reeds vroeger opgemerkt is.

Doorgaans zijn slechts eenige sterfgevallen per jaar in iedere School te betreuren.

HOOFDSTUK III.

HET ONTSLAG UIT DE RIJKSWELDADIGHEIDSSCHOLEN.

Dit kan plaats hebben:

- 1°. door het bereiken van de meerderjarigheid (21 jaar);
- 2°. door 't verloop van den tijd, gedurende welken de kinderen in de Scholen zijn geplaatst;
- 3°. door uitbesteding van den leerling vóór dien tijd, bij landbouwer of ambachtsman;
- 4°. door de jongelieden aan de ouders terug te geven;
- 5°. door opzending naar 't quartier de discipline te Gent of te Brugge.

't Ontslag sub 3°. en 4°. is *voorwaardelijk*; in het geval van 5°. kan de leerling bij voortdurend goed gedrag weder in de Rijksweldadigheidsschool terugkeeren.

Meestal zal de rechter eene plaatsing tot de meerderjarigheid bevelen, omdat de Administratie toch altijd bij goed gedrag en teekenen van voortdurende verbetering tot voorwaardelijk ontslag kan besluiten.

Art. 30 der Wet van 1891 toch bepaalt, dat jongelieden, die ingevolge de artt. 24, 25 en 26 (boven behandeld) en art. 72 C. P. ter beschikking van de Regeering zijn gesteld, en onafgebroken gedurende 6 maanden in eene Rijksweldadigheidsschool zijn geweest, in de leer kunnen worden gedaan bij een landbouwer of een ambachtsman. Ook mogen ze met toestemming en op kosten van ouders of voogd in eene openbare of bijzondere onderwijs- of liefdadigheidsinrichting worden geplaatst. Het ontwerp wilde alleen kinderen onder de 16 jaar ter be-

schikking van de Regeering gesteld na ontslag van rechtsvervolging, omdat ze oordeel des onderscheids misten, van dit voorrecht doen gebruik maken, maar de heer DE SADELEER merkte bij de discussie in de Kamer op, dat het èn voor den Staat voordeelig, èn voor sommige ouders goed kon zijn, als de bepaling ook tot andere gevallen werd uitgestrekt. De Regeering zal in elk geval toezicht hebben.

Is dan 't kind of de jonge man geheel los van de School? Ja, zci de Minister; alleen als hij zich misdraagt, keert hij door een eenvoudigen maatregel van tucht in de School terug.

Volgens art. 31 kunnen de leerlingen ook voorwaardelijk aan ouders of voogden worden teruggegeven, als dezen voldoende waarborgen van zedelijkheid geven, en er voor instaan, dat zij in 't vervolg goed op hun kind of pupil zullen letten. Mocht echter blijken, dat het verblijf in 't ouderlijk huis of bij den voogd voor de zedelijkheid der kinderen gevaarlijk is, dan zullen ze bij Min. besch. weér in de School terugkomen. Om de volledige afscheiding, waarvan in art. 29 sprake is, te behouden, rekent men, dat deze jongelieden ter beschikking van de Regeering gesteld zijn op den datum, dat zij wederom zijn opgenomen (art. 32). Deze bepaling is gemaakt, omdat ze voorwaardelijk in vrijheid gesteld, slechte gewoonten kunnen hebben aangenomen, en zoo voor de medeleerlingen gevaarlijk zijn.

Eene schaduwzijde van dit voorwaardelijk ontslag is zeker, dat de directeuren er een te druk gebruik van moesten maken, waar de Scholen zoo overvuld waren. Deze inrichtingen kosten zeer veel, en daar er plaatsgebrek was en tot voor eenigen tijd nog geen nieuwe School geopend, moest men tot andere middelen de toevlucht nemen, om overbevolking te keeren. Zoo vind ik o. a. vermeld, dat in Oct. 1892 eene bijzondere sectie aan 't quartier de discipline te Gent zou worden toegevoegd, voor jongens, die nu wel niet bepaald slecht van gedrag waren, maar toch aan een „régime moins paternel que celui des écoles de

bienfaisance de l'Etat" behoefte hadden. Er is gelukkig aan dit plan geen gevolg gegeven, want als men hiervan uitgaat, dat de Rijksweldadigheidsscholen moeten opvoeden, en geen strafinrichtingen zijn, dan lijkt me het quartier de discipline te Gent, hoe humaan de behandeling er ook is, waarvan ik mij mocht overtuigen, toch daarvoor niet de geschikte plaats.

Als nu de kinderen in 't ouderlijk huis terugkomen, hetzij op 21-jarigen leeftijd of vroeger, kan de omgeving voor hen weer verderfelijk worden en aan de uitnemende opvoeding die ze in de Scholen genoten hebben, zeer schadelijk zijn. Hoe dit te keer te gaan?

Eenigen zijn door de Congoleesche Regeering als smid aangenomen en verdienen flink hun onderhoud. De Administrateur-Generaal VAN EETVELDE kon de gunstigste berichten van hen geven. Maar, daar de aspiranten aan verschillende vereischten moeten voldoen, komen maar weinigen voor uitzending in aanmerking. Anderen worden in 't leger geplaatst, en zijn vooral als muzikant zeer gezocht.

Vele jonge mannen zijn in de werkplaatsen der School tot uitnemende ambachtslui gevormd, en zouden in de maatschappij uitstekend hun brood verdienen, als — zij maar hier of daar plaats konden krijgen. Hierin worden ze nu geholpen door de *Patronaatscommissies*, die in alle groote plaatsen van België bestaan, en den jongen man bij zijne intrede in de maatschappij, aan welke hij wel wat *te* veel ontwend is, tot steun en hulp zijn. Ze hebben menigen flinken jongen, die uit de Rijksweldadigheidsschool gekomen, met moed een nieuw leven begon, maar door verschillende omstandigheden den ondergang nabij was, voor de maatschappij behouden.

Hoe zijn deze Patronaatscommissies georganiseerd? 1)

1) Rapport van den heer LE CORBESIER op 't intern. Congres te Antwerpen, Juli 1894.

In 1888 werden ze opgericht en zijn nu in de meeste hoofdplaatsen der rechterlijke arrondissementen gevestigd. Ze houden zich bezig met:

I. kinderen „moralement abandonnés” (enfants martyrs): Ceux, qui par suite des infirmités, de la négligence, des vices de leurs parents ou d'autres causes, se trouvent livrés à eux-mêmes et privés d'éducation.

II. ontslagen veroordeelden en kinderen ter beschikking van de Regeering gesteld en in eene Rijksweldadigheidsschool geplaatst geweest.

III. bedelaars en landloopers, die in een bedelaarsgesticht of toevluchtshuis geïnterneerd waren.

In de hoofdplaatsen der rechterlijke arrondissementen van minder belang wijdt hetzelfde Comité zijne zorgen aan de 3 categorieën. Niet alzoó in de groote centra; daar is voor iedere soort eene Commissie. Die, welke zich met de kinderen onder I. genoemd bezig houdt, gaat preventief te werk. Hare werkzaamheid is geëindigd, als b.v. plaatsing in eene Rijksweldadigheidsschool gevolgd is. De Comité's voor de categorieën II. en III. stellen zich ten doel de ontslagenen in de wereld vooruit te helpen, hen in 't ambacht te plaatsen, dat ze in de inrichting hebben geleerd.

We hebben ons hier meer in 't bijzonder bezig te houden met de patronage voor jongelieden, uit de School ontslagen. Dikwijls zijn de ouders in de onmogelijkheid om hun wat ze noodig hebben, kleeding, voedsel, gereedschappen te verschaffen, of bemoeien zich niet met hen. En hoe, als ze geen ouders of naaste bloedverwanten hebben? Kwamen de Comité's niet te hulp, ze zouden zich spoedig misschien weêr aan nieuwe overtredingen schuldig maken, of zich als landlooper laten oppakken. 1).

De Comité's kiezen hunne leden zelf, met goedkeuring van den Minister van Justitie. Ze hebben correspondenten over 't gansche

1) THIRY: La Protection de l'Enfance, Bruxelles 1890, pag. 56 v.v.

land, die toezicht houden op pupillen en patroons. De grootste moeilijkheid bestaat in het vinden van geschikte correspondenten; op 't Congres te Bergen van de Belgische patronaats-vereeningen, in Dec. 1893 gchouden, werd er levendig over de kwestie gediscussieerd. 1)

De volgende vraag werd aan het Congres voorgelegd: *Quels sont les moyens les mieux appropriés au caractère des institutions de patronage et aux conditions, dans lesquelles elles fonctionnent pour assurer l'efficacité de la surveillance que les comités de patronage ont à exercer, en ce qui concerne les placements en apprentissage, sur les nourriciers et les enfants confiés à ceux-ci?*

Twee rapporten waren er over, n.l. van den heer LE CORBESIER, conseiller à la Cour d'appel de Bruxelles, en van den heer SILVERCRUYS, procureur du Roi à Tongres. De eerste vindt het verkieslijker, dat één persoon dan een sub-comité zich met de plaatsing bezighoudt. De tweede wil niet te veel op de toewijding van tusschenpersonen rekenen, die toch altijd aan ééne plaats gebonden zijn. Bovendien: personen verdwijnen — instellingen blijven. Hij wil de hulp van den vrederechter inroepen, en om hem heen verschillende correspondenten groepeeren. De heer THIRY, president van de patronaats-commissie te Luik, stelt voor 't van omstandigheden te laten afhangen, wat gedaan moet worden.

De volgende besluiten zijn o. a. genomen: I. Het is wenschelijk, dat een voortdurend toezicht op de kinderen en de patroons gehouden worde door de patronaats-commissies, met behulp van locale correspondenten en met uitsluiting van elk administratief toezicht. II. Het is wenschelijk, dat de locale correspondenten zich groepeeren volgens de voorschriften van de patronaats-commissies.

Ze lijden mij echter wel wat te zeer aan algemeenheid.

Om voeling tusschen de verschillende Commissies te houden, is er eene vereeniging van arrondissements-comité's opgericht,

1) Revue pén. No. 6, juin 1894.

die ééns per jaar te Brussel samenkomt; en op 22 Dec. 1889 kwam tot stand eene „Fédération des sociétés belges pour le patronage des condamnés libérés et des enfants moralement abandonnés”, die sedert 1890 om de 3 maanden een bulletin uitgeeft.

Wil de patronaats-commissie nu goed werken, dan moet ze zich noodzakelijk tot de directeuren der Rijksweldadigheidsscholen wenden, want dezen alleen kunnen de vereischte inlichtingen verschaffen en de leerlingen aanwijzen, die voor plaatsing in aanmerking komen. Om vereenvoudiging aan te brengen, werden bij Min. besch. van April 1891 2 bulletins ¹⁾ ingesteld, waarvan 't eene inlichtingen over de patroons bevat, die wel pupillen zouden willen en kunnen hebben, en door de Comité's aan den Directeur wordt gezonden. Deze doet eene keuze en zendt dit bulletin met het tweede, waarop inlichtingen over den jongen, die voor uitbesteding in aanmerking komt, naar den Minister van Justitie, die definitief beslist. ²⁾

De moeilijkheid voor de Comité's bestaat hierin, of ze hunne beschermelingen bij een landbouwer of bij een handwerksman in de leer zullen doen. Voor hen die zich te Ruysselede uitsluitend met landbouw bezighielden, of de leerlingen uit Namen, eene „école industrielle”, is de weg als aangewezen, maar er zijn meer gevallen. Er dient vooral op gelet te worden, dat de leerlingen ver van 't ouderlijk huis geplaatst worden; en nu bestaat de gewoonte, dat aan de Comité's door de directeuren wordt medegedeeld of 't wenschelijk is, dat de ouders de verblijfplaats hunner kinderen te weten komen. Maar dan ook, zal men altijd menschen kunnen vinden, die niet uitsluitend om 't geldelijk voordeel een leerling van de Rijksweldadigheidsscholen in huis willen nemen? Er zijn gevallen te over, dat het werkelijk alleen daarom

1) Bijlage F. Cf. C. DE CORNY: Le Patronage en Belgique. Revue pén., février 1892, pag. 217.

2) Of 't verblijf voor de meisjes in de Scholen te Beernem en Namen op deze wijze wel eens verkort wordt, is mij niet gebleken.

bleek te doen te zijn. Iedere jongen moet een bed en liefst een kamertje hebben. Hij moet behandeld worden als kind des huizes, een klein dagloon verdienen voor niet te zwaar werk, goed gekleed en gevoed worden.¹⁾ Dit is alles mooi en wel, zal men zeggen, maar de kosten, wie betaalt die?

Een teêr punt.

De heer THIRY²⁾ rekent uit, dat, als b. v. de landbouwers voor dit alles niet zeer goed betaald worden, zij liever een jongen arbeider nemen, die hun 75 à 100 frs. aan loon en 250 + 12 frs. aan voedsel en ligging, te zamen ongeveer 560 frs. kost. Eischt men nu, zegt de heer THIRY, voor den leerling al wat opgenoemd is, en neemt men er bij in aanmerking, dat de boer toch altijd eenig wantrouwen tegen zoo'n pupil zal koesteren, dan mag de patronaats-commissie er veilig op rekenen, dat ze per jaar voor den leerling minstens 360 frs. moet bijpassen; in de glasblazerijen te Val-St.-Lambert is dat zelfs 480 frs. Doet ze 't niet, dan krijgt ze haar pupil niet geplaatst, of wordt hij als gewoon arbeider behandeld.

Willen de patronaats-commissies goed werken, dan hebben ze groote sommen noodig. Gedeeltelijk worden die gevonden uit de contributies der leden; de rest moet de Staat bijpassen. Deze geeft voor ieder leerling door de Comité's geplaatst, fr. 0,50 per dag, door de directeurs der Scholen eens per 3 maanden uit te keeren. Voor 1893 was de begrooting ongeveer 50,000 frs., voor 1894 70,000 frs.

Opdat de pupillen bij hunne meerderjarigheid zich eene kleine uitrusting zullen kunnen aanschaffen, zetten de meeste Comité's voor ieder leerling een sommetje vast, dat hem niet vóór zijn 21ste jaar wordt uitgekeerd. Over zijn dagloon heeft hij de

1) A. ULVELING: Protection de l'Enfance. Patronage des détenus et des libérés. Luxembourg 1890, pag. 23.

2) THIRY: Placement des enfants dans les familles. Revue pén., juin 1893, pag. 780.

vrije beschikking. Om echter het sparen aan te moedigen is in Dec. 1892 bepaald, dat de pupillen in 2 klassen zullen worden verdeeld. In de eerste komen zij, die op den 1sten Juli nog geen 16 jaar zijn; in de tweede, de overige. Nu zijn er voor iedere klasse 6 premies uitgelooft, van 30, 25, 20, 15, 10 en 5 frs., die verdeeld worden onder hen, die op 31 Dec. van elk jaar 't meest op hun spaarboekje hebben laten bijschrijven, 't meest dus van 't zakgeld hebben overgehouden. Deze bepaling heeft uitnemend gewerkt; over 1893 was in de 1^e klasse van 49—26, in de 2^e van 47—33 frs. bespaard.

Boven is al aangestipt, dat de keuze tusschen landbouwer en ambachtsman moeilijk kan zijn. De heer LE CORBESIER vindt in zijn rapport, op 't Antwerpsche Congres overgelegd, de plaatsing bij den eersten beter, omdat men bij hem altijd werk vindt, en ook de onkosten minder zijn. De 4^e Commissie ter voorbereiding van 't Penitentair Congres te Parijs in 1895 te houden, den 23sten Mei 1892 vergaderd, besloot door de hoogst gunstige inlichtingen uit bijna geheel Frankrijk, omtrent de plaatsing van kinderen bij landbouwers geen discussie op 't Congres uit te lokken. 1) Naar mijne bescheiden meening heeft men niet genoeg acht geslagen op de ongunstige rapporten, die toch ook zijn ingekomen, b.v. uit 't departement Tarn et Garonne. Daar worden de kinderen door de boeren geëxploiteerd, overstelpt met werkzaamheden boven hunne krachten, en onvoldoende gevoed. En nu moge er eenig verschil zijn in karakter en omstandigheden van den boerenstand in Frankrijk en in België, dit zal m. i. niet groot zijn, en de vraag blijft dan gewettigd of de uitbesteding bij een landbouwer in België niets te wenschen overlaat. Mij schijnt het toe, dat dit wel 't geval is. Eenige voorbeelden mogen voldoende zijn: In 1890 werd een leerling van 19 jaar uit Ruysselede bij een boer geplaatst; deze dwong hem bij anderen

1) Revue pén. juin 1892, pag. 892.

te gaan werken, en gaf hem geen centime arbeidsloon. De jongen bezat alleen, wat hij aan 't lichaam had, en in geen 3 jaar was hem, volgens zijn beweren, eenig nieuw goed gegeven. Zijn bed bestond uit stroozak met één deken voor winter en zomer. Een ander geval. In Sept. 1893 werd een jongen van 15^{1/2} jaar bij een landbouwer in de leer gedaan, en kwam in April 1894 in de School terug, ontoonbaar, met gescheurde kleeren, en schoenen in allertreurigsten staat.

Ik wil gaarne toegeven, dat dit uitzonderingen zijn; maar beter toezicht ware in ieder geval gewenscht, hetzij doordat de patronaatsvereeningen één of meer inspecteurs aanstelden of de Staat het deed (wat m. i. nog 't verkieslijkst zou zijn). 1)

De leden der Comité's kunnen echter persoonlijk ook veel goeds uitrichten door herhaalde bezoeken bij den patroon. Want de correspondent, hoe goed hij ook toezicht houdt, zal in vele gevallen niet alles te weten komen. De pupillen zullen niet altijd naar hem durven gaan, hetzij uit eene zekere blooheid of uit vrees voor den patroon. Misschien ook wonen ze te ver af.

Om meer aaneensluiting tusschen de patronaatsvereeningen in verschillende landen te krijgen, is op 30 Juli 1894 op 't intern. Congres te Antwerpen een „Comité international de patronage” opgericht. „Il est institué un comité intern. ayant pour mission de préparer la réunion périodique à Anvers du congrès des oeuvres de prévention de la récidive criminelle par le patronage et la protection de l'enfance, et de publier annuellement le bulletin des oeuvres. Il a pour but de préparer la solution des problèmes internationaux concernant le patronage.”

1) Ik kan dus zeer goed medegaan met de op 't Congres te Bergen (zie pag. 71) genomen conclusie, dat scherp toezicht door de patronaats-commissies zeer gewenscht is, maar in stede van de Administratie geheel uit te sluiten, zou ik juist een van Staatswege aangesteld Inspecteur willen hebben, omdat de leerling toch eigenlijk tot zijn 21ste jaar door den Staat opgevoed wordt.

Als dit Comité intern. zulke zegenrijke vruchten op zijn werk ziet als de patronaats-commissies in België, kan het tevreden wezen.

De volgende staatjes geven 't aantal malen, dat leerlingen uit de Rijksweldadigheidsscholen in de leer zijn gedaan van 1 Jan. 1891—1 Jan. 1894, en de meer of minder goede uitkomsten, met die plaatsing verkregen.

PATR.-COMMISSIE te	RUYSSE- LEDE—B.	NAMEN.	ST. HUBERT.	RECKHEIM.	QUARTIER DE DISC. TE GENT.	TOTAAL.
Brussel	196	14	13	34	1	258
Antwerpen ..	162	10	9	10		191
Luik	102	3	70	7	2	184
Bergen	24	34	31	20	3	112
Neufchâteau.			43			43
Namen	2	23				25
Kortrijk		12	2	6	1	21
Seraing	15		2			17
Verviers		1	9	1	1	12
Gent		1	3	1	6	11
Charleroi ...	3	4		3	1	11
Tongeren ...	2		1	2		5
Dendermonde	1	1		1		3
Leuven			2			2
Brugge		2				2
Hasselt			1			1
	507	105	186	85	15	898
Door de dir. geplaatst ...	180	29	81	12	8	310
Algem. Totaal	687	134	267	97	23	1208

Daar enkele jongens achtereenvolgens door verschillende patronaats-commissies zijn geplaatst, geeft het cijfer van die 1208 uitbestedingen niet 't aantal geplaatste kinderen. Dit bedroeg 1190.

RIJKSWEL- DADIGHEIDS- SCHOLEN.	Leerlingen weder in de School opgenomen					TOTAAL.
	Teerl., weder in de School opgenomen maar later weder in de leer gedaan.	Weggehoopen leerl., doch vrijwillig bij hun patroon teruggekeerd.	Leerl. na plaatsing, bij 't leger ingelijfd.	Leerl. na plaatsing voorw aan de familie teruggegeven of na verloop van den termijn.	Leerl. overleden godvriende hinnen uitbesteding.	
Ruyssedele-B. .	8	4	1	6	1	20
Namen				3	1	4
St. Hubert	2		2	14	2	20
Reckheim			1	2		3
Algem. Totaal.	10	4	4	25	4	47

RIJKSWEL- DADIGHEIDS- SCHOLEN.	Leerlingen weder in de School opgenomen				Ontvluchte leerl., en daarna naar Gent opgezonden.	Leerl. door hun ouders opgevoerd.	Ontvluchte leerlingen.	TOTAAL.
	nicit wegens wan-gedrag, maar om gezondheidsredenen, enz.	na ontvluchting.	en daarna wegens wan-gedrag naar Gent opgezonden.	wegens slecht gedrag.				
Ruyssedele-B. .	83	17	8		6	1	10	125
Namen	5	4	3	2	1			15
St. Hubert	17	5			11		12	45
Reckheim	3						13	16
Algem. Totaal.	108	26	11	2	18	1	35	201

RECAPITULATIE.

Aantal uitbestede leerlingen	1190
Aantal leerlingen, die hun patroon verlaten hebben om verschillende redenen	234
Zijn uitbested gebleven	956

Aantal malen, dat leerlingen uitbesteed zijn	1208
Aantal leerlingen weder in de Scholen wegens wangedrag teruggebracht of naar Gent opgezonden (11 + 2 + 18)	31
Wegens wangedrag heeft dus niet aan de verwachting beantwoord 2,6 0/0 der uitbestedingen.	

ALGEMEENE UITKOMSTEN.

Aantal malen, dat leerlingen uitbesteed zijn	1208
Aantal in de Scholen weder opgenomen leerlingen, die dus niet aan de verwachting hebben beantwoord.	201
of 17 0/0; 83 0/0 gaf dus reden tot tevredenheid.	
De slotsom is, dat om verschillende redenen 13,4 0/0 van 't aantal uitbestede leerlingen niet geheel aan de verwachting heeft voldaan.	

HOOFDSTUK IV.

PUNTEN VAN OVEREENKOMST EN VERSCHIL TUSSEHEN ONZE RIJKSOPVOEDINGSGESTICHTEN EN DE RIJKSWELDADIGHEIDSSCHOLEN. STAATSGESTICHTEN OF UITBESTEDING? BESLUIT.

Uit hetgeen voorafgaat blijkt, dat de Rijksweldadigheidsscholen zijn voor de „enfance abandonnée” en gedeeltelijk ook voor de „enfance coupable”. Particuliere gestichten voor haar schijnen er in België niet veel te zijn. Bij ons is dat geheel anders: de Heldringsgestichten, Mettray enz. nemen de verwaarloosde jeugd op, voor zoover ze nog geen misdrijf heeft gepleegd; is dit wel 't geval, dan zal de Staat er voor zorgen in zijne Rijksovoedingsgestichten te Alkmaar, Montfoort, Doetinchem en Avereest.

Is nu eene vergelijking mogelijk tusschen deze gestichten en de Rijksweldadigheidsscholen? De heer EMANTS 1) zegt: „de opvoedingsgestichten van verschillende landen, voor zoover die er elders zijn, laten geen vergelijking toe met onze opvoedingsgestichten, omdat men dan met uiteenloopende volkskarakters en wetgevingen zou hebben te rekenen.” Dit is zeker in 't algemeen waar, doch ik meen juist voor België eene uitzondering te kunnen maken, omdat een gedeelte der bewoners een volkskarakter vertoont, niet zoo heel veel van 't onze verschillend, en, zooals ik hoop aan te toonen, ook de wetgeving op bepaalde punten zeer zeker vergelijking toelaat. M. i. is vergelijking *wel* mogelijk; bij veel overeenkomst ook veel verschil.

1) Behandeling van jeugdige deugnieten. Vragen des tijds, 1892. p. 294

In de Rijksopvoedingsgestichten volgt plaatsing vooral bij zwaar, in de Rijksweldadigheidsscholen meer bij licht vergrijp. Het doel bij beide is hetzelfde: geen straf; alleen wordt voorzien in eene verwaarloosde opvoeding. Opzending naar onze gestichten zal worden toegepast: „waar 't gepleegde feit aantoon, dat het kind ernstig gevaar voor de publieke orde oplevert, in 't belang van den Staat, maar ook in 't belang van het kind, als het geen naaste betrekkingen heeft, of het verblijf bij deze voor hem na-deelig zou zijn” 1); opzending naar de Rijksweldadigheidsscholen evenzoo, maar tevens in 't algemeen, afgezien van een gepleegd feit, waar in bepaalde gevallen vrees zou bestaan, dat de opvoeding in het ouderlijk huis of bij den voogd voor het kind of voor den wees noodlottig zou zijn. „Les écoles de bien-faisance de l'Etat ne seront pas considérées comme des maisons de correction, mais bien comme des établissements d'éducation, où il sera fait une étude spéciale du caractère, des aptitudes, des qualités et des défauts de chacun des enfants et où l'on prendra toutes les mesures propres à les amender.” 2)

Beide hebben eene preventieve werking.

Een punt van verschil is 't ander regime, dat in onze Rijksopvoedingsgestichten heerscht. Men denke alleen maar aan de woorden *gesticht* en *school*. 't Eerste staat tusschen gevangenis en school in. De verpleegden in de Rijksopvoedingsgestichten zullen over 't algemeen strenger behandeld moeten worden; ze zijn dikwijls voor zwaardere feiten ter beschikking van de Regeering gesteld.

Volgens art. 38 W. v. S. kan een kind van nog geen 10 jaar, als het een feit begaan heeft, dat in de bepaling van een misdrijf valt, waarop gevangenisstraf is gesteld, en dat niet alleen

1) Cf. het reeds meermalen door mij aangehaalde proefschrift van den heer SIMON VAN DER AA, p. 27. Hier en daar zal ik verder eenige aanvulling moeten geven, daar er sedert 1890 wel wat veranderd is.

2) Résolution proposée par A. LEVOZ au Congrès intern. G'Anvers, juillet 1894.

op klachte vervolgbaar is, of in die der overtredingen van art. 432 W. v. S., door den burgerlijken rechter op vordering van het Openbaar Ministerie tot den leeftijd van 18 jaar in een Rijks-opvoedingsgesticht geplaatst worden. Is 't nog geen 10 jaar oud, dan is 't strafrechterlijk niet vervolgbaar. Bij een kind tusschen de 10 en 16 jaar zal de rechter onderzoeken, of het met oordeel des onderscheids heeft gehandeld; zoo neen, dan kan, als de pasgenoemde vereischten aanwezig zijn, de rechter gelasten, dat het hoogstens tot zijn 18^e jaar in een Rijksopvoedingsgesticht geplaatst worde; zoo ja, dan wordt het maximum der hoofdstraffen, op 't strafbaar feit gesteld, met $\frac{1}{3}$ verminderd (art. 39).

Dus een onderscheid gemaakt tusschen een leeftijd, waarop van toerekeningsvatbaarheid nog geen sprake kan zijn, en een leeftijd, waarop een onderzoek daarnaar gerechtvaardigd is. 1)

Niet aldus in art. 72 C. p. belge. 2) De rechter zal bij kinderen onder de 16 jaar, beschuldigd of beticht van *misdaad* of *wanbedrijf*, een onderzoek instellen, of ze met of zonder oordeel des onderscheids hebben gehandeld. In 't eerste geval bepaalt art. 73 verschillende straffen, in 't laatste volgt *vrijspraak* (bij ons *ontslag van rechtsvervolging*), maar kan de rechter de kinderen tot hunne meerderjarigheid ter beschikking van de Regeering stellen.

Niet de *rechter*, die opzending gelastte, zooals bij ons, maar de *Regeering* kan den duur van 't verblijf in de inrichting verkorten, wat m. i. eene betere regeling is. Niet de rechter, die het

1) Volgens Prof. v. HOLTZENDORFF moet wel eene grens tusschen zeer jonge en oudere kinderen getrokken worden; want op zekeren leeftijd is „die geistige Nabelschnur nicht durchschnitten, welche ihr Seelenleben embryonisch an die schlechten oder guten Sitten der umgebenden Familienverhältnisse knüpft“ (SCHMÖLDER: Der Gerichtssaal, Bnd. 49 p. 168).

2) Art. 19 van het Belgisch ontwerp eener Wet op de kinderbescherming van 20 Juli '93 bepaalt echter: Nul, hors le cas prévu à l'art. 21 de la présente loi, ne sera traduit en justice pour une infraction qu'il aurait commise, alors qu'il n'avait pas atteint l'âge de 10 ans accomplis.

kind eenige oogenblikken vóór zich ziet, geen studie van 't kind kan maken, zijn karakter niet kent, van de huiselijke omstandigheden niet genoeg op de hoogte is, maar slechts de Regeering, in casu de Administratie, voorgelicht indirect door den Directeur, direct door het College van Regenten, kan bepalen, na het kind gedurende een geruimen tijd te hebben gadesgeslagen, of ontslag wenschelijk is.

Zóó is ook bepaald in de artt. 24 en 25 der Wet van 27 Nov. 1891, waar de vrederechter, en in art 26, waar hoven en rechtbanken het kind tot zijne meerderjarigheid ter beschikking van de Regeering kunnen stellen. Veelal volgt opzending tot de meerderjarigheid, omdat de Administratie toch altijd 't verblijf verkorten kan.

Ik geloof, dat eene plaatsing in een Rijksopvoedingsgesticht voor één of voor twee jaar, zooals bij ons voorkomt 1), niet aanbevelenswaard is. Wat toch helpt eene uitnemende opvoeding, als de jonge man of 't meisje in het ouderlijk huis terugkeert, na eenige jaren aan eene verderfelijke omgeving te zijn onttrokken? Keeren zij onder de ouderlijke macht terug, dan bestaat alle kans, dat veel te niet wordt gedaan van wat met zoo ontzaglijk veel moeite is tot stand gebracht. En wil men mij nu tegenwerpen, dat toch meestal de leerlingen niet tot hunne meerderjarigheid in de Rijksweldadigheidsscholen blijven, dan merk ik op, dat door de uitnemend ingerichte patronage in de meeste gevallen een geschikt huis voor den ontslagene wordt gevonden, waar hij van zijne verkregen kundigheden de vruchten kan plukken, en bij zijne meerderjarigheid meestal een sommetje zal oververdiend hebben, om zich in te kunnen richten, hoe eenvoudig dan ook.

Maar de artt. 38 en 39 noemen ook de overtredingen van art.

1) G. M. W. JELLINGHAUS: Maisons d'éducation correctionnelle en Hollande. *Revue pén.* N°. 4 1893, pag. 515.

432 W. v. S.: bedelarij en landlooperij. Nu zijn deze genoemd in de artt. 342 v. v. C. P. en onder art. 72 C. P. begrepen, maar ook kunnen volgens art. 24 der Wet van 27 Nov. 1891 kinderen voor eenvoudige bedelarij en landlooperij (geen wanbedrijf) in eene Rijksweldadigheidsschool geplaatst worden, echter niet om ze te straffen voor hunne overtreding, maar als politie-maatregel.

De artt. 38 en 39 zijn insgelijks toepasselijk ingevolge art. 91 W. v. S. op alle misdrijven, bij andere wetten dan het W. v. S. strafbaar gesteld. Deze wetten werden gehandhaafd in de artt. 7, 9 en 12 van de Invoeringswet van 15 April 1886 Stbl n°. 64. Ze hebben echter niet de geringste overeenkomst met de artt. 25, 26 en 33 der Wet van 1891, die de overige gevallen geven, wanneer plaatsing in eene Rijksweldadigheidsschool mogelijk is.

Er is nog een verschil met onze Rijksopvoedingsgestichten: in deze laatste komen n.l. niet veel jonge bedelaars en landloopers. Van de 700 jongens in de jaren 1887 tot 1892 opgenomen, waren er 631 gearresteerd wegens diefstal of oplichterij, 25 voor andere misdrijven of overtredingen en slechts 44 wegens landlooperij en bedelarij. ¹⁾ In de Rijksweldadigheidsschool te Ruysselle is het grootste deel der leerlingen juist voor deze twee laatste feiten opgenomen.

Hierin komt ons Wetboek van Strafrecht met den Code pénal belge en de Wet van 1891 overeen, dat de rechter *kan*, niet *behoeft* op te zenden. Het is zeer goed mogelijk, dat eene vermaning voor de ouders voldoende is; opvoeding door den Staat moet 't uiterste hulpmiddel zijn.

Wat de *inrichting* der Gestichten en der Scholen betreft, zijn er eenige punten van overeenkomst op te merken. Had men vroeger 3 Rijksopvoedingsgestichten, waarin op 't eind van 1893 voor 520 verpleegden plaats was, de overbevolking maakte de op-

1) JELLINGHAUS: t. a. p. pag. 519.

richting van Veldzicht te Avereest wenschelijk, dat in Augustus 1894 geopend werd, en plaatsruimte heeft voor 240 jongens. In de Rijksweldadigheidsscholen had men met hetzelfde euvel te kampen; in Augustus 1894 nam Moll zijne eerste leerlingen op, zoodat er nu ongeveer 2400 jongens en 390 meisjes in de Scholen onder dak gebracht kunnen worden.

Dat er zooveel meer leerlingen in de weldadigheidsscholen dan verpleegden in onze opvoedingsgestichten zijn, komt hiervan, dat zij voor meer categorieën bestemd zijn. Zoo zenden in bijzondere gevallen Burgemeester en Schepenen er kinderen heen op eigen initiatief of op verzoek der ouders; de patronaatscommissies veelal zeer jonge kinderen; zoo worden er sommigen na 't ondergaan hunner straf heen gezonden, enz. (zie pag. 20). Door 't groot aantal leerlingen was er dringende behoefte aan ruimte. Misschien kan „Veldzicht” wat uitgestrektheid betreft, nog 't meest in vergelijking komen met Ruysselede of St Hubert, waarbij 265 en 70 H.A. land behooren. „De Kruisberg” heeft maar een goede 20 H.A. Bij Montfoort en Alkmaar is, uitgezonderd de tuin, geen land, en ze kunnen dus in dit opzicht vergeleken worden met Namen. Wel moet echter in aanmerking genomen worden, dat te Ruysselede en te St. Hubert land- en tuinbouwonderwijs de eerste plaats innemen.

Een groot aantal kinderen brengt mede een groot aantal ambachten. Zooals uit het medegedeelde op blz. 56 kan blijken, wil men den leerlingen zooveel mogelijk kans geven om later hun brood te verdienen; van de Rijksopvoedingsgestichten worden op „de Kruisberg” nog de meeste ambachten (9) onderwezen. Nu bestond voor eenige jaren nog 't voorschrift, dat de jongens uit Alkmaar, als ze 14 jaar oud waren en 't verdienden, naar Doetinchem gingen. Niet alleen had dit tegen, dat sommigen in hun ambacht niet konden blijven, maar een ander moesten kiezen, omdat op „de Kruisberg” al genoeg verpleegden de hoofdvakken: schoenmaken, timmeren en kleermaken beoefenden, maar

ook konden de jongens door slecht werk te leveren hunne overplaatsing naar „de Kruisberg” tegengaan. Door 't Kon. Besluit van 30 Sept. 1892, Stbl. n°. 56, den 1sten Nov. d. a. v. in werking getreden, is hierin gelukkig verandering gebracht. Op 18 Oct. 1892 werden de Proc. Gen. bij de gerechtshoven er bij Min. circ. op gewezen, dat volgens pasgenoemd Kon. Besl. de jongens van nog geen 14 jaar naar een Rijksopvoedingsgesticht verwezen, niet eerst naar Alkmaar behoeven opgezonden te worden, maar dat de opneming ook te Doetinchem kan geschieden, als daar plaats is.

Wordt een leerling in eene Rijksweldadigheidsschool opgenomen, dan blijft hij daar, tenzij hij bij vergissing in eene verkeerde School gekomen is. Dan zal zijne overbrenging plaats hebben door een beambte in politiek; bij ons gebeurt dat, alsof hij een gevangene ware, door de Rijksveldwacht.

Het onderwijs in 25 ambachten — alleen het touwslaan is in de Scholen niet, zooals in onze opvoedingsgestichten, onder de vakken opgenomen — wordt gegeven door een groot aantal goed bezoldigde meesterknechts. Nu kan België veel aan zijne Rijksweldadigheidsscholen te koste leggen, omdat de gemeente, casu quo de provincie, dikwijls medebetaalt, en er altijd verhaal is op hen, die in de opvoeding der kinderen moeten voorzien. En toch, evenals bij ons te lande, wordt geklaagd over te ver gedreven zuinigheid. Flinke verbeteringen aan de gebouwen zijn hoog noodig, wil men niet op eens voor groote uitgaven komen te staan. In een rapport aan den Koning van 20 Jan. 1894 zegt Minister LE JEUNE: Les installations des écoles de bienfaisance sont insuffisantes; elles sont déplorablement défectueuses à Reckheim et à Namur ¹⁾. Maar sedert dien tijd is al veel verbeterd.

Zou 't ook kunnen zijn, dat de voor eenigen tijd nog geringe

1) Cf. PASINOMIE BELGE, 1894, N°. 24.

belangstelling, zoowel wat onze Rijksopvoedingsgestichten als de Rijksweldadigheidsscholen betreft, aan die zuinigheid niet vreemd is?

Het *beheer* in onze Rijksopvoedingsgestichten is aan 't College van Regenten. Mr. SIMON VAN DER AA, pag. 129, zegt, dat Directeur en Directrice geheel aan hen ondergeschikt zijn. Op de Rijksweldadigheidsscholen is de toestand niet veel beter. Als bewijs kan dienen 't Kon. Besl. van 15 Jan. 1894, dat Comités d'inspection voor de Rijksweldadigheidsscholen enz. bij vernieuwing instelt. Art. 5 bepaalt o. a.: Les Comités sont chargés de surveiller tout ce qui concerne la gestion et les divers services des établissements, les bâtimens et le mobilier, le régime intérieur, l'exploitation agricole, le travail industriel, la comptabilité, l'instruction et l'éducation des élèves. Wat blijft er zoo over van 't initiatief der directeuren?

Wat het *personeel* betreft: Wanneer we de staatjes op blz. 45 en blz. 87 met elkaar vergelijken, valt het vooreerst op, dat de administratieve werkzaamheden in de bureaux der Rijksweldadigheidsscholen veel uitgebreider schijnen te zijn dan in die der Rijksopvoedingsgestichten. Hier één kommissie, tegen daar 4 tot 6 in verschillende klassen. En men moet bovendien in aanmerking nemen, dat b.v. te Ruysselede de hoofdonderwijzer tevens secretaris is en o. a. de maandelijksche en jaarlijksche rapporten opmaakt. 't Aantal bewaarders is in de verschillende Rijksopvoedingsgestichten ongeveer gelijk; te Ruysselede is het echter veel kleiner dan in de overige Scholen, niettegenstaande er meer jongens zijn. Er wordt hier n.l. aan de leerlingen, veelal verwaarloosden, meer vrijheid gelaten. Onder 't personeel onzer Rijksopvoedingsgestichten zoekt men te vergeefs een muzikanten zangonderwijzer en organist. De onderwijzers vervullen die functiën; op Veldzicht b. v. begeleidt de onderwijzer den zang met de viool.

De volgende tabel geeft het aantal beambten in onze Rijksopvoedingsgestichten.

PERSONEEL 1)	ALKMAAR. 2)	DE KRUISBERG. 4)	MONTFOORT.	VELDZICHT.
Directeur (-trice).....	1	1 ⁵⁾	1	1
Adj. Directeur (-trice) .	1 ³⁾	1	1 ⁵⁾	1
Hoofdonderwijzer.....	1	1		1
Onderwijzers.....	2	1		1
Kommies-Boekhouder .		1		
Kommies.....	1	1	1	
Magazijnmeester.....		1		
Meesterknechts.....	3	3		1
Bewaarders (-sters) ...	10	11	4	9
Opzichter voor den land- en tuinbouw.....		1		1
Tuinman.....			1	
Kok.....	1	1		1
Portier.....		1	1	1

Wat de *formaliteiten* bij de komst van 't kind in de inrichting betreft, is er weinig verschil op te merken. Er is een stamboek, dat gedurende 't geheele verblijf wordt bijgehouden. Maar, terwijl de directeuren der Rijksopvoedingsgestichten de meeste inlichtingen van den Officier van Justitie verkrijgen, hechten de directeuren der Rijksweldadigheidsscholen niet minder gewicht aan 't onderzoek door geestelijke, arts en hoofdonderwijzer in te stellen.

1) Er zijn geen geestelijken en geneesheeren uitsluitend voor de Rijksopvoedingsgestichten.

2) Om de week neemt een der bewakers hier den portiersdienst waar. Er is ook een stoker.

3) Is tevens boekhouder en magazijnmeester.

4) Er zijn bovendien: 1 waschbaas, 3 reinigers, 1 ziekenoppasser, 1 gasstoker-metselaar en 2 nachtwakers, die van 's av. 10 tot 's m. 5¹/₂ ure (in den zomer) of 7 ure (in den winter) dienst hebben.

5) Belast met het oppertoezicht over land- en tuinbouw.

Dir. en adj.-dir. samen oefenen het toezicht uit op den huisdienst en de werkplaatsen.

6) Tevens onderwijzeres.

't Verkregen resultaat is daarom van zooveel gewicht, omdat het tot in uitersten doorgevoerd „régime moral”, maar ook het „régime disciplinaire” indeeling eischen. Hierbij valt nu een groot verschil met onze Rijksopvoedingsgestichten op te merken. Eene bijzondere indeeling naar gelang van 't bedreven feit, karakter of vroeger gedrag heeft hier niet plaats. 1) Wel naar de vorderingen op school of in 't ambacht.

Sedert Oct. 1893 is er eene verdeeling van de verpleegden in 3 categorieën:

Ia. Jongens, nog geen 12 jaar oud; ze ontvangen alleen schoolonderwijs en brengen de overige uren in den regel met spelen of andere ontspanningen door.

Ib. Jongens, boven dien leeftijd, maar geheel onontwikkeld; ze ontvangen hetzelfde schoolonderwijs als de leerlingen, onder Ia. maar kunnen ook met eenige werkzaamheden worden bezig gehouden.

II. Jongens van 12—14 jaar, niet voldoende ontwikkeld; deze hebben een halven dag school-, en een halven dag ambachts- onderwijs.

III. Jongens, ouder dan 14 jaar, en voldoende ontwikkeld; ze hebben één uur daags herhalingsonderwijs in de school, en voorts alleen ambachtsonderwijs. Bij dit laatste wordt voornamelijk naar modellen, teekeningen en opgaven gewerkt.

Op Veldzicht is ook eene verdeeling in 3 categorieën, voornamelijk naar de intellectueele ontwikkeling; maar ook wordt met den leeftijd rekening gehouden. Jongens beneden de 12 jaar behooren tot de 1ste categorie (er zijn echter ook jongens van 14 en 15 jaar in); ze ontvangen alleen schoolonderwijs. 't Verschil tusschen de beide andere afdeelingen is, dat er in de 3e, behoudens één uur per dag herhalingsonderwijs, alleen handenarbeid wordt verricht.

1) Mr. SIMON VAN DER AA, t. a. p. pag. 77.

Te Montfoort is voor 't onderwijs eene verdeling in 3 klassen naar aanleg en ontwikkeling. Al naar mate de meisjes sterker zijn, verrichten zij zwaarder arbeid.

Straffen worden èn in de Rijksopvoedingsgestichten èn in de Scholen zoo min mogelijk opgelegd. Eene vermaning is soms voldoende. Het regime is in de eerste strenger; daar is ook sluiting in de boeien voor ten hoogste 3 dagen mogelijk 1), al komt het weinig voor. In de Rijksweldadigheidsscholen is de strengste straf zooals reeds opgemerkt is: opzending naar 't quartier de discipline te Gent of te Brugge, waar de geïnterneerden strenger behandeld worden; de geheele behandeling is dus de straf. Sluiten in de boeien heeft nooit plaats. In onze Rijksopvoedingsgestichten kent men verder: opsluiting in de gewone strafcel, 't verstrekken van water en brood in plaats van 't gewone voedsel (op Veldzicht ook eene halve in plaats van eene heele boterham), onthouding van arbeid, ontspanning, lectuur, bezoek, briefwisseling, verbod van wandelen, 't ontnemen van eerepostjes, 't onthouden van 't genot der vrije lucht. Allemaal straffen, die evenzoo in de Rijksweldadigheidsscholen worden opgelegd, behalve de laatste, die m. i. ook verwerpelijk is. Maar bovendien nog vele andere. Lijfstraffen ontbreken.

't Gedrag is over 't algemeen vrij goed. Te Alkmaar werden in 1891 op 275 jongens 83 gestraft. Dit waren kinderen onder de 14 jaar, de oudere kwamen te Doetinchem. Hier was 't gedrag slechter: op de 315 kregen 250 straf. 2) Eene zelfde opmerking is in België te maken; de oudere jongens, langer aan eene verderfelijke omgeving blootgesteld, maken zich meer aan overtredingen in de Scholen schuldig dan de jongere.

De categorie *belooningen* schijnt al zeer weinig verzorgd in onze Rijksopvoedingsgestichten; 't verlof om van huis eenig mate-

1) Art. 28 der Wet van 14 April '86, Stbl. No. 62.

2) G. M. W. JELLINGHAUS, t. a. p. pag. 518.

riaal voor de handwerken te vragen, 't schrijven van een goed rapport door de Directrice onder een brief van 't kind aan de ouders, 't korporaalschap in de jongensgestichten vind ik als belooningen opgegeven. En nu moge het tot in bijzonderheden in België uitgewerkte belooningssysteem zijne schaduwzijden hebben en misschien ook voor onze volgens dr. FÖHRING meer degelijke jeugd van Germaanschen stam zijne grootste verdienste verliezen — eenige aanmoedigingen meer zouden zeker niet nalaten goeden invloed te hebben.

Wat de *bezoeken* betreft: Mr. SIMON VAN DER AA vindt het gelukkig, dat de reiskosten in verband met den afstand vele ouders er van terughouden hunne kinderen in de Rijksopvoedingsgestichten te bezoeken. Ik zou dit eer treurig willen noemen, want zoo veel kwaad zullen die bezoeken toch niet kunnen doen, daar ze in tegenwoordigheid van een beambte plaats hebben. Den band tusschen ouders en kinderen moet men zoo min mogelijk doen verslappen. Zoo oordeelt men ook in de Rijksweldadigheidsscholen. De bezoeken der ouders zijn er steeds welkom, en men laat dezen binnen de grenzen der instructie zooveel mogelijk vrijheid.

Het *ambachtsonderwijs* wordt zoowel in de opvoedingsgestichten als in de weldadigheidsscholen door werkmeesters gegeven, die de Staat bezoldigt, m. i. terecht. In België stelden vroeger particulieren, voor wie in de School gewerkt werd, de werkmeesters aan, die niet nalieten vooral 't belang van hun patroon te dienen (zie blz. 57). Tegenwoordig worden veel particuliere bestellingen gedaan — anders dan in onze Rijksopvoedingsgestichten — en de leerlingen te Ruysselede—Beernem en te Moll ontvangen een zeker dagloon voor stukwerk. Eene indeeling der verpleegden in 3 klassen, waar òf niets òf $f\ 0,02^5$ òf $f\ 0,05$ per hoofd en per dag naar bekwaamheid gegeven wordt, zooals in onze Rijksopvoedingsgestichten, kent men in België niet, maar zou wel aanbeveling verdienen, met dit onderscheid, dat ook de leerlingen, die niet ver genoeg gevorderd zijn voor de 2^e klasse, toch eene

zekere aanmoediging kregen. Want men ziet nu hier, evenals in België gebeuren, dat sommige kinderen, hoe goed ze ook oppassen, en hoe vlijtig ze ook zijn, niets kunnen verdienen. En dan heeft men in de Rijksweldadigheidsscholen tenminste nog eene premie, die aan alle leerlingen *kan* ten deel vallen. (Zie pag. 51).

Het heeft me bevreemd, dat, waar in de Rijksopvoedingsgestichten gewoon lager onderwijs wordt gegeven, voor de jongens van $6\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$ en voor de meisjes van 3 — $1\frac{1}{2}$ uur per dag, al naar ze minder of meer gevorderd zijn, de resultaten dezelfde zouden zijn als in de Rijksweldadigheidsscholen, waar van 6 — 1 uur voor de jongens en van $3\frac{1}{2}$ — 2 uur voor de meisjes ondericht is. De geïnterneerden van beide inrichtingen schijnen met weinig uitzondering goed onderlegd de inrichting te verlaten, en dat nog wel, terwijl zeer veel analphabeten op de Rijksweldadigheidsscholen komen. Een van beide dus: of men stelt daar lagere eischen, of de statistiek is er wat geflatteerd.

Een zeer nuttig vak, het slöjd, dat b. v. te Alkmaar is ingevoerd, mis ik op de Rijksweldadigheidsscholen.

De *godsdienslige opleiding* zoowel in de Rijksopvoedingsgestichten als in de Rijksweldadigheidsscholen is geheel toevertrouwd aan de geestelijken; oppassers noch werkmeesters bemoeien er zich mede. Wel moeten de onderwijzers in de Rijksweldadigheidsscholen om beurten „conférences morales” houden. Dat hier de leerlingen alle R.-K. zijn geeft veel vereenvoudiging. Vooral voor meisjes echter van andere gezindte zou m. i. de opvoeding hier niet zeer aanbevelenswaard zijn.

Voor *ontspanning* is zoowel in de Rijksopvoedingsgestichten als in de Rijksweldadigheidsscholen goed gezorgd. Men mist in gene echter de fanfarekorpsen. Dit is wel jammer, want het is meermalen gezegd, dat de muziek de zeden verzacht; en ook worden de jongens tot belooning daarbij geplaatst, en velen gaan later over in de muziekkorpsen van het leger.

Behalve te Ruysselede en op Veldzicht zijn er geen bijzondere uitspanningszalen, maar overdekte galerijen of speelplaatsen voor de jongens. Op „de Kruisberg” moet zelfs de eetzaal voor ontspanningszaal dienen. En nu moge tegenwoordig niet meer toepasselijk zijn wat de heer EMANTS 1) meldt, dat nl. de jongens in den winter bij slecht weêr wegens plaatsgebrek te Alkmaar op de schoolbanken moesten blijven zitten in de uren van ontspanning, toch is eene overdekte speelplaats nog niet altijd voldoende. In den loop van dit jaar zal hier echter eene verbouwing plaats hebben.

De *bibliotheken* zijn op de Rijksweldadigheidsscholen beter verzorgd dan te Alkmaar, Montfoort en Doetinchem, waar te zamen 1200 dln. zijn, tegen gemiddeld het zelfde aantal op iedere Rijksweldadigheidsschool. Trouwens met eene som van f 25,—, die b. v. te Alkmaar voor uitbreiding van de bibliotheek beschikbaar is, kan men ook niet veel doen. Als een bewijs, dat er van de bibliotheek op de Rijksweldadigheidsscholen een goed gebruik wordt gemaakt, moge dienen, dat te Namen in

1891 aan 406 jongens 11931, aan 92 meisjes 678

1892 „ 499 „ 12123, „ 103 „ 1070

1893 „ 504 „ 13739, „ 121 „ 1030

boeken werden uitgeleend. Er volgt nog niet uit, dat de meisjes zoo veel minder gaarne lezen dan de jongens; 't is lang niet onmogelijk, dat de leeslust bij deze laatste meer aangewakkerd wordt.

De *voeding* is, meen ik, in onze Rijksopvoedingsgestichten iets minder dan in de Rijksweldadigheidsscholen. Eene vergelijking is daarom zoo goed mogelijk, omdat de „verpleegden” hier en de „leerlingen” ginds ongeveer van denzelfden leeftijd zijn en uit dezelfde maatschappelijke klasse. Volgens Mr. SIMON VAN DER AA (pag. 72) en den heer ZIMMERMANN 2), wordt er in

1) Het Rijksopvoedingsgesticht te Alkmaar, Sociaal Weekblad 1891, N°. 44.

2) Het Rijksopvoedingsgesticht «Veldzicht». Eigen Haard 1894, N°. 46.

onze Rijksopvoedingsgestichten 4 keer per dag gegeten, maar alleen om 12 uur een warm maal gebruikt. Ieder verpleegde heeft recht op 650 gram brood. In de Rijksweldadigheidsscholen wordt in den regel maar 3 keer gegeten, — te St. Hubert is om 3¹/₂ uur een „goûter” —, en slechts 550 gram brood verschaft; maar om 12 uur is er een flink middagmaal, en de potage tegen 6 uur vergoedt m. i. die mindere hoeveelheid brood rijkelijk. Ook moet wel in aanmerking genomen worden, dat de leerlingen hier over 't algemeen één uur vroeger naar bed gaan dan de verpleegden in onze Rijksopvoedingsgestichten, en er dus geen behoefte is aan een avondmaal.

Een jongensmaag is nu eenmaal niet spoedig gevuld, en bij de vele werkzaamheden, die ten minste de oudere dagelijks te verrichten hebben, is eene ruime voeding wel een eerste vereischte. En al is het zondenregister van de „verpleegden” over 't algemeen grooter dan dat der „leerlingen”, — waar de Staat eenmaal de opvoeding op zich heeft genomen, mag m. i. alleen als straf tot minder ruime voeding worden overgegaan.

Zou het geen aanbeveling verdienen, dat eenige jongens in onze Rijksopvoedingsgestichten den kok hielpen, zooals over 't algemeen op de Scholen geschiedt? Vooral wanneer ze 't eten ook voor de zieken mede gereedmaakten, dus meer soorten van spijzen bereidden, zouden misschien enkelen, bij 't verlaten der inrichting, als koksmaat eene plaats kunnen krijgen.

In de *kleding* geen bijzondere afwijkingen, wel in de *ligging*. Zooals reeds is opgemerkt (pag. 37), is slechts te Namen 't alkovenstelsel ingevoerd, en dan nog anders dan te Alkmaar, in „de Kruisberg” en op Veldzicht. Alleen wanneer men zou kunnen bewijzen, dat de jongens hier van geheel ander karakter, van veel slechter aard zijn dan b.v. de jongens te St. Hubert, wil ik aannemen, dat het alkoven- liever gezegd kooienstelsel, zooals het hier te lande wordt toegepast, eene volstrekte noodzakelijkheid is.

In beide soorten van inrichtingen schijnt mij toe goed voor de gezondheid en de reinheid gezorgd te worden. Men vergete echter niet, dat de spreekwoordelijke Hollandsche zindelijkheid haar grens ook heeft bij Hollands grenzen!

Ontslag. Is de door den rechter bepaalde tijd, dien een kind in 't Rijksopvoedingsgesticht moet doorbrengen, verstreken, dan wordt het ontslagen. In enkele gevallen is echter vervroegd ontslag mogelijk. 1) De jongen of 't meisje zal dan naar 't ouderlijk huis terug kunnen gaan. De bovenkleeren, het schoeisel en een dubbel stel onderkleeren mogen behouden worden, en, als de uitgaanskas geen *f* 20,— bedraagt, wordt de reis door den Staat betaald. Veelal wordt de uitgaanskas in gereedschappen en kleêren omgezet; de ouders zouden er een verkeerd gebruik van kunnen maken. Voor geleide van de jongens, als de ouders zê niet afhalen, wordt niet dan in de uiterste noodzakelijkheid gezorgd; een beambte in politiek begeleidt de meisjes. Het kind komt dan thuis om misschien weder een leven te beginnen, waaraan het jaren onttrokken is geweest. O zeker, er zullen ouders zijn, die 't goed met de kinderen voor hebben, ze op den goeden weg willen houden, maar er zijn gevallen te over, dat hun eenig doel zal zijn, voordeel van de kinderen te trekken, hoe dan ook.

De jongens zullen als vrijwilliger in dienst kunnen treden, maar, zooals opgemerkt is door Mr. SIMON VAN DER AA, pag. 146, hangt het van de korps-commandanten af, of zij 't certificaat van goed gedrag, dat door den burgemeester wordt afgegeven en van 't bevel tot plaatsing in een Rijksopvoedingsgesticht melding maakt, als voldoende willen beschouwen. In België is nu in art. 25 al. 2 der Wet van 27 Nov. 1891 bepaald, dat van eene opzending naar eene Rijksweldadigheidsschool door Burge-

1) Wet van 15 Jan. 1886 (Stbl. No. 7), houdende bepalingen tot uitvoering van de artt. 38 en 39 van het W. v. S.

meester en Schepenen geen melding zal worden gemaakt bij eventueel te vragen inlichtingen (zie blz. 16).

Waar de jongelieden uit de Rijksopvoedingsgestichten ontslagen geen ouders meer hebben, of deze niet uitdrukkelijk op hun terugkeer in 't ouderlijk huis gesteld zijn, zal het Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen zijn machtigen steun verleenen om hen aan eene betrekking te helpen. Met zijne ruim 30 afdelingen en een kapitaal, dat in 1891 $\frac{1}{4}$ millioen gulden bedroeg, 1) kan het zeer veel goeds uitwerken; vooral door de onbaatzuchtige pogingen der leden, onder wie de hoogstgeplaatsten in den lande. Staatshulp heeft 't genootschap niet.

Als ik echter eene opmerking mag maken, dan is 't deze: Een genootschap tot zedelijke verbetering der *gevangenen* helpt de jongelieden voort; en nu is 't eene onomstootelijke waarheid, dat het groote publiek al bitter weinig onderscheid maakt b. v. tusschen de jongens uit Alkmaar of uit de gevangenis te 's Hertogenbosch gekomen. Dit wordt nog in de hand gewerkt doordat de „verpleegden” te Montfoort van de jeugdige gevangen meisjes aldaar alleen zijn onderscheiden door een volant aan de muts (Mr. SIMON VAN DER AA pag. 78). Waar nu een genootschap, dat zich met ontslagen *gevangenen* bezighoudt, ook ontslagen *verpleegden* tracht voort te helpen, kan men de verwarring bij de groote massa wel begrijpen. 2)

Eene tweede opmerking betreft de gedwongen werkeloosheid van 't genootschap, zoo de ouders hunne kinderen volstrekt naar huis willen hebben. Hoe gaarne het ook zou tusschen beide komen, bij onwil van de ouders is 't machteloos.

't Ware dus wenschelijk, dat, om den mogelijk slechten invloed

1) VAN SOEST: Le Patronage en Hollande. Revue pén. N°. 4 '92. pag 531.

2) In het Regeeringsverslag van den staat der Hooge-, Middelbare- en Lagere Scholen vindt men in voce: Onderwijs in de gevangenissen, ook dat in de Rijksopvoedingsgestichten opgenomen (!) Zie b.v. 't laatstuitgekomen Verslag over '92—'93.

der ouders te keeren, de 18 jarige leeftijd als uiterste grens voor de staatsopvoeding in een gesticht verviel en daarvoor de 23 jarige, en om den Staat niet te veel op kosten te jagen, nog liever de 21 jarige, in de plaats trad. Deze leeftijd is ook door de Staatscommissie ter herziening van het Burgerlijk Wetboek als minderjarigheidsgrens aangenomen.

Hoe is deze materie in België geregeld?

Het kind kan tot zijn 21^e jaar in de School blijven, maar door goed gedrag en andere omstandigheden wordt het verblijf dikwijls verkort. Het zal veelal gelegenheid gevonden hebben door harden arbeid of voortdurende vlijt en goed gedrag eene uitgaanskas te vormen, waarvan 't bedrag op de spaarbank wordt gezet. Verlaat het de inrichting vóór zijn 21^e jaar, dan zal het niet naar zijne ouders teruggezonden worden, tenzij ze blijken hebben gegeven, op zijn gedrag te willen toezien. De rechter heeft de opzending naar de Rijksweldadigheidsschool tot de meerderjarigheid bevolen; welnu, tot dien tijd is 't kind onder Staatshoede, al wordt ook de interneeringstijd verkort.

Een zuiverder toestand zal natuurlijk ontstaan, als de ouders in veel meer gevallen dan tegenwoordig van de ouderlijke macht kunnen ontzet worden. Het eerste hoofdstuk van 't Ontwerp van 20 Juli 1893 handelt geheel over de „*déchéance de la puissance paternelle*” (zie blz. 15).

Staatsgestichten en uitbesteding. 1) De Rijksweldadigheidsscholen schijnen, volgens de verklaringen der directeuren, voor zoo ver nu al kan nagegaan worden, aan het doel te beantwoorden. 2)

1) Zie ook 't Acad. Proefschr. van Mr. M. G. J. BOISSEVAIN: Samenwerking tusschen overheid en bijzondere personen bij de dwangopvoeding van jeugdige misdadigers. Amsterdam 1894, pag. 45 v.v.

2) Cf. de rede van den Min. van Justitie LE JEUNE, gehouden in de vergaderingen der Kamer van Volksvertegenwoordigers in Mei '93, naar aanleiding van art. 25 der Wet van '91. (Journal des Trib. n°. 974 en 975).

Eene statistiek kan ik echter nog niet geven, daar pas in den loop van dit jaar 't eerste verslag verschijnt.

Kunnen we ons nu het enthousiasme begrijpen van dr. FÖHRING (Handb. des Gef.-wesens Bnd. II. p. 294), die in 1888 schreef: „..... sind dann die ausgezeichneten, wahrhaft munstergiltig zu nennenden écoles agricoles de bienfaisance zu Ruysselede, Wyn-gem und Bernem (*sic*) entstanden und erfüllen auf das Glänzendste ihren Zweck,” of van den heer DESWATINES ¹⁾, die, nadat hij bij een bezoek aan de Rijksweldadigheidsscholen in Aug. 1894 er geen gestraften aantrof, schreef: „Il ne peut en être autrement dans ces écoles si bien tenues, dirigées, construites, aménagées, divisées, outillées.” Gedeeltelijk wel; er valt m. i. zóóveel te prijzen, dat ik de bewering wel wat gewaagd vind, dat zulke inrichtingen niet goed *kunnen* zijn, o. a. dewijl de directeuren door het te groot aantal leerlingen onmogelijk ieder kunnen kennen. Zoo de heer STEVENS in een artikel: Patronage des condamnés adultes et des jeunes libérés (Revue pén. van 8 Dec. 1891). Daarentegen zegt dr. FÖHRING (t. a. p. pag. 306), dat, hoewel over 't algemeen gestichten van 40—60 leerlingen de voorkeur verdienen, toch „eine Menge staatlicher und privater Anstalten auf eine nach vielen Hunderten zählende Kopfzahl von Zöglingen eingerichtet sind z. b. Ruysselede, Namur und St. Hubert, und sie wirken erfolgreich.”

Meer echter dan het aantal leerlingen, maakte een onderwerp van beschouwing uit, o. a. bij prof. THIRY ²⁾ en dr. SEMAL ³⁾, of de opvoeding in de Rijksweldadigheidsscholen wel goed is. De eerste vindt, dat in deze inrichtingen te weinig rekening wordt

1) Journal des juges de paix, 1894, n°. 9, p. 310.

2) Placement des enfants dans les familles. Revue pén. N°. 6, '93, pag. 775.

3) Bulletin de la fédération des sociétés belges de patronage. Aangehaald in: l'Education des jeunes délinquants en Belgique par G. BOGELOT. Revue pén. 6 mai '92, p. 673.

gehouden met de eischen van 't leven, met de werkelijkheid. De meisjes te Beernem „obéissent à tout ce qu'on leur dit comme la machine obéit au machiniste, comme la personne hypnotisée obéit à l'hypnotiseur.” Wat zal 't gevolg zijn? Verlaten de kinderen de Scholen, waar ze opgevoed zijn, onwetend omtrent al het slechte in de wereld, dan moeten ze wel eene prooi worden van den eerste den beste. Men wijdt alle zorg aan hen, maar hun ontbreekt de kille werkelijkheid. Wat de jongens in 't bijzonder betreft die een ambacht geleerd hebben en het, in de maatschappij gekomen, willen uitoefenen, de praktijk ontbreekt hun: „ils connaissent ce métier à peu près comme les docteurs en droit sortant des Universités connaissent la procédure en théorie, rien qu'en théorie.” (Gelukkig hebben we aan onze Universiteiten juridische werkgezelschappen, waarin ten minste aan eenigen onzer een kijkje in de praktijk gegund is.)

Het bezwaar van den heer THIRY legt m. i. minder gewicht in de schaal, omdat de leerlingen kunnen worden uitbesteed.

Dr. SEMAL gaat nog een stap verder. De Rijksweldadigheidscholen zouden niet genoeg 't initiatief ontwikkelen; de leerlingen weten nu eenmaal, dat ze eten en huisvesting krijgen, welnu, ze bekommeren er zich niet over, wat de volgende dag zal brengen. Bovendien worden 't slechte werkluï. Dit laatste meen ik uit de rapporten te kunnen tegenspreken. En, zou ik willen vragen, als de kinderen nu eens in de gevangenis waren geplaatst, waar ze ook zeker zijn van voedsel en huisvesting, zou die dan misschien meer 't initiatief opwekken? 't Was blijkbaar dr. SEMAL echter meer te doen om uitbesteding in een net huisgezin aan te bevelen. 1) Daar zal 't kind zich in zijne ware omgeving voelen; eerst uit noodzaak, dan uit gewoonte, eindelijk uit vrijen wil arbeiden. Kan dit echter maar zoo grif in 't algemeen aangenomen worden?

1) Zie ook UIVELING: Protection de l'enfance, Luxembourg 1890, p. 17.

Sommigen willen van gestichten, ook particuliere, niets weten, en meenen, evenals Dr. SEMAL, dat alleen een net gezin de kinderen kan opvoeden. Op verschillende Congressen zijn dan ook conclusies in dien zin genomen, doch ook werden wel gestichten beter geacht. Op 't Penitentiair Congres te Stockholm in 1878 hield het referaat van den Geh. Ober-Reg. Rath ILLING, dat de beste opvoeding die in eene rechtschapen familie zal zijn; bij gebreke hiervan neme men zijne toevlucht tot particuliere of Staatsgestichten. Dr. FÖHRING (t. a. p. p. 302) is het daar niet mede eens. Een rechtschapen vader zal er wel voor zorgen, zegt hij, zulke misdadige kinderen niet bij de zijne in huis op te nemen. Maar bovendien, waar vindt men gezinnen, die er voor berekend zijn, kinderen, dikwijls met een zeer slecht karakter, op te voeden? Neen: „Die Anstalts-erziehung wird und muss deshalb stets die vorherrschende Form der Zwangserziehung bleiben. Dass ist auch die Meinung des Code pénal und seiner Nachfolger.“

In de jaarvergadering van den „Verein der deutschen Strafanstaltsbeamten te Frankfort in 1886 gehouden, was men voor Staatsgestichten, wat kinderen ouder dan 14 jaar betreft, en de Vergadering gaf meteen eenige wenken, hoe die dan ingericht moesten worden:

Die Anstalten sind nach Geschlechtern unbedingt, nach den Confessionen thunlichst zu trennen.

Sie sind für die Aufnahme von höchstens 300 Zöglinge einzurichten.

Der Unterricht in diesen Anstalten ist innerhalb des Lehrplans der Volksschule zu ertheilen.

Die Arbeit ist so einzurichten, dass sie sowohl für die Zöglinge, welche den landwirthschaftlichen Kreisen, wie diejenigen, die dem Handwerkerstande angehören, als Vorbereitung zu ihrem ferneren Beruf dienen kann. Über die Zuweisung zu der einen oder der anderen Art der Arbeit ist nach deren Persönlichkeit, auch unter Berücksichtigung ihrer Wünsche zu entscheiden.

Die Zöglinge werden, sobald sie durch Führung und Haltung dazu geëignet sind, ausserhalb der Anstalt untergebracht und verbleiben unter dem Schutz und der Aufsicht der Anstalt. Die Entlassung muss stets eine widerruffliche sein, und ist dieses erforderlichen Falles auf dem Wege der Gesetzgebung festzustellen.

De meeste dezer wenschen zijn in de Rijksweldadigheidsscholen in vervulling gekomen.

Te Rome werd in 1885 op 't Penitentiair Congres besloten:

Il doit appartenir au tribunal le droit d'envoyer dans une maison d'éducation ou à l'école correctionnelle l'enfant reconnu pour avoir commis un crime sans discernement et acquitté.

Hierbij dus zelfs geen sprake van uitbesteding.

Op 't Penitentiair Congres van Petersburg in 1890 werd o. a. een rapport ingeleverd door den heer G. CORREYON, lid van 't cantonnaal gerechtshof te Lausanne, waarin de meening werd voorgestaan, dat plaatsing in 't huisgezin de voorkeur verdient boven plaatsing in een gesticht, omdat de kinderen daar meer de liefde en de zorg krijgen voor hunne jeugd zoo noodig.¹⁾ 't Congres besloot: A raison des expériences faites, il faudrait combiner le système du placement dans les familles avec celui du placement dans les établissements, les deux systèmes considérés isolément présentant des avantages et des désavantages.

Hier dus ook eene opvoeding in gestichten als niet verkeerd geoordeeld.

Op 't intern. Congres te Antwerpen in 1890 kwam men tot het besluit, dat uitbesteding de voorkeur verdient boven

1) Als tegenhanger kunnen de woorden dienen van den heer SCHMÖLDER in een artikel: Die verwahrlosten Kinder und die jugendlichen Verbrecher (Der Gerichtssaal, '94, Bd. 49, p. 167): »In den fremden Familien erfolgt der Regel nach die Aufnahme nur aus Gewinnsucht. Hier rücken die Kinder neben den eigenen Kindern nur zu leicht in die Stelle von Stiefkindern. Hier entbehren sie nur zu leicht des warmen Hauches, dessen nun einmal jede junge Menschenpflanzé bedarf.»

plaatsing in een gesticht, maar dit werd uitgemaakt voor „*enfants trouvés, abandonnés ou orphelins,*” (categorieën van kinderen, met welke wij ons maar voor een deel hadden bezig te houden), hoewel volgens de gestelde vraag ook voor „*enfants délinquants*” een antwoord moest zijn gegeven. In Juli 1894, toen 't Congres weder in Antwerpen bijeenkwam, was men van oordeel, dat de toepassing der grondbeginselen van 1890 gunstig had gewerkt.

Met eene enkele uitzondering dus waren de uitspraken der verschillende Congressen niet ongunstig voor de plaatsing in een gesticht.

De vraag moet ons nog bezighouden, of de schaduwzijden van de plaatsing in de Rijksweldadigheidsscholen zoo donker zijn, dat hare oprichting eene grove fout is geweest. Ik meen van niet. In 1889 hebben de vrederechters 8840 kinderen tot gevangenisstraf of boete veroordeeld; in 1890 was het aantal zelfs 9460; in 1892, 't eerste jaar, dat de Wet van 1891 gewerkt had, waren er 7936 *vervolgingen* (zie pag. 17) ¹⁾, terwijl er, wanneer men rekening houdt met de progressie 10700 veroordeelingen zouden geweest zijn.

We zullen kortelijk resumeeren, wat tegen deze inrichtingen is aangevoerd:

10. De Directeur kan onmogelijk de honderden leerlingen goed kennen. Dit is zeker een groot bezwaar; maar door de afscheiding der leerlingen in groepen (*systeme de congrégation*) ²⁾ en den „*classement moral*”, waardoor geestelijken en onderwijzers in voortdurende aanraking met de leerlingen komen en den Directeur volledig kunnen inlichten, wordt dit bezwaar wel kleiner; bovendien: we hebben met *scholen* te doen, en worden scholen met b.v. 500 leerlingen afgekeurd? Kent het hoofd der school het karakter van alle discipels?

1) 't Is me niet mogen gelukken van het Ministerie van Justitie te Brussel nadere opgaven te verkrijgen.

2) Zie hierover meer uitvoerig Dr. FÖHRING t. a. p. pag. 307.

In België heb ik zelf over 't groot aantal leerlingen niet hooren klagen.

2°. Slechte kinderen te midden van minder slechte geplaatst, zullen deze laatste nog verdorvener maken. De „classement moral” en ook de „classement matériel” trachten daarvoor te waken. Met den heer D'ANETHAN (vergadering van den Belgischen Senaat van 20 Dec. 1862) zou ik willen vragen: „Pourquoi aller jeter au sein d'une famille honnête cet élément corrompu, et peut-être corrupteur?”

3°. Met de praktijk van 't werkelijk leven wordt niet genoeg rekening gehouden. Maar, er kan immers na 6 maanden uitbesteding volgen. Ook is terugzenden naar de ouders mogelijk.

4°. De jonge man, goed onderlegd uit de School gekomen, zal niet dadelijk plaats vinden. Dit is zeker mogelijk, maar, vooreerst helpen de patronaats-commissies, en dan nog, als 't kind zonder eerst in eene Rijksweldadigheidsschool geweest te zijn, direct bij een landbouwer of handwerksman werd geplaatst en er zijne opvoeding kreeg, zou het dan zoo zeker zijn, dat deze hem steeds als arbeider of knecht bij zich hielden?

5°. Het geleverde werk kan in dergelijke inrichtingen, waar geen dagloon gegeven wordt, onmogelijk zoo goed zijn als in de vrije maatschappij, waar hoop op winst is (ULVELING t. a. p. pag. 19). Ik merk hiertegen op, dat in sommige Rijksweldadigheidsscholen wel degelijk per stukwerk betaald wordt.

Ik zou er willen bijvoegen, dat deze inrichtingen zoo duur zijn. Toch zijn ze naar verhouding goedkooper dan onze Rijksopvoedingsgestichten. Een kind, hierin geplaatst, kost den Staat ongeveer 60 cents per dag. In de Scholen komt de opvoeding per kind en per dag gemiddeld op iets meer dan 1.10 frs., op zich zelf niet veel, maar 't groot aantal leerlingen maakt, dat jaarlijks eene belangrijke som op de Staatsbegrooting moet uitgetrokken worden (voor 1894 was het ongeveer 1200000 frs.). Men neme hierbij echter in aanmerking, dat volgens de artt. 34

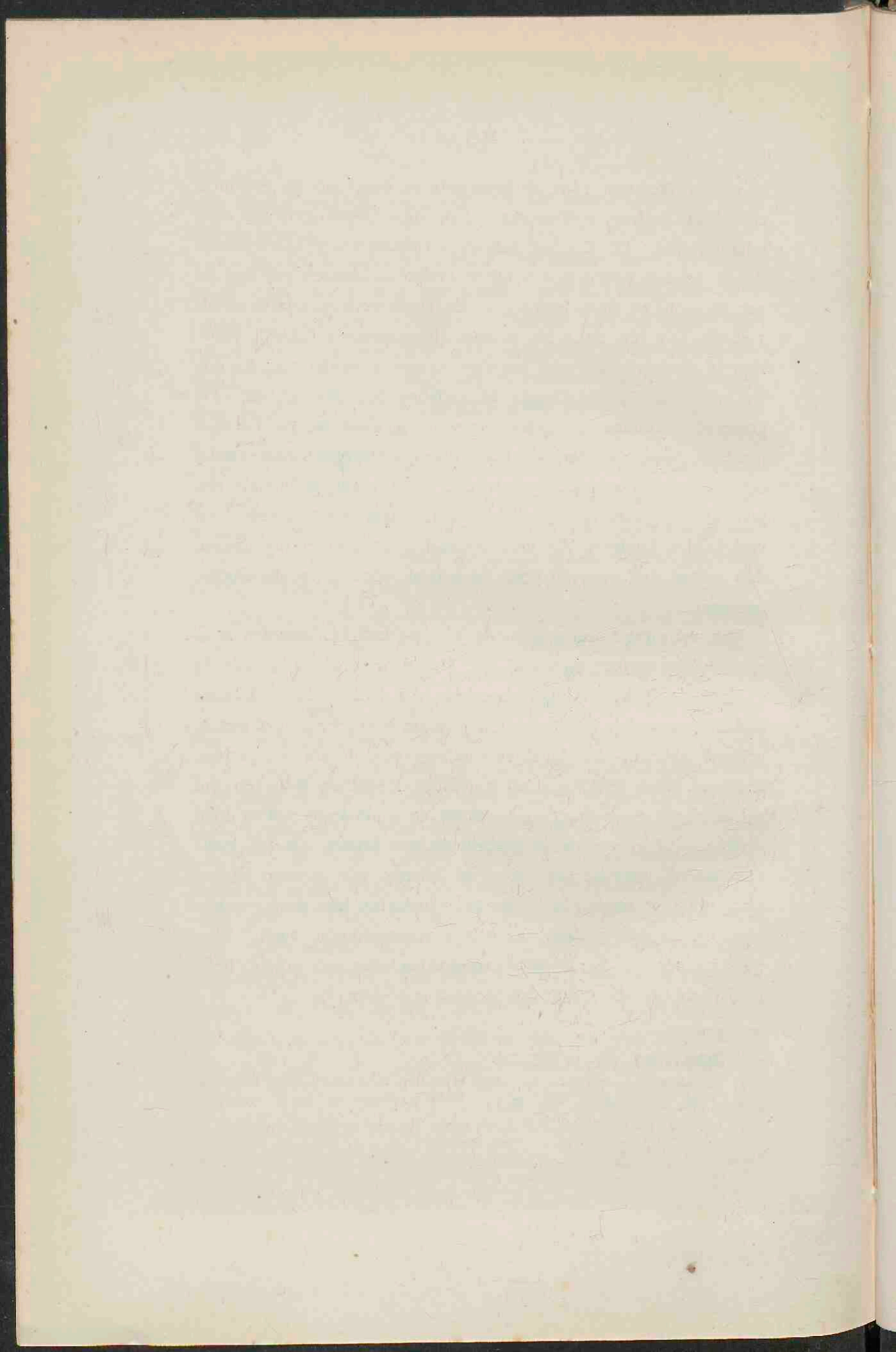
v. v. der Wet van 1891 de gemeente en casu quo de provincie een flink bedrag restitueeren. Aan deze regeling is wel eene schaduwzijde. De Koning stelt toch volgens art. 37 jaarlijks vast de te betalen vergoeding voor de onderhoudskosten per dag en per persoon, en deze bedroeg in de laatst verloopende jaren steeds 1.20 frs. (zie blz. 22). Nu moeten de gemeenten dikwijls voorzien in de opvoeding van jeugdige weezen en verlatenen, die nog wel eens aan eene strenge behandeling behoefte hebben. De gemeenten zouden ze gaarne in eene Rijksweldadigheidsschool plaatsen, maar worden daarvan dikwijls teruggehouden, omdat eene te betalen vergoeding van 1.20 frs. per dag gedurende een jaar al eene som van 440 frs. wordt. Heeft eene gemeente nu verscheiden kinderen die voor opzending in aanmerking komen, dan zal ze zich nog wel goed bedenken, vóór ze tot die uitgave overgaat.

Van vrijwillige plaatsing in de Rijksweldadigheidsscholen is al zeer weinig sprake; men laat het, ook al weer om de kosten. ¹⁾

Maar de Rijksweldadigheidsscholen zijn niet te duur, als men bedenkt, waar het om gaat: Om van kinderen, die niets of weinig geleerd hebben, die dagelijks rondzweerven of zich aan geringe strafbare feiten schuldig maakten, flinke menschen te maken; om het heirleger der volwassen bedelaars en landloopers zeer te doen slinken. Zij, die in de bedelaarsgestichten komen zijn lui, gealcoholiseerd, uitgeput naar geest en lichaam, niet in staat bijkans eenig werk te verrichten, waarvan 't aanleeren hun eenige weken kost. Alles een gevolg van hunne verwaarloosde jeugd. Wen de kinderen in de Rijksweldadigheidsscholen aan arbeid, liefst landarbeid, en de uitkomsten moeten goed zijn. ²⁾

1) DESWATINES, t. a. p. pag. 370.

2) BATAUDY: Les maisons de refuge et les dépôts de mendicité en Belgique. (Revue pén. van Juni '94, pag. 816.)

BIJLAGEN.

Bijlage B.

GRAAD EN BETREKKING.	Ruysselede-Wyngene-Beernem.			Namen, St. Hubert, Reckheim, Moll.							OPMERKINGEN.
	Bezoldiging (in frs.)			Bezoldiging (in frs.)							
	Minimum.	Maximum.	Emolumenten.	Minimum.	Maximum.	EMOLUMENTEN.					
						Woning.	Vuur en licht.	Kleeding.	Ligging.	Geneesk. verzorging.	
Directeur	6000	8000	woning, vuur, licht.	5000	7000	1000	100	—	—	100	<p>Verhooging van bezoldiging kan slechts plaats hebben na verloop van 2 jaar na de laatste verhooging.</p> <p>De aalmoezenier die ook buiten de inrichting zijn dienstwerk vervult, heeft op de hier genoemde bezoldiging geen aanspraak, doch alleen op schade-loosstelling.</p> <p>Vreemd is het, dat de kommiezen te Ruysselede wel vrij vuur en licht hebben, maar geen woning.</p> <p>Een Kon. Besl. van 7 April 1892 bepaalt, dat de bezoldiging van de directeuren met 1/5 max. kan verhoogd worden, als zij minstens 25 jaar dienst hebben bij administratie, magistratuur of leger en 50 jaar zijn.</p> <p>In Jan. 1893 kregen te Ruysselede de hoofden verdere oppassers eene personele toelage van 100 en 50 frs. wegens vermeerdering der bevolking.</p> <p>De mindere beambten te Ruysselede krijgen een dagloon van 1—2.50 frs.</p> <p>Alle beambten hebben vrije geneeskundige verzorging.</p> <p>Hoewel de directeuren te Namen, St. Hubert, Reckheim en Moll in de inrichting wonen, hebben ze toch 1000 frs. voor woning. Dit is bepaald, om hun tractement in overeenstemming met Ruysselede te brengen; 't is van invloed op hun pensioen.</p>
1 ^e Aalmoezenier ..	2200	2600	id.	2800	3200	—	—	—	—	100	
2 ^e Aalmoezenier ..	1400	1800	id.	—	—	—	—	—	—	—	
1 ^e Geneesheer	2200	2600	—	2200	2600	—	—	—	—	50	
2 ^e Geneesheer	1200	1800	—	1200	1800	—	—	—	—	50	
Hoofdonderwijzer	2200	2600	woning, vuur, licht.	2700	3100	—	—	—	—	100	
Onderwijzer	1600	2000	id.	1800	2100	—	—	—	—	50	
Rekenplichtige ...	3100	3300	id.	3100	3700	—	—	—	—	100	
Kommies 1 ^e kl. ...	2100	2500	vuur, licht.	2200	2600	—	—	—	—	50	
Kommies 2 ^e kl. ...	1600	2000	id.	1700	2100	—	—	—	—	50	
Kommies 3 ^e kl. ...	1200	1500	id.	1300	1600	—	—	—	—	50	
Magazijnmeester ..	1600	2000	id.	1700	2100	—	—	—	—	50	
Hoofdoppasser ...	1800	2200	woning, vuur, licht.	2200	2600	—	—	100	50	50	
Oppasser 1 ^e kl. ...	1350	1450	id.	1650	1750	—	—	100	50	50	
Oppasser 2 ^e kl. ...	1250	1300	id.	1550	1600	—	—	100	50	50	
Oppasser 3 ^e kl. ...	1100	1200	id.	1400	1500	—	—	100	50	50	
Zuster-bewaarster	700		id.	700		—	—	—	—	—	

Bijlage C.

TIJD GEBRUIKT VOOR	RUYSSSE- LEDE. 1)	WYN- GHENE.	BEERNEM.		NAMEN.			ST. HUBERT.		RECK- HEIM.	MOLL.
	j. 11—15 jaar.	j. tot 11 jaar.	m.		j. boven 14 jaar op 't ambacht.	j. beneden 14 jaar schoolgaand.	m.	j. boven 14 jaar op 't ambacht.	j. beneden 14 jaar schoolgaand.	j.	j.
			meer gevorderde.	minder gevorderde.							
Eten	uur. 1	uur. 1 ¹ / ₂	uur. 1	uur. 1	uur. 1 ¹ / ₄	uur. 1 ¹ / ₄	uur. 1 ¹ / ₂	uur. 2	uur. 1 ³ / ₄	uur. 1 ¹ / ₄	uur. 1 ¹ / ₄
Werken	8	1 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7	9 ¹ / ₄		7 ³ / ₄	9 ³ / ₄		7 ³ / ₄	8 ¹ / ₂
School	3 ¹ / ₂	3	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	1	6	2	1 ¹ / ₂	5 ¹ / ₄	3 ¹ / ₂	2 ³ / ₄
Uitspanning	2	5 ¹ / ₂	1 ³ / ₄	1 ³ / ₄	3 ¹ / ₂	7 ³ / ₄	2 ³ / ₄	2 ¹ / ₄	5 ³ / ₄	2	1 ³ / ₄
Godsdienstoefening en Gods- dienstonderwijs		1 ¹ / ₂	3/4	1 ¹ / ₄					1 ³ / ₄		
Slapen, enz.	9 ¹ / ₂	11	9 ¹ / ₂	9 ¹ / ₂	9	9	10	8 ¹ / ₂	9 ¹ / ₂	9 ¹ / ₂	9 ³ / ₄

1) De dagverdeling voor de „mousses” te Ruyssselede is ongeveer dezelfde.

Bijlage D.

CLASSE INFÉRIEURE. 1)			CLASSE MOYENNE. 2)	
INDICATIONS DES JOURS.	MATIN.	SOIR.	MATIN.	SOIR.
Lundi.	Arithmétique. Ecriture.	Géographie. Lecture. Exercice de mémoire et d'intuition.	Arithmétique; calcul mental. Grammaire flamande.	Géographie. Lecture flamande expressive. Rédaction flamande.
Mardi.	Dictée. Lecture.	Système métrique. Histoire. Ecriture.	Système métrique. Grammaire française.	Histoire. Lecture française expressive. Rédaction française.
Mercredi.	Exercices de calcul mental et chiffré. Notions scientifiques sur l'agriculture et sur les métiers (Dessin).	Lecture. Dictée. Morale et bienséance.	Exercices de calcul mental et chiffré. Notions scientifiques sur l'agriculture et sur les métiers (Dessin).	Dictée flamande. Traduction et inscription de la dictée. Exercice de mémoire et d'intuition.
Jeudi.	<i>Comme lundi.</i>	Géographie. Lecture. Catéchisme.	Arithmétique. Grammaire flamande.	<i>Comme lundi.</i>
Vendredi.	<i>Comme mardi.</i>	Système métrique. Histoire. Dessin.	<i>Comme mardi.</i>	Dessin. Lecture française expressive. Rédaction française.
Samedi.	<i>Comme mercredi.</i>		<i>Comme mercredi;</i> en outre Catéchisme.	

1) Deze rooster van werkzaamheden wordt gevolgd zowel in de classe inférieure flamande als in de classe inférieure française.

2) De rooster van werkzaamheden is voor de classe supérieure dezelfde, behalve dat er des Vrijdagsavonds les gegeven wordt in „dessin et formes géométriques”.

Bijlage F.

Comité de Patronage pour la Protection de L'Enfance.

BULLETIN DE RENSEIGNEMENTS

concernant le sieur.....présenté comme nourricier.

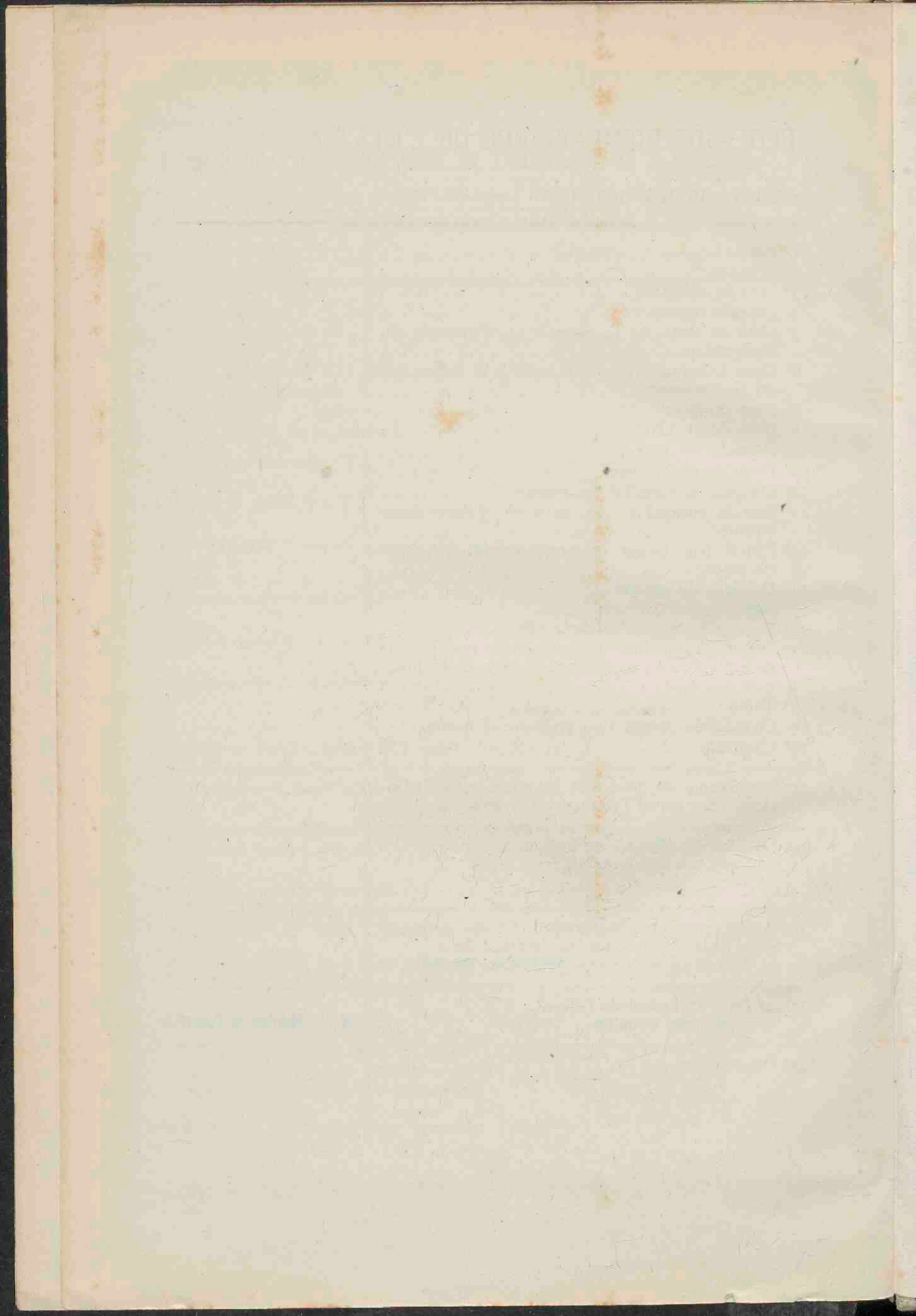
-
1° Nom	
2° Prénoms	
3° Domicile	
4° Age du mari	
de la femme	
5° Profession du mari	
de la femme	
6° Degré d'instruction du mari	
de la femme	
7° Langue parlée par le mari	
la femme	
7° ^{bis} Conduite et moralité du mari	
de la femme	
8° Nombre d'enfants (indiquer le sexe et l'âge) . .	
9° A-t-il d'autres enfants en pension?	
10° Ressources du ménage	
-

11° Sexe de l'enfant demandé en apprentissage . .	
12° Age approximatif	
13° Profession à laquelle on le destine	
14° L'élève travaillera-t-il chez son nourricier ou
sera-t-il occupé ailleurs?	
15° L'élève recevra-t-il un salaire?	
Dans l'affirmative, quel en sera le montant, et
lui sera-t-il remis ou versé à la caisse d'épargne?	
16° L'élève sera-t-il logé chez le patron qui l'occupe?
Dans la négative, chez qui sera-t-il hébergé? . .	
17° Conditions de couchage. L'élève occupera-t-il
une chambre à lui seul ou la partagera-t-il avec
d'autres personnes? Dans ce dernier cas, quelles
sont ces personnes? Occupera-t-il un lit à lui
seul ou le partagera-t-il? Avec qui?	
18° L'élève sera-t-il chez son nourricier l'objet de
soins bienveillants?	

ÉCOLE DE BIENFAISANCE DE L'ÉTAT A

BULLETIN DE RENSEIGNEMENTS *concernant l'élève*

1° Nom	
2° Prénoms	
3° Lieu de naissance	
4° Date de naissance	
5° Motif et date de la mise à la disposition du Gouvernement	
6° Date à laquelle expire la mise à la disposition du Gouvernement	
7° Nom du père	
8° Nom de la mère	
9° Domicile du père	
10° Domicile de la mère	
11° Conduite et moralité des parents	
12° Sont-ils incapables ou indignes d'élever leurs enfants?	
13° Faut-il leur laisser ignorer l'endroit où l'enfant est placé?	
14° Domicile de secours	
15° Métier exercé à l'école	
16° Degré d'instruction intellectuelle.	
17° Degré d'instruction professionnelle (indiquer le métier qu'il a appris et très succinctement les choses qu'il sait faire)	
18° Taille	
19° Constitution. Santé. Etat physique et mental	
20° Caractère	
21° Proposition du Directeur relativement au nour- ricier chez lequel l'élève pourrait être placé	
22° Décision du Ministre de la Justice Autorisé (ou non autorisé). <i>Bruxelles, le</i>	
23° Admis en apprentissage par le Comité de patro- nage pour la protection de l'enfance de et destiné au sicur (nom, profession, domicile)	
24° a) Date de l'envoi de l'élève b) Confié aux soins de	M. Membre du Comité.
25° Observations	

STELLINGEN.

I.

De artt. 38 en 39 W. v. S. behoorden in dezen zin gewijzigd te worden, dat de rechter beval een kind tot zijne meerderjarigheid in een Rijksopvoedingsgesticht te plaatsen, maar dat de administratie vervroegd ontslag kon gelasten.

II.

Art. 437 W. v. K. is enunciatief.

III.

Het in België toegepaste systeem van uitbesteding van een leerling eener Rijksweldadigheidsschool bij landbouwer of werkman zou ook, maar naar omstandigheden gewijzigd, voor ons land aanbeveling verdienen.

IV.

De wet op het L. O. laat toe, dat de gemeentebesturen eene som uittrekken voor de voeding op de openbare scholen van kinderen van onvermogene ouders.

—
V.

Art. 126 B. W. is niet limitatief.

VI.

Celstraf is niet overal zwaarder dan gemeenschappelijke opsluiting; men zal rekening moeten houden met de wijze van toepassing der celstraf en de fysieke gesteldheid van den gevangene.

VII.

De bepaling van art. 432 B. W. is onjuist wat betreft het eindigen van de voogdij in den persoon des voogds.

VIII.

Art. 134 W. v. Sv. moest zóó uitgebreid worden, dat ook 't schriftelijk verkeer met zijn verdediger den beklaagde, die in verzekerde bewaring is, werd gewaarborgd.

IX.

De redactie van een blad is verplicht de kopij van een niet geplaatst ingezonden stuk terug te geven.

X.

Ten onrechte wordt hier te lande niet van celwaggons gebruik gemaakt om celgevangenen van de eene naar de andere gemeente over te brengen.

XI.

Onze grondwet verbiedt de uitlevering van Nederlanders.

—

XII.

Door afschaffing van de staatsloterij zou men van kwaad tot erger vervallen.

XIII.

Door de bepalingen der artt. 152, 585¹⁰, 710^{1°}, 768 en 855 al. 2 Rv. worden vreemdelingen niet bij Nederlanders achtergesteld.

XIV.

't Is in strijd met het benoemingsrecht des Konings, dat de 2^e Kamer eene voordracht opmaakt voor eene te vervullen vacature in den Hoogen Raad.

XV.

Het zou aanbeveling verdienen, dat art. 1 der wet van 11 germinal an XI werd afgeschaft.

XVI.

Een photograaf is koopman.

XVII.

Leden der 2^e Kamer, tot burgemeester benoemd, verliezen hun lidmaatschap niet.

XVIII.

Uit de bepaling van art. 925 B. W. volgt niet, dat het burgerlijk armbestuur geen recht heeft op de makingen aan „de armen” zonder nadere aanduiding opgekomen.

—
XIX.

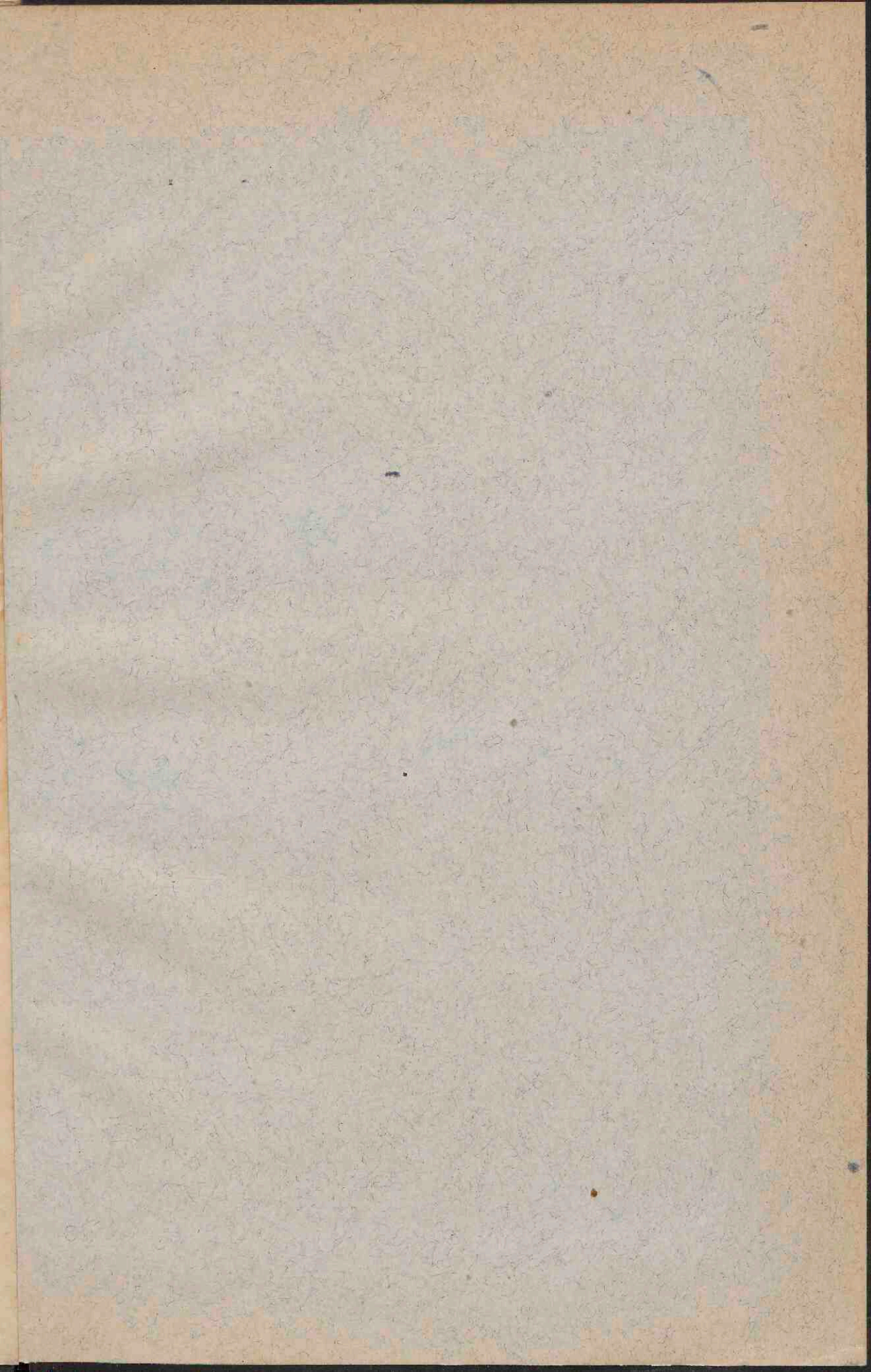
De lijdelijkheid des rechters is in ons burgerlijk proces te groot.

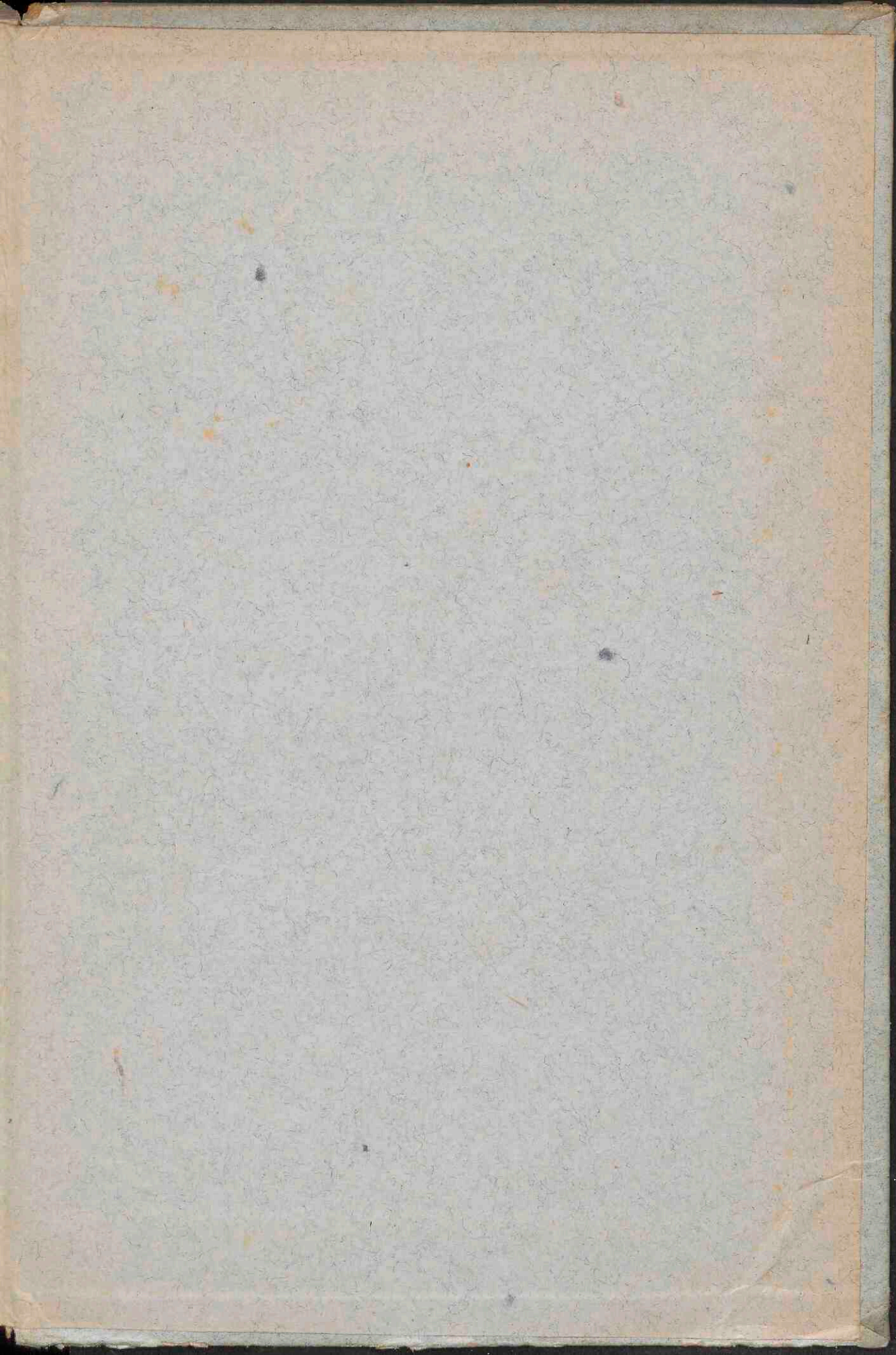
XX.

Het koopen in afbetalingsmagazijnen, hoe aanlokkelijk ook voor den minderen man, moet bij hem niet aangemoedigd worden.

XXI.

De „natuurlijke verbintenis” van art. 1395 al. 2 B. W. is de R. r. obligatio naturalis, in den zin van „bloot zedelijke verplichting.”

A